

**ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ: ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ, ΙΣΤΟΡΙΑ,
ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ»**

ΤΟ ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΙΚΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ ΣΤΟΝ ΝΟΜΟ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ

Τσίγκα Αικατερίνη

Επιβλέπων Καθηγητής: Τσούμας Αθανάσιος

Πάτρα, Ιούνιος 2023

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της φοιτήτριας Τσίγκα Αικατερίνης που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ: ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ, ΙΣΤΟΡΙΑ,
ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ»

ΤΟ ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΙΚΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ ΣΤΟΝ ΝΟΜΟ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ

Τσίγκα Αικατερίνη

Επιτροπή Επίβλεψης Πτυχιακής / Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:
Αθανάσιος Τσούμας
ΣΕΠ του Ελληνικού Ανοικτού
Πανεπιστημίου

Συν-Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:
Μιμήνα Πατεράκη
ΣΕΠ του Ελληνικού Ανοικτού
Πανεπιστημίου

Πάτρα, Ιούνιος 2023

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	3
ABSTRACT.....	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	7
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	7
1.1 Σκοποί και Στόχοι της Εργασίας.....	7
1.2 Υλικό της Έρευνας.....	7
1.3 Ερευνητική Μέθοδος.....	8
1.4 Διάρθρωση Εργασίας.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	9
ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	12
ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ.....	12
3.1 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ.....	12
3.1.1 Η Προέλευση του Ποδοσφαίρου.....	13
3.1.2 Η Διαμόρφωση του Ποδοσφαίρου.....	14
3.2 Η ΔΗΜΟΦΙΛΙΑ ΤΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ.....	15
3.2.1 Το Ποδόσφαιρο ως Πηγή Εσόδων.....	17
3.2.2 Η Κοινωνική Διάσταση του Ποδοσφαίρου.....	21
3.2.3 Το Ποδόσφαιρο και οι Σύλλογοι.....	22
3.2.3.1 Η Ιστορία των Ποδοσφαιρικών Συλλόγων.....	24
3.3 Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	26
3.3.1 Κοινωνική και Οικονομική Ταυτότητα του Ελληνικού Ποδοσφαίρου.....	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	37
ΤΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ ΣΤΟΝ ΝΟΜΟ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ.....	37
4. 1 Αρχειακό Υλικό.....	37
4.2 Ιστορία του Ποδοσφαίρου στο Νομό Φθιώτιδας.....	39
4.3 Το Ποδόσφαιρο στην πόλη της Λαμίας.....	40
4.4 Τα ερασιτεχνικά ποδοσφαιρικά σωματεία του Νομού Φθιώτιδας.....	43
4.5 Ποδοσφαιρικοί Σύλλογοι και Πληθυσμιακές Συσχετίσεις.....	78
ΣΥΖΗΤΗΣΗ.....	81
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	82
ΠΗΓΕΣ.....	83
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	87

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το ποδόσφαιρο αποτελεί το πιο διάσημο και προσφιλές άθλημα παγκοσμίως. Στην Ελλάδα το ποδόσφαιρο άρχισε να αναπτύσσεται από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, και κυρίως, κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου, με την άφιξη των προσφύγων από τη Μικρά Ασία. Η απότομη αύξηση του πληθυσμού και η προώθηση του αστικού εκσυγχρονισμού έθεσαν τις κατάλληλες βάσεις για να εξαπλωθεί το φαινόμενο της ίδρυσης σωματείων ποδοσφαίρου σε όλη τη χώρα. Στην παρούσα εργασία αναλύεται μέσω της ποσοτικής έρευνας η ανάπτυξη του ποδοσφαίρου στο νομό Φθιώτιδας. η δημιουργία, η συγχώνευση και η διαγραφή ποδοσφαιρικών σωματείων από την αρχή της ίδρυσης τους μέχρι και σήμερα, η αναλογία του πληθυσμού με τον αριθμό σωματείων ανά περιοχή, καθώς και την αναλογία σωματείων ανά περιοχή ανάλογα με τη μορφολογία τους. Επιπλέον, θα αναλυθεί η σύσταση του Ε.Π.Σ. Φθιώτιδας, θα αναφερθούν τα 180 σωματεία που έχουν συσταθεί όλα αυτά τα χρόνια, αλλά και το πόσα και ποια μένουν ενεργά σήμερα, καθώς και οι λόγοι που οδήγησαν στη διαγραφή ή τη συγχώνευση των υπόλοιπων σωματείων.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Ποδόσφαιρο, Ε.Π.Σ. Φθιώτιδας, Ποδοσφαιρικά Σωματεία, Αθλητικοί Σύλλογοι

ABSTRACT

Football is the most famous and popular sport in the world. In Greece, football started to develop from the beginning of the 20th century, and especially during the interwar period, with the arrival of refugees from Asia Minor. The sudden increase in population and the promotion of urban modernisation laid the foundations for the spread of football clubs throughout the country. This paper analyses through quantitative research the development of football in the district of Fthiotida. The creation, merger and deletion of football clubs from the beginning of their establishment until today, the ratio of population to the number of clubs per region, and the ratio of clubs per region according to their morphology. In addition, it will analyse the formation of the Fthiotida Football Club, the 180 clubs that have been formed over the years, how many and which ones remain active today, and the reasons that led to the deletion or merger of the other clubs.

KEYWORDS: Football, E.P.S. of Fthiotida, Football Clubs, Sports Clubs

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ποδόσφαιρο ανήκει στην οικογένεια των ομαδικών αθλημάτων που περιλαμβάνει, σε διάφορους βαθμούς, το κλότσημα μίας μπάλας για επιτευχθεί ένα γκολ. Τα αθλήματα που συνήθως αποκαλούνται ποδόσφαιρο περιλαμβάνουν το ποδόσφαιρο της ένωσης (γνωστό ως ποδόσφαιρο στη Βόρεια Αμερική, την Ιρλανδία και την Αυστραλία), το ποδόσφαιρο του gridiron (συγκεκριμένα το αμερικανικό ποδόσφαιρο ή το καναδικό ποδόσφαιρο), το ποδόσφαιρο κανόνων της Αυστραλίας, την ένωση ράγκμπι και το πρωτάθλημα ράγκμπι και το γαελικό ποδόσφαιρο. Αυτές οι διαφορετικές μορφές ποδοσφαίρου έχουν κοινή προέλευση και είναι γνωστές ως "κώδικες ποδοσφαίρου". Υπάρχουν αντικρουόμενες εξηγήσεις για την προέλευση της λέξης "ποδόσφαιρο". Θεωρείται ευρέως ότι η λέξη "ποδόσφαιρο" αναφέρεται στην ενέργεια του ποδιού που κλωτσάει μια μπάλα. Υπάρχει μια εναλλακτική εξήγηση, η οποία είναι ότι το ποδόσφαιρο αρχικά αναφερόταν σε μια ποικιλία παιχνιδιών στη μεσαιωνική Ευρώπη που παίζονταν με τα πόδια. Δεν υπάρχουν πειστικά στοιχεία ούτε για τη μία ούτε για την άλλη εξήγηση¹. Όντας μια από τις πιο δημοφιλείς αθλητικές βιομηχανίες στον κόσμο, το ποδόσφαιρο προσέλκυσε το ενδιαφέρον, όχι μόνο επειδή είναι ένα παγκοσμιοποιημένο άθλημα και έχει αντίκτυπο στις εθνικές ταυτότητες, αλλά και λόγω της δημιουργίας υψηλών εσόδων, τόσο από τη μετάδοση των αγώνων όσο και από ποικίλες άλλες εμπορικές δραστηριότητες².

Το ποδόσφαιρο στην Ευρώπη είναι ένα άθλημα που αναπτύχθηκε μέσα από συγκεκριμένες κοινωνικούς σχηματισμούς στα τέλη του δέκατου ένατου και στις αρχές του εικοστού αιώνα. Με διαφορετικούς τρόπους σε διαφορετικές χώρες, το ποδόσφαιρο ενσάρκωσε συγκεκριμένα είδη κοινωνικής συνοχής, συμμετοχής και ενσωμάτωσης στις ευρωπαϊκές

---

¹ Football | WIKIPEDIA. (2023).

² Şener, İ., & Karapolatgil, A. A. (2015). Rules of the game: strategy in football industry. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 207, 10.

κοινωνίες. Σήμερα, το εύρος του ποδοσφαίρου κυμαίνεται από ελίτ επαγγελματικών συλλόγων που διοικούνται όπως οι μεγάλες εταιρείες μέχρι το ερασιτεχνικό, το περιστασιακό και το ποδόσφαιρο της βάσης. Οι μακροσκοπικές αλλαγές στην παγκόσμια οικονομία έχουν επιταχυνθεί, κυρίως μέσω της εκμετάλλευσης των νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών και καθώς τα διάφορα στοιχεία του τομέα της ψυχαγωγίας και του ελεύθερου χρόνου έχουν συγκλίνει, ο ρόλος του εθνικού κράτους - και των εθνικών, τοπικών και περιφερειακών αθλητικών οργανώσεων - φαίνεται να μειώνεται. Συνεπώς, οι παγκόσμιες οικονομικές και πολιτιστικές μεταβολές επηρεάζουν τη συμμετοχή και την κατανάλωση του ποδοσφαίρου με νέους και ασαφείς ακόμη τρόπους. Περαιτέρω, οι λύσεις για ορισμένες από αυτές τις επιπτώσεις αναζητούνται πλέον όλο και περισσότερο σε διακρατικό, μάλλον παρά σε εθνικό επίπεδο³.

Στην Ελλάδα το ποδόσφαιρο άρχισε να αναπτύσσεται πριν από έναν αιώνα περίπου. Αφενός, κατά τη διάρκεια του πρώτου παγκοσμίου πολέμου, η έλευση Καναδών, Άγγλων και Γάλλων στρατιωτών στη Θεσσαλονίκη⁴, αφετέρου, η μικρασιατική καταστροφή και η έλευση χιλιάδων προσφύγων προς εγκατάσταση στην Ελλάδα, βοήθησαν στην ανάπτυξη του ελληνικού ποδοσφαίρου⁵.

Στην παρούσα εργασία θα γίνει ανάλυση του ποδοσφαίρου στο νομό Φθιώτιδας με τη μεθοδολογία της ποσοτικής έρευνας, θα γίνουν αναφορές ως προς τη δημιουργία, την ιστορία και τη διαμόρφωση των σωματείων των ποδοσφαιρικών ομάδων του νομού, σύμφωνα με τα αρχεία που δόθηκαν από την Ένωση Ποδοσφαιρικών Σωματείων Φθιώτιδας (Ε.Π.Σ.Φ.), καθώς και ποσοτικές αναλύσεις ως προς τον πληθυσμό και τη μορφολογία κάθε περιοχής αναλογικά με τα σωματεία τους.

---

³ Brown, A. (2000). European football and the European union: Governance, participation and social cohesion—towards a policy research agenda. *Soccer & Society*, 1(2), 131.

⁴ Γάσιος Γ., (2005). Η περίπτωση των ποδοσφαιρικών σωματείων στην ελληνική κοινωνία του μεσοπολέμου 1922 - 1936, *Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία*, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο, σ.99.

⁵ Διαμαντής Α. & Καρδάσης Β., (2007). Από το σχίσμα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Κοινωνία, οικονομία, πολιτισμός στη δεύτερη χιλιετία, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 267 – 268.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

1.1 Σκοποί και Στόχοι της Εργασίας

Σκοπός της εργασίας είναι να μελετηθούν όψεις της ιστορικής εξέλιξης του αθλητισμού στο νομό Φθιώτιδας με κύρια εστίαση στο ερασιτεχνικό ποδόσφαιρο. Ειδικότερα μελετώντας το αρχείο της Ένωσης Ποδοσφαιρικών Σωματείων του νομού Φθιώτιδας θα δοθεί έμφαση στην ιστορική εξέλιξη των ερασιτεχνικών ποδοσφαιρικών σωματείων στο νομό σε σχέση με τα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά των περιοχών που αυτά δραστηριοποιούνται. Πιο συγκεκριμένα, η μελέτη επιχειρεί να καταγράψει και να αποτυπώσει στοιχεία όπως η ίδρυση, η δραστηριότητα, καθώς και η γενικότερη συγκρότηση των ποδοσφαιρικών συλλόγων που αποτελούν τα μέλη της Ένωσης Ποδοσφαιρικών Σωματείων του νομού Φθιώτιδας (ΕΠΣΦ).

1.2 Υλικό της Έρευνας

Βασικό υλικό για την παρούσα έρευνα αποτέλεσε κυρίως το αρχειακό υλικό που ανακτήθηκε από τα γραφεία της Ένωσης Ποδοσφαιρικών Σωματείων Φθιώτιδας (Ε.Π.Σ.Φ.). Η εύρεση και καταγραφή του αρχειακού υλικού για την εκπόνηση της συγκεκριμένης έρευνας ήταν αρκετά δύσκολη υπόθεση, καθώς μεγάλο μέρος του αρχειακού υλικού της Ένωσης ήταν κατεστραμμένο ή δυσανάγνωστο και βέβαια ελλιπές.

1.3 Ερευνητική Μέθοδος

Η έρευνα διενεργήθηκε μέσω της ποσοτικής και ποιοτικής μεθόδου, καθώς σκοπός είναι καταγραφή των ποδοσφαιρικών συλλόγων, η καταγραφή των ενεργών σωματείων ανά περιοχή της Φθιώτιδας ανάλογα με το αν είναι αστική, πεδινή ή ορεινή, αλλά και αν ο αριθμός των συλλόγων ανά περιοχή συνάδει αναλογικά με τον πληθυσμό κάθε περιοχής. Επιπλέον, έχουν

δημιουργηθεί και γραφήματα προκειμένου να υπάρχει οπτική απεικόνιση των στατιστικών αναλογιών που έχουν καταγραφεί. Τα ερωτήματα που προκύπτουν από την έρευνα απαντούν κυρίως στο έτος σύστασης του πρώτου σωματείου στον νομό Φθιώτιδας, την πληθυσμιακή αναλογία περιοχών και σωματείων, τη μορφολογία των περιοχών (αστικές, πεδινές, ορεινές) και το κατά πόσο αποτελεί αυτό κριτήριο για την ύπαρξη σωματείων ομάδων ή μη.

1.4 Διάρθρωση Εργασίας

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας, αναφέρεται η μεθοδολογία έρευνας που χρησιμοποιήθηκε για την εκπόνηση της παρούσας εργασίας, όπως ο σκοπός και οι στόχοι, η ερευνητική μέθοδος, αλλά και το υλικό που χρησιμοποιήθηκε. Στο δεύτερο κεφάλαιο, γίνεται αναφορά των θεωρητικών προσεγγίσεων και της επισκόπησης της βιβλιογραφίας. Στο τρίτο, γίνεται βιβλιογραφική αναφορά στις ιστορικές και κοινωνικές διαστάσεις του ποδοσφαίρου, δηλαδή, στην ιστορία του, τη δημοφιλία του, αλλά και τη διαμόρφωση του στην Ελλάδα. Το τέταρτο κεφάλαιο αφορά το ερευνητικό πλαίσιο της εργασίας και συγκεκριμένα το ποδόσφαιρο στο νομό Φθιώτιδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Ο αθλητισμός αποτελεί ένα πολύπλευρο κοινωνικό φαινόμενο, η μελέτη του οποίου επιτρέπει να διερευνηθούν οι όψεις της κοινωνικής οργάνωσης κάθε σύγχρονης κοινωνίας και η χρήση του κοινωνικού χρόνου που αφιερώνεται στη γυμναστική, τα σπορ και γενικά τη σωματική άσκηση. Από τη διερεύνηση των πρακτικών αυτών αναδεικνύονται πτυχές της πολιτισμικής λογικής του ύστερου καπιταλισμού και οι τρόποι που τα σπορ μετατρέπονται σε πεδίο διαιώνισης διαρθρώσεων ανισοτήτων βάσει φύλου, κοινωνικής τάξης, φυλής και του πολιτισμικού κεφαλαίου των ομάδων οι οποίες εμπλέκονται ως αθλητές ή θεατές στις αθλητικές δράσεις. Σε μία περίοδο που οι σωματικές πρακτικές και ο αθλητισμός προοδευτικά αποκτούν άρρηκτη σύνδεση με την κοινωνία του θεάματος, *«διαχέονται σε παγκόσμιο επίπεδο με τη διαμεσολάβηση της ηλεκτρονικής επικοινωνίας και εναρμονίζονται με λόγους, βιο πολιτικές και τρόπους ζωής που προάγονται από την καταναλωτική κοινωνία, η κοινωνιολογική μελέτη ανοίγει ένα παράθυρο για την ερμηνευτική διείσδυση στις περίπλοκες αλληλοσυσχετίσεις της κοινωνίας της οικονομίας και των σπορ»*⁶.

Ο αθλητισμός ήταν μέχρι σήμερα ένα ανεξερεύνητο πεδίο έρευνας για τους κοινωνικούς επιστήμονες. Μελέτες σχετικά με τον αθλητισμό εμφανίζονται περιστασιακά και όχι με συνέπεια στις διάφορες περιοδικές εκδόσεις των κοινωνικών επιστημών και, πολύ λιγότερο συχνά ο αθλητισμός αποτελεί πεδίο μελέτης των κοινωνικών επιστημόνων. Εν μέρει, αυτό τείνει να αναστραφεί μετά από την ανάδυση των "αθλητικών σπουδών" ως μιας ακμάζουσας, διαφοροποιημένης ζώνης διεπιστημονικής προσέγγισης του αντικειμένου, που καθιστά τον

---

⁶ Ζαϊμάκης, Γ. (2015). Θεωρητικά ρεύματα και προσεγγίσεις στην κοινωνιολογία του αθλητισμού. Στο Γ. Ζαϊμάκης και Ε. Φουρναράκη (επιμ.). *Κοινωνία και αθλητισμός στην Ελλάδα: Κοινωνιολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 89.

αθλητισμό αναπόσπαστο μέρος της έρευνας και των συζητήσεων από τα μέσα της δεκαετίας του 1990⁷.

Στο πλαίσιο των κοινωνιολογικών μελετών έχει ενταχθεί πλέον και η κοινωνιολογία του αθλητισμού, ως διακριτό γνωστικό επιστημονικό πεδίο. Ειδικότερα από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα η μελέτη των σπορ αποτελούσε προϊόν ποικίλων ερευνών που πραγματοποιούνταν στο πλαίσιο της φυσικής αγωγής και τη συσχέτιζαν κυρίως με τη σωματική άσκηση, την κινησιολογία και τις λειτουργίες του σώματος. Μέσα από κάποιες κλασσικές κοινωνιολογικές έρευνες με επιμέρους αναλύσεις για τις αθλητικές πρακτικές, δόθηκε το έναυσμα για την επέκταση του ερευνητικού ενδιαφέροντος προς νέες κοινωνιολογικές διαστάσεις των σπορ και των παιχνιδιών⁸.

Το αθλητικό φαινόμενο έχει αποκτήσει ιδιαίτερη σημασία στην ανάπτυξη των σύγχρονων κοινωνιών - στο πλαίσιο διαφοροποιημένων κοινωνικών, οικονομικών και γεωγραφικών περιβαλλόντων ανάπτυξης. Το αυξανόμενο ενδιαφέρον για το αθλητικό θέαμα και η διάχυσή του μέσω των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης συνέβαλε στο να αποτελέσει όλο και περισσότερο στοιχείο μιας ατομικής και συλλογικής νοοτροπίας⁹.

Από την άλλη πλευρά, ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της σύγχρονης πραγματικότητας αποτελεί η ανάπτυξη ερασιτεχνικών αθλητικών δραστηριοτήτων, στενά συνδεδεμένων με την ανάγκη του ατόμου για μια υγιή και άμεση σχέση με τη σωματική του υπόσταση, αλλά και με τη φύση που το περιβάλλει, την ψυχαγωγία του κατά τον ελεύθερο χρόνο, αλλά και την ανάπτυξη μορφών κοινωνικοποίησης. Ο αθλητισμός ως πολιτισμικό χαρακτηριστικό, αποτελεί μορφή έκφρασης της ζωής και της νοοτροπίας του σύγχρονου ανθρώπου, με όλα τα παράδοξα, τα δράματα, τις τελετουργίες και τους μύθους του¹⁰.

Επιπλέον, ο αθλητισμός συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων των σύγχρονων μεταρρυθμίσεων σε παγκόσμιο επίπεδο καθώς υποστηρίζει την ιδέα της βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου των ανθρώπων, και την ενίσχυση της υγείας όλων των κοινωνικών ομάδων.

---

⁷ Giulianotti, R., & Robertson, R. (2007). Sport and globalization: transnational dimensions. *Global networks*, 7(2), 108.

⁸ Ζαϊμάκης, Γ. (2015), 89-90.

⁹ Lanfranchi, P (1992). *Il calcio e il suo pubblico*. Naples: ESI.

¹⁰ Lanfranchi, P (1992).

Αρκετές μελέτες έχουν δείξει ότι ο αθλητισμός μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση και την ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου. Τα βασικά σημεία στα οποία εστιάζουν οι μελέτες αναφορικά με το ποδόσφαιρο από την οπτική του κοινωνικού κεφαλαίου. Τα σημεία αυτά είναι τα εξής: 1) η κατάσταση της κοινωνίας που αντανακλά την ανεπάρκεια του κοινωνικού κεφαλαίου και 2) η κατανόηση του ποδοσφαίρου ως κοινωνικού φαινομένου και η εξήγησή του από την κοινωνιολογική προοπτική. Οι μετρήσεις του κοινωνικού κεφαλαίου προϋποθέτουν το βαθμό στον οποίο τα άτομα έχουν τακτικές κοινωνικές επαφές με άλλους, πέρα από τη σφαίρα της οικογένειας ή της αγοράς, και κυρίως τα είδη των σχέσεων πρόσωπο με πρόσωπο σχετικής ισότητας που συνδέονται με τη συμμετοχή σε κοινές προσπάθειες. Το ποδόσφαιρο μπορεί να θεωρηθεί ως σύμπτωμα του μικροκοινωνικού περιβάλλοντος. Με άλλα λόγια, ο αθλητισμός θεωρείται ότι έχει ένα παρόμοιο σύστημα με ένα κοινωνικό σύστημα. Το ποδόσφαιρο, για παράδειγμα, έχει μια ιεραρχική δομή. Έχει διαιτητή για να δικαιολογήσει τον αγώνα. Κάθε παίκτης έχει διαφορετικό έργο. Κάνουν τη δουλειά τους επαγγελματικά. Είναι επίσης προσκολλημένοι στους κανόνες και αξίες. Αν όλα αυτά λειτουργούν καλά, μπορεί να παρουσιάσουν θετικό αντίκτυπο στην κοινή ζωή¹¹.

---

¹¹ Djalal, D. (2015), ό.π., 17.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ

3.1 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ

Η εξέλιξη του ποδοσφαίρου όπως το γνωρίζουμε σήμερα έλαβε χώρα στη Βρετανία. Το παιχνίδι που άκμασε στα βρετανικά νησιά από τον όγδοο έως τον 19ο αιώνα διέθετε μια σημαντική ποικιλία τοπικών και περιφερειακών εκδοχών - οι οποίες στη συνέχεια εξομαλύνθηκαν και βελτιώθηκαν για να δημιουργήσουν τα σύγχρονα αθλήματα του ποδοσφαίρου της ένωσης, του ράγκμπι και, στην Ιρλανδία, του γαελικού ποδοσφαίρου¹².

Πολυάριθμα ανεπίσημα ή ρυθμιζόμενα παιχνίδια στα οποία οι μπάλες κλωτσούνταν και παίζονταν από αντίπαλες ομάδες ήταν κοινό χαρακτηριστικό της προβιομηχανικής κοινωνίας. Από τον ύστερο Μεσαίωνα και μετά, στην πόλη και στην ύπαιθρο, τα στοιχεία της κοινωνικής ιστορίας είναι γεμάτα με αναφορές σε ποδοσφαιρικά περιστατικά - μερικές φορές παράξενα, πάντα πολύχρωμα και συχνά τραγικά. Μέχρι την εμφάνιση της αναγνωρισμένα σύγχρονης αστικής κοινωνίας στις αρχές του δέκατου ένατου αιώνα, οι μορφές ποδοσφαίρου παρέμειναν κοινός παρονομαστής της ανδρικής κοινωνικής συμπεριφοράς και συνεχές θέμα της λαϊκής αναψυχής¹³.

Υπάρχουν πολλές αναφορές σε παραδοσιακά, αρχαία ή προϊστορικά παιχνίδια με μπάλα που παίζονται σε πολλά διαφορετικά μέρη του κόσμου. Οι σύγχρονοι κώδικες του ποδοσφαίρου μπορούν να αποδοθούν στην κωδικοποίηση αυτών των παιχνιδιών στα αγγλικά δημόσια σχολεία κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα. Η επέκταση και η πολιτιστική επιρροή της Βρετανικής Αυτοκρατορίας επέτρεψε σε αυτούς τους κανόνες του ποδοσφαίρου να εξαπλωθούν σε περιοχές βρετανικής επιρροής εκτός της άμεσα ελεγχόμενης αυτοκρατορίας.

---

¹² CLASSIC FOOTBALL | FIFA.COM. (2013)

¹³ Walvin, J. (2014). The people's game: the history of football revisited. RandomHouse.

Μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα είχαν ήδη αναπτυχθεί ξεχωριστοί περιφερειακοί κώδικες: Το γαελικό ποδόσφαιρο, για παράδειγμα, ενσωμάτωσε σκόπιμα τους κανόνες των τοπικών παραδοσιακών ποδοσφαιρικών αγώνων προκειμένου να διατηρήσει την κληρονομιά τους. Το 1888 ιδρύθηκε στην Αγγλία η Football League, η οποία αποτέλεσε την πρώτη από πολλές επαγγελματικές ποδοσφαιρικές ενώσεις. Κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα, αρκετά από τα διάφορα είδη ποδοσφαίρου εξελίχθηκαν σε μερικά από τα πιο δημοφιλή ομαδικά αθλήματα στον κόσμο¹⁴.

3.1.1 Η Προέλευση του Ποδοσφαίρου

Μια θεωρία είναι ότι το παιχνίδι έχει αγγλοσαξονική προέλευση. Τόσο στο Kingston-on-Thames όσο και στο Chester, ο τοπικός θρύλος λέει ότι το παιχνίδι παίχτηκε εκεί για πρώτη φορά με το κομμένο κεφάλι ενός ηττημένου Δανού πρίγκιπα. Στο Derby, λέγεται ότι ξεκίνησε τον τρίτο αιώνα κατά τη διάρκεια των εορτασμών για τη νίκη που ακολούθησαν μια μάχη εναντίον των Ρωμαίων. Ωστόσο, υπάρχουν ελάχιστες αποδείξεις ότι το άθλημα παιζόταν εκείνη την εποχή, είτε στις περιοχές των Σαξόνων είτε στην ηπειρωτική χώρα. Πράγματι, πριν από τη νορμανδική κατάκτηση, το μόνο ίχνος που βρέθηκε για οποιοδήποτε τέτοιο παιχνίδι με μπάλα προέρχεται από κελτική πηγή. Μια άλλη θεωρία σχετικά με την προέλευσή του είναι ότι όταν το "ποδόσφαιρο του όχλου" παιζόταν στις Βρετανικές Νήσους τους πρώτους αιώνες μ.Χ., ένα παρόμοιο παιχνίδι ευδοκίμούσε στη Γαλλία, ιδίως στις βόρειες περιοχές της Νορμανδίας και της Βρετάνης. Έτσι, είναι πιθανό οι Νορμανδοί να έφεραν μαζί τους αυτή τη μορφή του παιχνιδιού στην Αγγλία¹⁵.

Ωστόσο, οι αρχαίοι Έλληνες και οι Ρωμαίοι είναι γνωστό ότι έπαιζαν πολλά παιχνίδια με μπάλα, μερικά από τα οποία απαιτούσαν τη χρήση των ποδιών. Το ρωμαϊκό παιχνίδι harpastum πιστεύεται ότι έχει προσαρμοστεί από ένα ελληνικό ομαδικό παιχνίδι γνωστό ως "ἐπίσκυρος" ή "φαινίνδα", το οποίο αναφέρεται από έναν Έλληνα θεατρικό συγγραφέα, τον Αντιφάνη (388-311 π.Χ.) και αργότερα αναφέρεται από τον χριστιανό θεολόγο Κλήμη Αλεξανδρείας (περ. 150

---

¹⁴ Football | WIKIPEDIA. (2023).

¹⁵ CLASSIC FOOTBALL | FIFA.COM (2013).

- περ. 215 μ.Χ.). Τα παιχνίδια αυτά φαίνεται ότι έμοιαζαν με το ποδόσφαιρο ράγκμπι. Ο Επίσκυρος περιγράφεται ως μια πρώιμη μορφή ποδοσφαίρου από τη FIFA ¹⁶.

3.1.2 Η Διαμόρφωση του Ποδοσφαίρου

Το πρωτόγονο ποδόσφαιρο ήταν πιο ανοργάνωτο, πιο βίαιο, πιο αυθόρμητο και συνήθως παιζόταν από έναν απροσδιόριστο αριθμό παικτών. Συχνά, οι αγώνες είχαν τη μορφή θερμών αγώνων μεταξύ ολόκληρων χωριών - μέσα από δρόμους και πλατείες, μέσα από χωράφια, θάμνους, φράχτες και ρέματα. Η κλωτσιά επιτρεπόταν, όπως άλλωστε και σχεδόν όλα τα άλλα. Μερικές φορές το κλώτσημα της μπάλας ήταν αδύνατο λόγω του μεγέθους και του βάρους της σφαίρας που χρησιμοποιούνταν - σε τέτοιες περιπτώσεις, το κλώτσημα περιοριζόταν στο να εξουδετερώνει τους αντιπάλους¹⁷.

Περίεργως, μόλις εννέα χρόνια μετά την πρώτη θέσπιση των κανόνων του ποδοσφαίρου, το 1863, το μέγεθος και το βάρος της μπάλας τυποποιήθηκαν οριστικά. Μέχρι τότε, η συμφωνία για το σημείο αυτό επιτυγχανόταν συνήθως από τα ενδιαφερόμενα μέρη κατά τη διοργάνωση του αγώνα, όπως συνέβη σε έναν αγώνα μεταξύ Λονδίνου και Σέφιλντ το 1866. Αυτή η αναμέτρηση ήταν επίσης η πρώτη όπου η διάρκεια είχε προκαθοριστεί για 90 λεπτά. Το ποδόσφαιρο της Καθαράς Δευτέρας, όπως ονομάστηκε, ανήκε στην κατηγορία του "ποδοσφαίρου του όχλου", όπου ο αριθμός των παικτών ήταν απερίοριστος και οι κανόνες αρκετά ασαφείς. Για παράδειγμα, σύμφωνα με ένα αρχαίο εγχειρίδιο από το Workington της Αγγλίας, μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν όλα τα μέσα για να φτάσει η μπάλα στον στόχο της, με εξαίρεση τον φόνο και την ανθρωποκτονία¹⁸.

Ως μία από τις ποπ κουλτούρες, ο παγκόσμιος αθλητισμός ήρθε να αντικαταστήσει το ρόλο του Χόλιγουντ στην στη διαδικασία της πολιτιστικής παγκοσμιοποίησης. Δεδομένου του κεντρικού ρόλου των ΗΠΑ ή της αμερικανικής εξουσίας στον παγκόσμιο αθλητισμό, μόνο το ποδόσφαιρο είναι εξαιρετικά αντιδημοφιλές στις ΗΠΑ. Αντίθετα, αρκετές ευρωπαϊκές χώρες

---

¹⁶ Football | WIKIPEDIA. (2023).

¹⁷ CLASSIC FOOTBALL | FIFA.COM (2013).

¹⁸ CLASSIC FOOTBALL | FIFA.COM (2013).

και χώρες της Λατινικής Αμερικής αναδεικνύονται ως οι δυνάμεις του ποδοσφαίρου, και η Διεθνής Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου (Fédération Internationale de Football Association) (FIFA), η οποία ελέγχει το Παγκόσμιο Κύπελλο της FIFA, διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στις οργανωτικές και θεσμικές διοικήσεις. Ως αποτέλεσμα, ένα "ποδοσφαιρικό τοπίο" στον πλανήτη απεικονίζει πολύ διαφορετικές διαστάσεις και δυναμικές, οι οποίες έχουν πολλαπλά κέντρα και περιφέρειες, και διαφοροποιημένες πορείες¹⁹.

3.2 Η ΔΗΜΟΦΙΛΙΑ ΤΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ

Το ποδόσφαιρο είναι το πιο δημοφιλές άθλημα στον κόσμο. Το παιχνίδι έχει απaráμιλλη παγκόσμια απήχηση. Εκατοντάδες εκατομμύρια παιδιά και έφηβοι σε όλο τον παγκοσμίως το εξασκούν. Πολύ περισσότεροι ενήλικες το ακολουθούν. Αμέτρητες ομάδες ποδοσφαίρου, ιδίως σε Ευρώπη και τη Λατινική Αμερική, αλλά και στην Αφρική και την Ασία, λατρεύονται στις πόλεις τους. Ακόμη και στη Βόρεια Αμερική, όπου κυριαρχούν άλλα αθλήματα, πολλοί περισσότεροι έφηβοι κλωτσάνε ποδοσφαιρικές μπάλες, παρά χτυπούν μπάλες του μπέιζμπολ και υπάρχουν διπλάσιες ομάδες ποδοσφαίρου στις πανεπιστημιούπολεις των κολεγίων, όπως οι ομάδες αμερικανικού ποδοσφαίρου. Σε όλο τον κόσμο, το παιχνίδι προσελκύει τους οπαδούς του από μικρή ηλικία και το πάθος τους συνήθως δεν μειώνεται με την πάροδο της ηλικίας²⁰.

Από τις αρχές του εικοστού αιώνα, σε όλη την Ευρώπη, τη Λατινική Αμερική, την Αφρική και την Ασία, το ποδόσφαιρο αποτελεί ίσως την ισχυρότερη μορφή πολιτιστικής ζωής μέσω της οποίας ασκείται η εύκολη κοινωνικότητα. Ιδιαίτερα μεταξύ των ανδρών, το παιχνίδι αποτελεί εδώ και πολύ καιρό ένα κρίσιμο θέμα για να σπάσει ο πάγος μεταξύ αγνώστων ή για να αναδημιουργηθεί η "φραστική κοινωνία". μεταξύ φίλων και συμπολιτών²¹.

Δεδομένου του παγκόσμιου χαρακτήρα του, υποστηρίζεται ότι το ποδόσφαιρο είναι ένας ισχυρός και όλο και πιο σημαντικός καταλύτης της παγκοσμιοποίησης. Εξ ορισμού,

---

¹⁹ Cho, Y. (2013). Introduction: football in Asia. *Soccer & Society*, 14(5), 581.

²⁰ Palacios-Huerta, I. (2004). Structural changes during a century of the world's most popular sport. *Statistical Methods and Applications*, 13, 241-242.

²¹ Giulianotti, R., & Robertson, R. (2007). Recovering the social: globalization, football and transnationalism. *Global Networks*, 7(2), 166.

αντιλαμβανόμαστε την παγκοσμιοποίηση ως αναφερόμενη στα εντονότερα είδη και επίπεδα παγκόσμιας συνδεσιμότητας και στην αυξανόμενη κοινωνική συνείδηση του κόσμου ως ενιαίου τόπου. Οι καθιερωμένες θεσμικές δυνάμεις στον παγκόσμιο χώρο του ποδοσφαίρου περιλαμβάνουν τα επίσημα διοικητικά όργανα, τους συλλόγους, τους παίκτες, τους διάφορους χορηγούς, τα συνδεδεμένα ΜΜΕ, τα υπουργεία αθλητισμού και τις επίσημες ενώσεις φιλάθλων²².

Δεν αποτελεί έκπληξη, ότι οι αστέρες παίκτες είναι συχνά πιο διάσημοι από τους θρησκευτικούς και πολιτικούς ηγέτες. Ιδιοκτήτες μέσων ενημέρωσης θεωρούν το ενδιαφέρον των φιλάθλων σχεδόν ακόρεστο και το προμηθεύουν μέσω τηλεόρασης, δορυφόρων, ραδιοφώνου και εφημερίδων. Αθλητικές εφημερίδες, οι σελίδες των οποίων καταλαμβάνονται κυρίως από ποδοσφαιρικές ειδήσεις, είναι συνήθως οι εφημερίδες με τις μεγαλύτερες πωλήσεις στις περισσότερες ευρωπαϊκές και λατινοαμερικάνικες χώρες. Οι ποδοσφαιρικοί αγώνες του Παγκοσμίου Κυπέλλου είναι οι μεγαλύτερες τηλεοπτικές εκπομπές στον κόσμο, προσελκύοντας ένα παγκόσμιο τηλεοπτικό κοινό που δεν ξεπερνιέται από κανένα άλλο γεγονός. Το Παγκόσμιο Κύπελλο 2002, για παράδειγμα, συγκέντρωσε αθροιστικά 42,5 δισεκατομμύρια τηλεθεατές, ήτοι το παγκόσμιο πληθυσμό του κόσμου επτά φορές περισσότερο²³.

Υποστηρίζεται ότι το ποδόσφαιρο της τωρινής εποχής, έχει σταματήσει να αποτελεί απλά ένα αθλητικό φαινόμενο, δεδομένου ότι έχει ξεπεράσει τα όρια των σταδίων και έχει εξαπλωθεί σε ευρύτερα κοινωνικά πλαίσια και χώρους. Η εξέχουσα θέση που έχει στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, το πάθος με το οποίο όλοι μιλούν για αυτό σε καθημερινή βάση, το έκαναν να μετασχηματιστεί από τη δραστηριότητα ψυχαγωγίας του κυριακάτικου απογεύματος σε κινητήρια δύναμη για την κάλυψη της καθημερινής κοινωνικοποίησης²⁴.

Μια γρήγορη ματιά στον σύγχρονο παγκόσμιο αθλητισμό πιστοποιεί τους πολυποίκιλους δεσμούς του με καταναλωτική κουλτούρα. Οι οπαδοί του αθλητισμού ακολουθούν συλλόγους

---

²² Giulianotti, R., & Robertson, R. (2012). Mapping the global football field: a sociological model of transnational forces within the world game. *The British journal of sociology*, 63(2), 217.

²³ Palacios-Huerta, I. (2004), ό.π., 242.

²⁴ Ζαϊμάκης, Γ. (2013). Η πολιτική οικονομία του ποδοσφαίρου στην ύστερη νεωτερικότητα. Εμπορευματοποίηση, παγκοσμιοποίηση και αποικιοποίηση. Στο Γ. Ζαϊμάκης & Ν. Κοταρίδης (επιμ.), *Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών: αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας*, Αθήνα: Πλέθρον, 27.

και αθλητές σε τοπικό, εθνικό και, ολοένα και περισσότερο, σε διεθνικό επίπεδο και επιδεικνύουν αυτές τις συμμαχίες εν μέρει μέσω επώνυμων αθλητικών εμπορευμάτων. Η παγκόσμια καταναλωτική κουλτούρα κατοικείται όλο και περισσότερο από καπέλα του μπίιζμπολ, παπούτσια προπόνησης, μπλουζάκια με τα λογότυπα των ομάδων και άλλα αθλητικά καταναλωτικά προϊόντα. Μια εκκολαπτόμενη διεθνής βιομηχανία γυμναστικής υπόσχεται να σμιλέψει το εξιδανικευμένο σώμα του καταναλωτή στο οποίο θα φορεθούν αυτά τα προϊόντα και στο οποίο συσκευές αυτοελέγχου της άσκησης θα προσαρτηθούν²⁵.

Η τόση δημοφιλία του ποδοσφαίρου αποτέλεσε πόλο έλξης για επιχειρηματικούς ομίλους και πολυεθνικές επιχειρήσεις, που είδαν το άθλημα αυτό ως μία δυνατή και προσοδοφόρα ευκαιρία διαφήμισης και προώθησης προϊόντων, υπηρεσιών και επενδύσεων²⁶. Το ποδόσφαιρο, όπως είναι φυσικό, έχει γίνει ένα σημαντικό μέσο για την εξασφάλιση της προβολής της μάρκας και πολλές εταιρείες το θεωρούν κλειδί για την απόκτηση μεριδίου της παγκόσμιας αγοράς για τα προϊόντα τους. Το παιχνίδι θεωρείται πράγματι συχνά ένα από τα από τα σημαντικότερα κοινωνικά φαινόμενα του 20ού αιώνα²⁷. «Στο σύγχρονο ποδόσφαιρο η συνακόλουθη εμπορευματοποίηση οδήγησε σε μια κατάσταση στην οποία κοινωνικές πρακτικές, υπηρεσίες και αγαθά που συνδέονται με το άθλημα απέκτησαν μια σημαντική ανταλλακτική αξία»²⁸.

3.2.1 Το Ποδόσφαιρο ως Πηγή Εσόδων

Η εμπορευματοποίηση του ποδοσφαίρου έχει αποτελέσει αντικείμενο σημαντικών κοινωνικών προβληματισμών. αλλά έχει λάβει σχετικά περιορισμένο έλεγχο από την άποψη της διαρκούς συγκριτικής εμπειρικής έρευνας²⁹. "Το ποδόσφαιρο δεν είναι απλώς ένα παιχνίδι". Παρόλο που αυτή η φράση φαίνεται να είναι ένα πολύ διάσημο κλισέ, είναι αλήθεια ότι το επαγγελματικό

---

²⁵ Giulianotti, R., & Numerato, D. (2018). Global sport and consumer culture: An introduction. *Journal of consumer culture*, 18(2), 230.

²⁶ Ζαϊμάκης, Γ. (2013), ό.π., 27.

²⁷ Palacios-Huerta, I. (2004), ό.π., 242.

²⁸ Giulianotti, R. (2002). Supporters, followers, fans, and flaneurs: A taxonomy of spectator identities in football. *Journal of sport and social issues*, 26(1), 26.

²⁹ Giulianotti, R. (2005). Sport spectators and the social consequences of commodification: Critical perspectives from Scottish football. *Journal of Sport and Social Issues*, 29(4), 386.

ποδόσφαιρο έχει εξελιχθεί σε μια τεράστια βιομηχανία, αποτελώντας περισσότερο επιχείρηση παρά ψυχαγωγία. Δεν πρόκειται μόνο για τη νίκη στο παιχνίδι, αλλά και για την απόκτηση χρημάτων, με αποτέλεσμα μερικές φορές η απόκτηση ενός συλλόγου από έναν οικονομικά ισχυρό επενδυτή ή ένα νέο συμβόλαιο χορηγίας να αποκτά πολύ μεγαλύτερη σημασία. Τα νέα γήπεδα, τα δίκτυα μετάδοσης, τα νέα υλικά, η αποδοτικότητα των παικτών, η επιτυχία της τεχνικής ομάδας, οι ραγδαία μεταβαλλόμενες απαιτήσεις και προσδοκίες των οπαδών, συμπεριλαμβανομένων των μεταγραφών δημοφιλών παικτών, η δόξα των κυπέλλων και τα πιο εμπορικά προϊόντα καθιστούν την ποδοσφαιρική βιομηχανία ελκυστική και το ποδόσφαιρο το πιο δημοφιλές άθλημα στον κόσμο³⁰.

Σύμφωνα με έρευνα της Διεθνούς Ομοσπονδίας Ποδοσφαιρικών Σωματείων (FIFA) το 2006, περίπου 243 εκατομμύρια άνθρωποι ασχολούνται επαγγελματικά με το ποδόσφαιρο, ποσοστό που αντιστοιχεί στο 4,1 % του παγκόσμιου πληθυσμού. Όσον αφορά το Παγκόσμιο Κύπελλο του 2014, αναρτήθηκαν 3 δισεκατομμύρια μηνύματα μέσω Facebook και 672 εκατομμύρια tweets μέσω Twitter (στατιστικά στοιχεία του τηλεοπτικού καναλιού ESPN). Αυτό δείχνει την εξέλιξη του ποδοσφαίρου σε παγκόσμιο άθλημα, από μια αγγλική Football League που ήταν η πρώτη επαγγελματική ένωση που ιδρύθηκε το 1888. Λόγω της αυξανόμενης σημασίας της ποδοσφαιρικής βιομηχανίας, οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι μετατράπηκαν σε εμπορικά σήματα. Δεδομένου ότι υπάρχει θετική σχέση μεταξύ του προϋπολογισμού του ποδοσφαιρικού συλλόγου και της απόδοσης της ομάδας, η οικονομική θέση των συλλόγων είναι σημαντική³¹.

Η παγκόσμια παρακολούθηση αυτού του αθλήματος, ως κοινωνιολογικό και οικονομικό φαινόμενο, αξίζει μια προσεκτική μελέτη των στοιχείων που παράγει το παιχνίδι και το καθιστούν τόσο ελκυστικό. Κοινωνικές επιστήμες γενικά, και οι οικονομικές επιστήμες ειδικότερα, δεν έχουν αγνοήσει τη μελέτη των διαφόρων πτυχών του ποδοσφαίρου ως παιχνιδιού, ως βιομηχανίας και ως προϊόντος που υπόκειται σε μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις και απαιτήσεις στον πλανήτη. Η οικονομική διάρθρωση και η κατανομή των εσόδων, καθώς και τα προβλήματα κινήτρων και αντιπροσώπευσης των αθλητικών πρωταθλημάτων έχουν εξεταστεί. Πιο πρόσφατα, διαφορετικές πολιτικές, οικονομικές και

---

³⁰ Şener & Karapolatgil, (2015), ό.π., 10.

³¹ Şener & Karapolatgil, (2015), ό.π., 10.

νομικές πτυχές της ποδοσφαιρικής βιομηχανίας και των ευρωπαϊκών ποδοσφαιρικών πρωταθλημάτων έχουν προσελκύσει σημαντική ερευνητική προσοχή³².

Ο αθλητισμός γενικά και οι επαγγελματικοί ποδοσφαιρικοί σύλλογοι ειδικότερα, αντιμετωπίζουν όλο και περισσότερο μεγάλα χρηματικά ποσά. Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι διοικούνται από επιχειρηματίες ή επαγγελματίες μάνατζερ που πετυχαίνουν στις επιχειρήσεις, οι περισσότεροι σύλλογοι εμφανίζουν μη ικανοποιητικά οικονομικά αποτελέσματα. Αν και η διαχείριση είναι αναμφίβολα απαραίτητη στους επαγγελματικούς αθλητικούς συλλόγους, θα μπορούσε κανείς αναμφισβήτητα να αναρωτηθεί αν η παραδοσιακή ανάλυση και τα μέσα διαχείρισης είναι κατάλληλα για την ιδιαίτερη βιομηχανία του επαγγελματικού αθλητισμού³³

Υπάρχουν κυρίως τρεις πηγές για τη δημιουργία εσόδων για τους ποδοσφαιρικούς συλλόγους. Τα έσοδα των συλλόγων προέρχονται από τις ημέρες των αγώνων (συμπεριλαμβανομένων των πωλήσεων εισιτηρίων και εταιρικής φιλοξενίας), τα δικαιώματα μετάδοσης (συμπεριλαμβανομένων των διανομών από τη συμμετοχή σε εγχώρια πρωταθλήματα, κύπελλα και ευρωπαϊκές διοργανώσεις συλλόγων) και τις εμπορικές πηγές (συμπεριλαμβανομένων των χορηγιών, του merchandising και άλλων εμπορικών πράξεων). Δεδομένου ότι οι πηγές εσόδων είναι περιορισμένες, ο ανταγωνισμός στον κλάδο του ποδοσφαίρου γίνεται όλο και πιο έντονος³⁴.

Όπως κάθε άλλη εταιρεία, έτσι και οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι οργανώνουν τους πόρους και τις δυνατότητές τους με βάση καθορισμένες στρατηγικές για να επιτύχουν τους επιχειρηματικούς στόχους. Σήμερα, οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι στα κυριότερα παγκόσμια πρωταθλήματα είναι εμπορικές εταιρείες, η διαχείριση των οποίων πρέπει να επικεντρώνεται πρωτίστως στην ικανοποίηση των ιδιοκτητών τους, στις περισσότερες περιπτώσεις, των μετόχων τους. Στο πλαίσιο αυτό, η επίτευξη των καλύτερων δυνατών οικονομικών αποτελεσμάτων προκειμένου να αμείβουν τους ιδιοκτήτες τους, είτε πρόκειται για μετόχους είτε για μέλη, αποτελεί προτεραιότητα για τους διαχειριστές αυτών των συλλόγων³⁵

---

³² Palacios-Huerta, I. (2004), ό.π., 242.

³³ Senaux, B. (2008). A stakeholder approach to football club governance. *International Journal of Sport Management and Marketing*, 4(1), 4.

³⁴ Şener & Karapolatgil, (2015), ό.π., 10.

³⁵ Pérez-González, A., de Carlos, P., & Alén, E. (2022). An analysis of the efficiency of football clubs in the Spanish First Division through a two-stage relational network DEA model: a simulation study. *Operational Research*, 22(3), 3090.

Οι σημαντικές αυξήσεις των εσόδων που απολαμβάνουν οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι υψηλού επιπέδου τα τελευταία χρόνια, σε συνδυασμό με τα οφέλη που αποκομίζουν οι παίκτες της ελίτ, έχουν ίσως αναπόφευκτα οδηγήσει σε αυξημένη έμφαση στις επιχειρηματικές δραστηριότητες του ποδοσφαίρου και των ποδοσφαιρικών συλλόγων. Οι οικονομικές επιδόσεις έχουν γίνει μια από τις κυρίαρχες αφηγήσεις για το ποδόσφαιρο με τακτικό σχολιασμό της οικονομικής επιτυχίας ή αποτυχίας σε επίπεδο πρωταθλήματος και συλλόγων. Πιο συγκεκριμένα, σε κάποιο βαθμό τουλάχιστον, το ποδόσφαιρο ως οικονομική δραστηριότητα έχει εξομαλυνθεί, με την έννοια ότι όλο και περισσότερο οι σύλλογοι εξετάζονται και αναφέρονται από κορυφαίους δημοσιογράφους, σχολιαστές σαν να ήταν κανονικές επιχειρήσεις³⁶.

Παρά την έντονα εμπορευματοποιημένη φύση του ποδοσφαίρου, αυτή η διαδικασία κανονικοποίησης είναι προβληματική: το ποδόσφαιρο ήταν και παραμένει πάντα μια κοινωνική επιχείρηση, οικονομική στη βάση της, αλλά κοινωνική στη φύση της. Η προσέγγιση αυτή ενθαρρύνει την αναγνώριση των κοινωνικών πτυχών που διακρίνουν το ποδόσφαιρο από την αμιγώς οικονομική δραστηριότητα, δηλαδή το πώς η οικονομική του δραστηριότητα επηρεάζει ή επηρεάζεται από τις κοινότητες συμφερόντων ή τους ενδιαφερόμενους. Τα τελευταία χρόνια έχει δοθεί αυξημένη προσοχή στους τρόπους με τους οποίους οι σύλλογοι ελίτ επιπέδου υλοποιούν τον υποτιθέμενο κοινωνικό και κοινοτικό τους ρόλο και στην επακόλουθη λογοδοσία τους απέναντι σε αυτές τις κοινότητες ή τα ενδιαφερόμενα μέρη. Σε ένα επίπεδο αυτό έχει επικεντρωθεί στην οργανωτική και διοικητική δομή των συλλόγων, σε ένα άλλο επίπεδο η έμφαση έχει δοθεί στην εταιρική κοινωνική ευθύνη³⁷.

Είναι κοινότυπο να επισημαίνεται ότι στο ποδόσφαιρο, η μεγαλύτερη δύναμη βρίσκεται σε αυτούς που έχουν τα περισσότερα χρήματα: οι πλουσιότεροι σύλλογοι, οι μεγάλες διεθνείς ομοσπονδίες, και οι τηλεοπτικές εταιρείες που, κατά την τελευταία μιάμιση δεκαετία, εισήγαγαν εκατομμύρια λίρες στο άθλημα (αν και θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι το ποδόσφαιρο πάντα ακολουθούσε το χρήμα). Παρόλα αυτά, εξίσου συνηθισμένη είναι και η σχετική ανησυχία για την αφαίρεση των δικαιωμάτων των φιλάθλων. Οι υψηλότερες τιμές, μας

---

³⁶ Morrow, S. (2013). Football club financial reporting: time for a new model?. *Sport, Business and Management: An International Journal*, 3(4), 297.

³⁷ Morrow, S. (2013), ό.π., 297-298.

υπενθυμίζεται συνεχώς, έχουν παγώσει τους "απλούς φιλάθλους" έξω από το παιχνίδι, ακόμη και όταν οι διαφορετικές ώρες έναρξης των αγώνων έχουν καταστήσει την παρακολούθηση αυτών των αγώνων όλο και πιο άβολη³⁸.

3.2.2 Η Κοινωνική Διάσταση του Ποδοσφαίρου

Το ποδόσφαιρο είναι ένα μέρος για να κάνουν οι παίκτες κοινωνική αλληλεπίδραση. Η αλληλεπίδραση βασίζεται στην αυτογνωσία και την επίγνωση των άλλων ανθρώπων. Ως εξωτερικός παράγοντας, αυτή η κοινωνική αλληλεπίδραση μπορεί να ελέγξει και να επηρεάσει το μοτίβο της δράσης. Το αμοιβαίο συμφέρον γίνεται ο σκοπός και το κίνητρό του. Από τη σκοπιά της συμβολικής αλληλεπίδρασης, η διαδικασία της κοινωνικής αλληλεπίδρασης στο ποδόσφαιρο θεωρείται ως ένα μέρος για να ανάπτυξη της προσωπικότητας των παικτών. Το μέλος της ομάδας θα βιώσει τη διαδικασία ανάπτυξης στον σύλλογο³⁹.

Το ποδόσφαιρο είναι μια δραστηριότητα που επηρεάζει την κοινωνικοψυχολογική πτυχή των παικτών. Αυτό αντιπροσωπεύεται συνήθως με τη μορφή παράλογης δράσης, κατά την οποία οι παίκτες ανταποκρίνονται συναισθηματικά σε μια ενέργεια. Η ενέργεια αυτή μπορεί να προκληθεί από διάφορους παράγοντες, όπως αντιαθλητικές συμπεριφορές που επιδεικνύει ο αντίπαλος, λάθη που γίνονται από μια ομάδα, άδικος αγώνας κ.λπ. Ευτυχώς, όλα αυτά τα συναισθηματικά συμπτώματα δεν εκφράζονται από τους παίκτες, δεδομένου ότι θέλουν να αποτρέψουν τη σύγκρουση⁴⁰.

Διαφαίνεται, λοιπόν, ότι είναι σημαντική η ενίσχυση του κοινωνικού κεφαλαίου, ιδίως όσον αφορά: 1) τη δημιουργία κοινωνικής συνοχής. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τα μέλη της κοινωνίας πρέπει να λειτουργούν σε ένα ισχυρό δίκτυο ή σύστημα συνεργασίας. 2) δημιουργία κοινωνικής συνοχής. Αυτό συμβαίνει επειδή στην κοινωνία, τα μέλη πρέπει να είναι πειθαρχημένα και να έχουν ισχυρή δέσμευση στις αξίες, τους κανόνες και τις νόρμες. 3) Δημιουργία κοινωνικο-ψυχολογικής σταθερότητας- έτσι ώστε τα μέλη της κοινωνίας να μην

---

³⁸ Hargrave, R. (2007). Football fans and football history: A review essay. *Soccer & Society*, 8(2-3), 240.

³⁹ Djalal, D. (2015), ό.π., 18.

⁴⁰ Djalal, D. (2015), ό.π., 24.

ενεργούν συναισθηματικά. 4) Προτροπή των μελών της κοινωνίας να είναι καινοτόμα. 5) Διαχείριση του καθήκοντος και της εξουσίας με βάση τις αρχές της ισότητας, της δικαιοσύνης και της αλληλεγγύης. Το ποδόσφαιρο έχει μεγάλες δυνατότητες στη διαμόρφωση κοινωνικού κεφαλαίου. Οι τεχνικές του ποδοσφαίρου αντικατοπτρίζουν τον δεσμό του αισθήματος αμοιβαιότητας. Επιπλέον, το ποδόσφαιρο έχει ισχυρή και ευρεία διαχείριση του κοινωνικού δικτύου⁴¹.

3.2.3 Το Ποδόσφαιρο και οι Σύλλογοι.

Τις τελευταίες δεκαετίες, το ποδόσφαιρο έχει γίνει ένα παγκόσμιο γεγονός μαζικού ενδιαφέροντος. Η ικανότητά του να προσελκύει την προσοχή εκατομμυρίων ανθρώπων σε όλο τον κόσμο έχει μετατρέψει το άθλημα σε μια πραγματικά παγκόσμια επιχείρηση, με σημαντικό οικονομικό αντίκτυπο στις οικονομίες των χωρών. Οι σύλλογοι που συμμετέχουν στις σημαντικότερες εθνικές και διεθνείς διοργανώσεις μπορούν να θεωρηθούν ως οι πιο εξέχοντες και επιδραστικοί παράγοντες αυτού του κοινωνικοοικονομικού φαινομένου. Δεδομένου του κύκλου εργασιών που παράγει το ποδόσφαιρο, δεν πρέπει να αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι τις τελευταίες δεκαετίες οι κύριοι πρωταγωνιστές του, οι σύλλογοι, ως επιχειρηματικές οντότητες έχουν υιοθετήσει επαγγελματικές δομές και προφίλ διοίκησης⁴².

Εμφανώς, πλέον, το ενδιαφέρον για το ποδόσφαιρο σε πολλές περιοχές του κόσμου έχει ανέβει σε νέο επίπεδο. Αυτό εκδηλώνεται με την εκτεταμένη κάλυψη από τα μέσα ενημέρωσης που φαινομενικά συνοδεύει κάθε πτυχή των ελίτ επιπέδων του παιχνιδιού, την αύξηση των θεατών σε πολλές χώρες και τις τελετουργικές ταυτίσεις με το ποδόσφαιρο που έχουν αρχίσει να διαπερνούν ευρύτερα το σύγχρονους κοινωνικούς σχηματισμούς. Οι επαγγελματικοί ποδοσφαιρικοί σύλλογοι έχουν θεωρηθεί ως χώροι για την έκφραση της κοινής ταυτότητας για μεγάλο μέρος της ιστορίας του παιχνιδιού, και θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι οι πρόσφατες εξελίξεις στο ποδόσφαιρο και γύρω από αυτό έχουν δει αυτή τη διαδικασία να τονίζεται με νέο σθένος. Οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι σήμερα, όσο ποτέ άλλοτε, ενσωματώνουν πολλά από τα

---

⁴¹ Djalal, D. (2015), ό.π., 17.

⁴² Pérez-González, de Carlos & Alén, (2022), ό.π., 3090.

συλλογικά σύμβολα, τις ταυτίσεις και τις διαδικασίες συνδεσιμότητας που έχουν από καιρό συσχετιστεί με την έννοια της "κοινότητας"⁴³.

Την ίδια στιγμή όμως που οι δεσμοί και οι ταυτότητες της "κοινότητας" εκφράζονται έντονα μέσω του ποδοσφαίρου, ο ίδιος ο όρος "κοινότητα" έχει γίνει το επίκεντρο ενός ανανεωμένου ενδιαφέροντος στο πλαίσιο του λαϊκού λόγου και μεταξύ ακαδημαϊκών, πολιτικών και φορέων χάραξης πολιτικής. Έχει γίνει κάτι σαν λέξη-"βόμβα", που αναδεικνύεται τόσο ως θρήνος για πιο ασφαλείς εποχές όσο και ως μια έκκληση για ένα καλύτερο μέλλον: ένας όρος που διαπνέεται από όλο τον πλούτο που συνδέεται με την ανθρώπινη αλληλεπίδραση. Πράγματι, μια "κρίση της κοινότητας" έχει εμφανιστεί σε πολλές περιοχές του ανεπτυγμένου κόσμου τα τελευταία χρόνια, στην οποία οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής προσπάθησαν να επιρρίψουν την ευθύνη στην εγκληματικότητα και την "αντικοινωνική" συμπεριφορά, προβλήματα υγείας, το χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και μια σειρά άλλων "κοινωνικών ζητημάτων" στην παρακμή της κοινότητας και της κουλτούρας των πολιτών γενικότερα. Από αυτή την άποψη, η ίδια η έννοια της "κοινότητας" είναι όλο και περισσότερο ανοιχτή σε συζήτηση, καθώς οι άνθρωποι προβληματίζονται για το τι σημαίνει να είσαι μέλος μιας κοινότητας, και ποιες αμοιβαίες ευθύνες συνοδεύουν τέτοιους σχηματισμούς⁴⁴.

Η έρευνα των Brown, Crabbe, Mellor (2013), προσπαθεί να διερευνήσει τις ευθύνες που έχουν οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι για τους "οπαδούς", τις "γειτονιές" και άλλους τύπους "κοινοτήτων"- τον αντίκτυπο που έχουν τα νέα ποδοσφαιρικά γήπεδα στην οικονομική και κοινωνική αναγέννηση- και ο ρόλος που διαδραματίζουν οι επαγγελματικοί ποδοσφαιρικοί σύλλογοι στην παροχή ή υποστήριξη "κοινοτικών υπηρεσιών", όπως η υγεία, η εκπαίδευση και η κοινοτική ανάπτυξη του αθλητισμού - για να εξεταστούν οι εξελίξεις σε παγκόσμιο πλαίσιο. Κύριο μέλημα της έρευνας είναι η αποσαφήνιση και η καλύτερη κατανόηση για το ποιες μπορεί να είναι οι "κοινότητες του ποδοσφαίρου" και να αναλυθεί πώς αυτές οι ομάδες ανθρώπων μπορούν να θεωρηθούν ότι αποτελούν διακριτούς και παρατηρήσιμους κοινοτικούς σχηματισμούς⁴⁵.

---

⁴³ Brown, A., Crabbe, T., & Mellor, G. (2013). Introduction: Football and community—practical and theoretical considerations. In *Football and community in the global context* (pp. 1-10). Routledge, 303.

⁴⁴ Brown, A., Crabbe, T., & Mellor, G. (2013), ό.π., 303.

⁴⁵ Brown, A., Crabbe, T., & Mellor, G. (2013), ό.π., 303.

3.2.3.1 Η Ιστορία των Ποδοσφαιρικών Συλλόγων

Σήμερα θεωρείται αξιωματικό ότι οι επαγγελματικοί ποδοσφαιρικοί σύλλογοι έχουν βαθιές ρίζες στις "κοινότητές τους". Πολλοί από τους πιο επιτυχημένους συλλόγους σήμερα και ιδιαίτερα οι μακροβιότεροι σύλλογοι έχουν τις ρίζες τους σε "κοινοτικές οργανώσεις", όπως εκκλησίες, κοινωνικούς συλλόγους ή ομάδες εργασίας.

Πράγματι, η συντριπτική πλειονότητα των ποδοσφαιρικών συλλόγων προέκυψε από τα χρόνια της δημιουργίας τους με κοινά ονόματα με πόλεις, κωμοπόλεις ή περιοχές πόλεων, και ως εκ τούτου κατέληξαν να εκπληρώνουν κάτι σαν αντιπροσωπευτικό ρόλο για μεγάλο αριθμό πολιτών από αστικές γειτονιές ⁴⁶.

Η ανάπτυξη των ποδοσφαιρικών συλλόγων σε αυτές τις κατευθύνσεις σήμαινε ότι οι κοινωνικοί ιστορικοί και κοινωνιολόγοι του αθλητισμού, ιδίως στην Αγγλία, έχουν γράψει συχνά για την ιστορική ανάδυση των σχέσεων μεταξύ ποδοσφαιρικών συλλόγων και κοινοτήτων σε σχέση με τις ιδιότητες οικοδόμησης κοινωνικής ταυτότητας της παρακολούθησης του ποδοσφαίρου. Ο διακεκριμένος ιστορικός της εργασίας και του αθλητισμού Tony Mason, για παράδειγμα, έχει γράψει ότι το ποδόσφαιρο *«συχνά συμβάλλει στην αίσθηση ταυτότητας ενός ατόμου με μια ομάδα ή συλλογικότητα ή στο να ανήκει σε αυτή. Αυτή μπορεί να είναι η περιοχή, το χωριό, η κωμόπολη, η πόλη ή η κομητεία. Μπορεί να είναι τάξη, χρώμα ή χώρα»*. Ομοίως, ο ιστορικός του αθλητισμού Richard Holt έχει γράψει ότι το ποδόσφαιρο είναι ιστορικά ένας από τους κύριους παράγοντες μέσω των οποίων, συλλογικές κοινωνικές ταυτότητες δημιουργούνται και ενισχύονται. Υποστηρίζει ότι οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι είναι χώροι αναπαράστασης μέσω των οποίων οι άνθρωποι (συνήθως άνδρες) διδάσκονται πρότυπα συμπεριφοράς και ότι οι ποδοσφαιρικές ομάδες και οι "ήρωες" του ποδοσφαίρου έχουν ιστορικά λειτουργήσει ως υποδείγματα πνεύματος και συμπεριφοράς για τις κοινότητες που εκπροσωπούν. Υποστηρίζει ότι οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι δίνουν τη δυνατότητα στις κοινότητες να "γνωρίσουν τον εαυτό τους" και με τον τρόπο αυτό βοηθούν να υποδηλώνουν τι διαφοροποιεί μια πόλη, μια περιοχή, μια κομητεία ή ένα έθνος από μια άλλη ⁴⁷.

---

⁴⁶ Brown, A., Crabbe, T., & Mellor, G. (2013), ό.π., 304.

⁴⁷ Brown, A., Crabbe, T., & Mellor, G. (2013), ό.π., 304.

Έχει δηλωθεί ότι οι πρώτοι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι μπορούν να κατανοηθούν ως δημιουργοί "οργανικής αλληλεγγύης" και "συλλογικής συνείδησης" μέσα στα δυνητικά απομονωμένα αστικά περιβάλλοντα που ήταν κοινά στις αρχές του εικοστού αιώνα. Σημειώνεται ότι τα επιχειρήματα εκείνων που υποστηρίζουν ότι η νεωτερικότητα κατέστρεψε τις παραδοσιακές κοινότητες μέσω της εκβιομηχάνισης, της αστικοποίησης και της ταχείας κοινωνικής/γεωγραφικής κινητικότητας, και υποστηρίζεται ότι αθλήματα όπως το ποδόσφαιρο *«μπορεί να αποκατέστησαν μεγάλο μέρος αυτής της κοινωνικής ζημίας ενισχύοντας τον πολιτιστικό δεσμό και την ενσωμάτωση διαφορετικών ατόμων μέσα στις σύγχρονες κοινωνίες»*. Ωστόσο, απορρίπτεται τελικά αυτή η θέση και υποστηρίζεται ότι οι πρώτοι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι είχαν στην πραγματικότητα ισχυρούς δεσμούς με προ-νεωτερικούς, "μηχανιστικούς" τύπους δεσμών. Σημειώνεται ότι οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι έπαιρναν (συνήθως) ονόματα τόπων και παρήγαγαν *«το είδος του συναισθηματικού δεσμού με μια συγκεκριμένη τοποθεσία που συναντά κανείς σε πιο παραδοσιακές και τοπικιστικές κοινωνίες»*. Σύμφωνα με αυτή τη γραμμή σκέψης, οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι ανέπτυξαν δεσμούς με τις κοινότητες επειδή συνέβαλαν στη διατήρηση των στενών, κατά πρόσωπο, γεωγραφικών, συναισθηματικών κοινοτήτων που ήταν υπό απειλή κατά τη διάρκεια της νεωτερικότητας⁴⁸.

Ο προφανής προσδιορισμός των κοινωνικών και συναισθηματικών καθηκόντων που οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι επιτελούσαν για τις νέες αστικές κοινότητες στα τέλη του δέκατου ένατου και στις αρχές του εικοστού αιώνα σημαίνει ότι πολλά σύγχρονα κείμενα για το ποδόσφαιρο και την κοινότητα βασίζονται σε μια αρκετά κοινή αντίληψη για το ποιοι άνθρωποι αποτελούν πραγματικά τις κοινότητες των ποδοσφαιρικών συλλόγων. Συνδέοντας την εμφάνιση του επαγγελματικού ποδοσφαίρου με την (επανα)δημιουργία γεωγραφικών κοινοτικών δεσμών, όταν αυτοί ήταν υπό απειλή από τη νεωτερικότητα, πολλοί δημοφιλείς και ακαδημαϊκοί συγγραφείς υιοθετούν τώρα τη θέση ότι οι ποδοσφαιρικές κοινότητες των συλλόγων είναι κυρίως οι άμεσες "γεωγραφικές κοινότητες" από τις οποίες αντλούν την πλειοψηφία της υποστήριξής τους. Αυτό έχει οδηγήσει σε μια κατάσταση στην οποία ελάχιστες διακρίσεις έχουν καθιερωθεί. παραδοσιακά μεταξύ των "γεωγραφικών" και των "οπαδικών"

---

⁴⁸ Στο ίδιο.

κοινοτήτων γύρω από τους ποδοσφαιρικούς συλλόγους, ιδίως στα κείμενα για το παιχνίδι πριν από τη δεκαετία του 1990⁴⁹.

Καθώς οι κοινωνιολόγοι και οι κοινωνικοί ιστορικοί υπέθεταν ότι οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι προέκυψαν λειτουργικά για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες των γεωγραφικών κοινοτήτων για νέες ή παραδοσιακές μορφές κοινωνικού και συναισθηματικού δεσμού, έτσι προέκυψε αυτομάτως ότι οι οπαδοί των ποδοσφαιρικών συλλόγων πρέπει επίσης να είναι οι γεωγραφικοί τους γείτονες (ή τουλάχιστον θεωρήθηκε ότι οι οπαδοί ζούσαν σε σχετική γεωγραφική εγγύτητα με τον σύλλογό τους). Πράγματι, σε ορισμένες ιστορικές εργασίες δίνεται η εντύπωση (είτε σκόπιμα είτε όχι) ότι όλοι ταυτίζονταν με την τοπική τους ομάδα, ανεξάρτητα από το αν ήταν τακτικοί "οπαδοί" ή όχι. Απλά έχει παρατηρηθεί ότι οι κοινότητες οπαδών ήταν συνώνυμες με τις γεωγραφικές κοινότητες στο πλαίσιο του ποδοσφαίρου για μεγάλο μέρος της ιστορίας του παιχνιδιού, και ότι οι σχέσεις των οπαδών με τους ποδοσφαιρικούς συλλόγους έχουν ιστορικά βασιστεί στην ανάγκη διατήρησης ή/και αναδημιουργίας των υφιστάμενων γεωγραφικών, κοινωνικών σχέσεων πρόσωπο με πρόσωπο⁵⁰.

3.3 Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η περίοδος του Μεσοπολέμου στην Ελλάδα ήταν περίοδος κρίσεων, αλλαγών και ανατροπών σε όλα τα επίπεδα: πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό. Η περίοδος της Δεύτερης Ελληνικής Δημοκρατίας (1924-1935) χαρακτηρίστηκε από πολιτικές εντάσεις, συνεχείς αλλαγές κυβερνήσεων και πραξικοπήματα, που οδήγησαν στην επιβολή της δικτατορίας της 4ης Αυγούστου 1936. Κυρίαρχα στοιχεία κατά την περίοδο αυτή ήταν η ακραία πόλωση, η δυσπιστία απέναντι στους θεσμούς και η έλλειψη πολιτικής συναίνεσης. Στο κοινωνικό και οικονομικό μέτωπο, η άφιξη των προσφύγων και η διεθνής οικονομική κρίση προκάλεσαν οικονομικές δυσκολίες, οι οποίες με τη σειρά τους προκάλεσαν κοινωνικές αναταραχές. Οι πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία αντιμετωπίζονταν συχνά από τους ντόπιους ως πολίτες δεύτερης κατηγορίας και περιθωριοποιούνταν κοινωνικά. Η άφιξή τους στην Ελλάδα,

---

⁴⁹ Brown, A., Crabbe, T., & Mellor, G. (2013), ό.π., 305.

⁵⁰ Στο ίδιο.

μετά τη λεγόμενη Μικρασιατική Καταστροφή και την ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας μετά τη Συνθήκη της Λωζάννης του 1923, προκάλεσε πληθυσμιακή έκρηξη στη χώρα, η οποία είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία πολλών νέων αστικών οικισμών γύρω από τα μεγάλα κέντρα της Αθήνας, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, κ.λπ.⁵¹.

Οι καθηγητές φυσικής αγωγής και οι κρατικοί εκπαιδευτικοί φορείς αντιμετώπισαν αρχικά το νέο το άθλημα του ποδοσφαίρου με δυσπιστία, ίσως επειδή αισθάνονταν ότι η θέση τους απειλούνταν από τους πρωτοπόρους αυτού του αθλήματος. Παρά την αρχική ένταξη του αθλήματος στους πανελλήνιους σχολικούς αγώνες, σταδιακά έγινε αντιληπτό ότι η συμμετοχή των μαθητών στη δραστηριότητα των ποδοσφαιρικών σωματείων παρεμποδίζεται. Μάλιστα, σύμφωνα με τον Απόστολο Νικολαΐδη, το 1909 το Υπουργείο Παιδείας απαγόρευσε στους μαθητές να παίζουν ποδόσφαιρο. Μετά το 1922, το ποδόσφαιρο προσέλκυσε μεγάλο πληθυσμό στις πόλεις και έγινε η νέα "τρέλα". Το 1923, όταν πραγματοποιήθηκαν οι πρώτοι ποδοσφαιρικοί αγώνες στο ποδηλατοδρόμιο του Πειραιά στο Φάληρο, πλήθος φίλων του αθλήματος κατέκλυσε το γήπεδο. Πολλοί φιλόδοξοι θεατές, οι οποίοι αποτελούσαν τους λεγόμενους "μικρούς" (μαρίδα), προσπαθούσαν να εξασφαλίσουν μια καλή θέση⁵².

Οι κοινωνικές αλλαγές και οι πολιτικές εντάσεις είχαν μεγάλο αντίκτυπο στους ελληνικούς ποδοσφαιρικούς συλλόγους κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου. Νωρίτερα, η ίδρυση των πρώτων αθλητικών συλλόγων στην Ελλάδα συνδέθηκε με την άνοδο της μεσαίας τάξης, τα μέλη της οποίας είχαν φιλελεύθερες αντιλήψεις και έναν νέο κώδικα συμπεριφοράς. Το ποδόσφαιρο τοποθετήθηκε σε διαδικασία του "εκπολιτισμού", καθώς η διαδικασία του "αθλητισμού" ήταν μόνο μόνο σε κοινωνίες όπου οι πολιτικές διαφορές επιλύονταν με μη βίαια μέσα και όπου οι ομάδες των πολιτών υπάκουαν σε κοινούς αποδεκτούς κανόνες. Υπό αυτή την έννοια, το ποδόσφαιρο δεν ήταν απλώς μια φυσική δραστηριότητα, αλλά και μια κοινωνική διαδικασία⁵³.

Το ποδόσφαιρο στην Ελλάδα, όπως και σε ολόκληρο τον κόσμο, ξεπερνά τα όρια του απλά πιο εμπορικού και διαδεδομένου αθλήματος, αποτελώντας επιπλέον ένα σημαντικό θέμα στην πολιτική ατζέντα. Αυτό μπορεί εύκολα να γίνει κατανοητό, παρατηρώντας τον αντίκτυπο των

---

⁵¹ Baltas, A. (2021). Football Clubs, Social Changes, and Political Disputes in Interwar Greece. *The International Journal of the History of Sport*, 37(11), 994.

⁵² Baltas, A. (2021), ό.π. 994.

⁵³ Baltas, A. (2021), ό.π. 992.

κρίσιμων ποδοσφαιρικών διοργανώσεων (Mundial, Euro Cup, Champion's League κ.λπ.) σε παγκόσμιο επίπεδο. Εκτός από τα παραπάνω γεγονότα, κάθε ποδοσφαιρικό πρωτάθλημα προσελκύει το ενδιαφέρον ανθρώπων, των μέσων ενημέρωσης και των πολιτικών⁵⁴.

3.3.1 Κοινωνική και Οικονομική Ταυτότητα του Ελληνικού Ποδοσφαίρου

Παρ' όλα αυτά, υπάρχει μια αξιοσημείωτη οικονομική και ηθική κρίση στο ελληνικό ποδόσφαιρο, η οποία έχει προκαλέσει χρεοκοπία σε ορισμένους συλλόγους και έντονη συρρίκνωση σε άλλους, ενώ μαστίζεται και από φαινόμενα που σχετίζονται με τη βία και τη διαφθορά. Ο αριθμός των θεατών έχει μειωθεί διαχρονικά, με τους περισσότερους συλλόγους να καταγράφουν κατά μέσο όρο πραγματική προσέλευση 14-42% της χωρητικότητας των γηπέδων, παρόμοια με τα επίπεδα των της δεκαετίας του '90. Οι ελληνικοί σύλλογοι, κατά τη χρονική περίοδο της ανάλυσής αυτής, χαρακτηρίζονται ως ζημιογόνες επιχειρήσεις, επιβεβαιώνοντας τις μελέτες που επισημαίνουν ότι το ευρωπαϊκό ποδόσφαιρο βρίσκεται σε σοβαρή οικονομική κρίση ⁵⁵.

Το ποδόσφαιρο δεν είναι μόνο το πιο δημοφιλές άθλημα στην Ελλάδα- είναι επίσης ένα άθλημα με αξιοσημείωτες οικονομικές και πολιτικές διαστάσεις. Λειτουργώντας σε ένα τόσο περίπλοκο περιβάλλον, οι μάνατζερ των επαγγελματικών ποδοσφαιρικών συλλόγων έρχονται συχνά αντιμέτωποι με εξίσου πολύπλοκα καθήκοντα. Προκειμένου να λαμβάνουν τις καλύτερες δυνατές αποφάσεις, οι μάνατζερ πρέπει να ιεραρχούν αυτά τα καθήκοντα με βάση τον εντοπισμό του ενδιαφερόμενου μέρους που έχει πραγματικά σημασία κάθε φορά⁵⁶.

Πολλές φορές, βέβαια, οι σύλλογοι δημιουργούν στενές σχέσεις με τους οπαδούς τους και σε αρκετές περιπτώσεις οι οπαδοί επηρεάζουν τις αποφάσεις των διευθυντών. Οι οπαδοί δεν μπορούν να θεωρηθούν ως πελάτες, δεδομένου ότι συνδέονται συναισθηματικά με τον σύλλογο και παρεμβαίνουν ακόμη και για να βοηθήσουν τους συλλόγους όταν τα οικονομικά

---

⁵⁴ Chelmis, E., Niklis, D., Baourakis, G., & Zopounidis, C. (2019). Multicriteria evaluation of football clubs: the Greek Superleague. *Operational Research*, 19, 585.

⁵⁵ Chelmis, E., Niklis, D., Baourakis, G., & Zopounidis, C. (2019), ό.π., 587.

⁵⁶ Anagnostopoulos, C. (2011). Stakeholder management in Greek professional football: identification and salience. *Soccer & Society*, 12(2), 249.

προβλήματα χτυπούν την πόρτα τους. Επιπλέον, οι οπαδοί ασκούν σημαντική πίεση στους μάνατζερ προκειμένου να ενισχύσουν την αθλητική επιτυχία και να επιτύχουν υψηλότερες επιδόσεις στον αγωνιστικό χώρο, οι μάνατζερ είναι πρόθυμοι να πληρώσουν υπέρογκους μισθούς και αμοιβές μεταγραφών προκειμένου να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα του ρόστερ του συλλόγου. Έτσι, η σχέση των συλλόγων με τους οπαδούς είναι μια πηγή οικονομικού ανορθολογισμού.⁵⁷

Παρά τον αντίκτυπο της κρίσης, η οικονομική σημασία του ποδοσφαίρου αποτυπώνεται επίσης καλά μέσα από την έρευνα της Superleague, που πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE) και τη Στόχασις Συμβούλοι Επιχειρήσεων Α.Ε. (IOBE-Στόχασις 2014). Έχοντας αυτό κατά νου, εξετάζεται η συνολική επίδραση του "οικοσυστήματος" της ελληνικής Superleague (μαζί με τα συναφή προϊόντα και υπηρεσίες), στο πλαίσιο της ελληνικής εθνικής οικονομίας. Η συμβολή των ελληνικών ποδοσφαιρικών συλλόγων στην οικονομία είναι τόσο άμεση όσο και έμμεση. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, ο "πυρήνας" των δραστηριοτήτων του πρωταθλήματος (εισιτήρια και συμμετοχή στις ευρωπαϊκές διοργανώσεις) παράγει πάνω από 180 εκατ. ευρώ σε όρους ΑΕΠ, ενώ η επίδραση στο ΑΕΠ (2,1 δισ. ευρώ) είναι σημαντικά μεγαλύτερη από τη δραστηριότητα του οικοσυστήματος των συλλόγων (στοιχήματα, τηλεοπτικές μεταδόσεις, αθλητικές ειδήσεις, διαφήμιση, εστίαση, ένδυση). Όσον αφορά την απασχόληση, ο αντίκτυπος υπολογίζεται σε περισσότερες από 40.000 θέσεις εργασίας. Επιπλέον, οι συναφείς δραστηριότητες προσφέρουν στο κράτος συνολικά σχεδόν 550 εκατ. ευρώ σε έσοδα από κρατικούς φόρους και εργοδοτικές εισφορές. Συνολικά περίπου 1,2 δισεκατομμύρια ευρώ σε όρους τελικής ζήτησης στην οικονομία εκτιμάται ότι προέρχονται από τη δραστηριότητα των ομάδων της Superleague. Για παράδειγμα, η ζήτηση λόγω χορηγιών και διαφημίσεων ανέρχεται σε 835 εκατ. ευρώ, ενώ τα αντίστοιχα τηλεοπτικά έσοδα ανέρχονται σε 131 εκατ. ευρώ⁵⁸.

Έχει διαπιστωθεί ότι η τιμή, το εισόδημα και η ανεργία είναι στατιστικά σημαντικά στη μικρή ελληνική ποδοσφαιρική αγορά, ενώ ελέγχουν τους κλασικούς αθλητικούς προσδιοριστικούς παράγοντες της ζήτησης, όπως η επιτυχία, η ψυχαγωγία και η

---

⁵⁷ Alexopoulos, P. THE IMPACT OF ATHLETIC SUCCESS ON THE FOOTBALL CLUBS' COST OF DEBT: EVIDENCE FROM GREECE, 2.

⁵⁸ Chelmis, E., Niklis, D., Baourakis, G., & Zopounidis, C. (2019), ό.π., 587.

άνοδος/υποβιβασμός. Η κερδοφορία του ελληνικού επαγγελματικού πρωταθλήματος ποδοσφαίρου επηρεάζεται θετικά από τη βραχυπρόθεσμη επιτυχία των ποδοσφαιρικών συλλόγων, αλλά όχι από τη μακροπρόθεσμη επιτυχία και την αβεβαιότητα του ποδοσφαιρικού πρωταθλήματος. Επιπλέον, ο αριθμός των νικών που πετυχαίνει ένας σύλλογος σε μια σεζόν έχει σημαντική θετική επίδραση στις πωλήσεις, υποδηλώνοντας ότι μια νίκη στη σεζόν οδηγεί κατά μέσο όρο, σε 14% αύξηση του καθαρού περιθωρίου κέρδους. Το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να αποδοθεί στην ιδιαίτερη φύση του συγκεκριμένου επιχειρηματικού οργανισμού⁵⁹.

Οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι λειτουργούν κυρίως με τους ανθρώπινους πόρους τους (παίκτες και προπονητές) και τα μη κυκλοφορούντα περιουσιακά τους στοιχεία και, κατά συνέπεια, το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να οφείλεται σε αποφάσεις της διοίκησης σχετικά με την κατανομή των περιουσιακών τους στοιχείων σε μη κυκλοφορούντα περιουσιακά στοιχεία ή στην ελάχιστη σημασία του χρηματοοικονομικού κινδύνου και της διαχείρισης των περιουσιακών στοιχείων στην κερδοφορία. τα αρνητικά οικονομικά αποτελέσματα επιδεινώνουν τις αθλητικές επιδόσεις των συλλόγων. Κατά συνέπεια, οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι δεν μπορούν να επιδιώκουν τη μεγιστοποίηση των αθλητικών τους επιδόσεων χωρίς να λαμβάνουν υπόψη και τις χρηματοοικονομικές επιδόσεις, καθώς και οι δύο είναι αλληλένδετες και συσχετίζονται σε μεγάλο βαθμό. Η αναποτελεσματική χρήση των χρηματοοικονομικών πόρων κατά τη διάρκεια των ετών συνέβαλε στην καταγραφή διαδοχικών ζημιών και στη συσσώρευση χρέους, το οποίο μερικές φορές δεν είναι πλέον σε θέση να αναχρηματοδοτηθεί ή ακόμη και να εξυπηρετηθεί. Ως εκ τούτου, οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι στην Ελλάδα θα πρέπει να βασίζονται τις αποφάσεις τους σε οικονομικά κριτήρια προκειμένου να διατηρήσουν τη μελλοντική τους βιωσιμότητα⁶⁰.

Στην περίπτωση του ελληνικού ποδοσφαίρου κατά την περίοδο του μεσοπολέμου, τα αθλητικά γεγονότα φάνηκε να γίνονται προεκτάσεις της κοινωνικής πραγματικότητας, τροφοδοτούμενα από τις νέες κοινωνικές ταυτότητες της περιόδου. Αν προκύψουν εντάσεις στην κοινωνία, αν αποδυναμωθούν οι έλεγχοι των ισχυρών συναισθημάτων και αυξηθεί η εχθρότητα και το μίσος μεταξύ των ομάδων, η γραμμή μεταξύ παιχνιδιού και μη παιχνιδιού, προσομοίωσης και πραγματικής αντιπαράθεσης μπορεί να θολώσει. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι οπαδοί των ποδοσφαιρικών ομάδων δεν μπορούν να διακρίνουν το παιχνίδι από την

---

⁵⁹ Chelmis, E., Niklis, D., Baourakis, G., & Zopounidis, C. (2019), ό.π., 590-591.

⁶⁰ Chelmis, E., Niklis, D., Baourakis, G., & Zopounidis, C. (2019), ό.π., 591.

κοινωνική πραγματικότητα και έτσι επιδιώκουν εκδίκηση. Η αντίληψη των ποδοσφαιρικών γεγονότων ως προεκτάσεις της κοινωνικής πραγματικότητας και η ταύτιση συγκεκριμένων ομάδων του πληθυσμού με τις μεγάλες ποδοσφαιρικές ομάδες οδήγησαν στη δημιουργία νέων ποδοσφαιρικών ταυτοτήτων στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου. Επιπλέον, η αντιπαλότητα που αναπτύχθηκε μεταξύ των μεγάλων ποδοσφαιρικών ομάδων συνδέθηκε με τις φιλοδοξίες των ηγετικών τους ομάδων⁶¹

Το ποδόσφαιρο έγινε ένα πολύ δημοφιλές άθλημα, κατά τη διάρκεια της αμφιλεγόμενης περιόδου του μεσοπολέμου, κυρίαρχο όχι μόνο μεταξύ των Μικρασιατών προσφύγων, αλλά και στην ελληνική κοινωνία στο σύνολό της. Το ποδόσφαιρο απέκτησε όλο και μεγαλύτερη υπόσταση μετά το 1922 με την ίδρυση πολλών νέων συλλόγων, την εμφάνιση του αθλητικού Τύπου και τη μαζική παρουσία των φιλάθλων στις κερκίδες των γηπέδων. Η ραγδαία αύξηση του πληθυσμού από την άφιξη των νέων κατοίκων, η ανοικοδόμηση των πόλεων και η γενικότερη προώθηση του αστικού εκσυγχρονισμού αποτέλεσαν τις κατάλληλες συνθήκες για να εξαπλωθεί το φαινόμενο της ίδρυσης ποδοσφαιρικών σωματείων σε όλη την Ελλάδα. Το ποδόσφαιρο αποτέλεσε ένα κατεξοχήν λαϊκό άθλημα και μέσα από αυτό αναδείχθηκαν οι λεγόμενοι "ήρωες των γηπέδων". Επιπλέον, στη συλλογική μνήμη των Ελλήνων φίλων του αθλητισμού, το ποδόσφαιρο της παλιάς εποχής θεωρείται αγνό και αθώο⁶².

Στην περίπτωση του ελληνικού ποδοσφαίρου κατά την περίοδο του μεσοπολέμου, η "διαδικασία εκπολιτισμού" δεν ολοκληρώθηκε λόγω των έντονων κοινωνικών και πολιτικών συγκρούσεων της περιόδου. Το ελληνικό ποδόσφαιρο συνδέεται με τις πολιτικές και κοινωνικές ταυτότητες του μεσοπολέμου στην Ελλάδα, επειδή τα μέλη των ποδοσφαιρικών συλλόγων ήταν φορείς αυτών των νέων ταυτοτήτων. Από την άλλη πλευρά, η βία εντός και εκτός των ποδοσφαιρικών γηπέδων σχετίζεται με άλλες εκδηλώσεις βίας και φανατισμού στην ελληνική κοινωνία του μεσοπολέμου. Οι κοινωνικές και πολιτικές συγκρούσεις μεταξύ των φιλάθλων οδήγησαν σε απώλεια αυτοελέγχου και έλλειψη σεβασμού προς τους ποδοσφαιρικούς θεσμούς και κανόνες, με αποτέλεσμα συγκρούσεις και βίαια επεισόδια. Ως εκ τούτου, η "διαδικασία

---

⁶¹ Baltas, A. (2021), ό.π. 998.

⁶² Baltas, A. (2021), ό.π., 993.

εκπολιτισμού" ολοκληρώθηκε μόνο εν μέρει, καθώς δεν είχαν ακόμη επιτευχθεί οι απαραίτητες κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες στην Ελλάδα⁶³.

Στην Ελλάδα το ποδόσφαιρο εμφανίστηκε πριν από το τέλος του 19ου αιώνα με τους πρώτους ποδοσφαιριστές να προέρχονται αρχικά από την ελίτ της μεσαίας τάξης, τα μέλη της οποίας, ήταν οι ιδρυτές των πρώτων αθλητικών συλλόγων στην Ελλάδα κατά το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα. Η ενασχόληση με τον αθλητισμό στο πλαίσιο ενός αθλητικού συλλόγου συνδέεται με το φαινόμενο της εθελοντικής ένωσης των ευρωπαϊκών μεσαιών τάξεων στην Ευρώπη κατά τον 19ο αιώνα και η εμφάνιση της σωματικής άσκησης στο πλαίσιο του ελεύθερου χρόνου σχετίζεται με την άνοδο της ελληνικής αστικής τάξης. Κατά την περίοδο αυτή, τα μέλη των πρώτων αθλητικών συλλόγων ίδρυσαν τους πρώτους αθλητικούς θεσμούς, μεταξύ των οποίων τον Σύνδεσμο Ελληνικών Αθλητικών και Γυμναστικών Σωματείων (Σύνδεσμος Ελληνικών Αθλητικών και Γυμναστικών Σωματείων, ΣΕΑΓΣ), δημιούργησαν μια αθλητική γραφειοκρατία και συνέταξαν τους πρώτους αθλητικούς κανόνες⁶⁴.

Οι σύλλογοι που ασχολούνταν με το ποδόσφαιρο, είτε σε αποκλειστική βάση είτε όχι, διέθεταν προφανή αριθμητική υπεροχή σε σχέση με εκείνους που ασχολούνταν με άλλα αθλήματα. Το 1929, σύμφωνα με τον πρόεδρο του ΣΕΓΑΣ, στην Ελλάδα υπήρχαν 103 σύλλογοι στίβου, γυμναστικής, τοξοβολίας και άλλων, καθώς και ορισμένοι ναυτικοί σύλλογοι, οι οποίοι λειτουργούσαν στο πλαίσιο της ομοσπονδίας κολύμβησης και ναυτικών. Την ίδια περίοδο 97 σύλλογοι προωθούσαν το ποδόσφαιρο υπό την Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία (Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία, ΕΠΟ), που ιδρύθηκε το 1926, ενώ επιπλέον 121 ποδοσφαιρικοί σύλλογοι από την Πελοπόννησο, τα νησιά και την Κρήτη δραστηριοποιούνταν επίσης, παρόλο που δεν είχαν ακόμη ενταχθεί στην ΕΠΟ. Έτσι, 218 επίσημα σωματεία καλλιεργούσαν το ποδόσφαιρο. Παράλληλα, περισσότερα από 250 ανεπίσημα ποδοσφαιρικά σωματεία δραστηριοποιούνταν στην Αθήνα, τον Πειραιά και τη Θεσσαλονίκη, ανεβάζοντας τον αριθμό των ποδοσφαιρικών σωματείων, επίσημων και ανεπίσημων, σε περίπου 470. Οι αριθμοί αυτοί αντικατοπτρίζουν την επικράτηση του ποδοσφαίρου έναντι άλλων αθλημάτων, η οποία συνεχίστηκε και τη δεκαετία του 1930⁶⁵.

---

⁶³ Baltas, A. (2021), ό.π., 993.

⁶⁴ Baltas, A. (2021), ό.π., 993-994.

⁶⁵ Baltas, A. (2021), ό.π., 994.

Η κοινωνική ταυτότητα των ποδοσφαιρικών συλλόγων καθορίστηκε μέσω των μεθόδων που χρησιμοποιούνται για την επιλογή των μελών τους, οι οποίες είναι οι προϋποθέσεις συμμετοχής: εκπαίδευση, επαγγελματική ικανότητα, κόστος εγγραφής και συνδρομή μέλους. Στην πραγματικότητα, σε ορισμένα προσφυγικά ποδοσφαιρικά σωματεία, κάποιος έπρεπε να είναι πρόσφυγας για να γίνει μέλος. Η συντριπτική πλειονότητα των ποδοσφαιρικών σωματείων που δραστηριοποιήθηκαν στην Ελλάδα μεταξύ 1922 και 1940 ιδρύθηκε από τη μικροαστική τάξη και τους εργάτες. Εκατοντάδες μικρές ανεπίσημες ποδοσφαιρικές ομάδες δημιουργήθηκαν στις μεγάλες πόλεις και στις κωμοπόλεις της επαρχίας, είτε από ομάδες εφήβων είτε από ανθρώπους με κοινά ενδιαφέροντα που ήθελαν να διασκεδάσουν κατά τον ελεύθερο χρόνο τους. Ωστόσο, ορισμένοι άνθρωποι από τη μεσαία τάξη με μέλη της ελίτ της γενέτειράς τους, δημιούργησαν ορισμένους συλλόγους που απέκτησαν ιδεολογικό υπόβαθρο. Καθεμία από αυτές αντιπροσώπευε αρχικά συγκεκριμένες γεωγραφικές μονάδες και πληθυσμούς κατά την περίοδο του μεσοπολέμου⁶⁶.

Οι τέσσερις σύλλογοι που περιγράφονται παρακάτω απέκτησαν εκατοντάδες χιλιάδες οπαδούς σε όλη την Ελλάδα και οι δραστηριότητές τους επηρέασαν τη δημόσια σφαίρα της χώρας κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου. Η Αθήνα και ο Πειραιάς ήταν δύο ανταγωνιστικές πόλεις στον τομέα της οικονομίας και της πολιτικής. Η αντιπαλότητα μεταξύ των ανερχόμενων μεσαίων τάξεων των δύο πόλεων εκφράστηκε και μέσω του ποδοσφαίρου. Ο Ολυμπιακός και ο Παναθηναϊκός ήταν οι κύριοι εκφραστές αυτού του ανταγωνισμού, αντίστοιχα, καθώς τα μέλη των διοικητικών συμβουλίων των δύο συλλόγων συμμετείχαν στον πολιτικό στίβο και εκπροσωπούσαν τα οικονομικά συμφέροντα των πόλεων τους. Η επικράτηση της μιας ομάδας έναντι της άλλης ήταν θέμα τιμής για αυτούς, καθώς και για τους οπαδούς των δύο πόλεων. Ως εκ τούτου, οι κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές επιπτώσεις αυτού του αθλητικού διαγωνισμού ήταν πολύ σημαντικές⁶⁷.

Μέλη της μεσαίας τάξης του Πειραιά ίδρυσαν τον Ολυμπιακό Σύλλογο Φιλάθλων Πειραιά (ΟΣΦΠ). Ο σύλλογος εξέφρασε τις δυνατότητες του Πειραιά - εμπορικός και βιομηχανικός κόμβος- το σθένος της μεσαίας τάξης του και την αντιπαλότητα των φορέων του μεγαλύτερου λιμανιού της Ελλάδας με εκείνους που ασκούν την εξουσία στην Αθήνα. Ο Παναθηναϊκός

---

⁶⁶ Baltas, A. (2021), ό.π., 999.

⁶⁷ Baltas, A. (2021), ό.π., 999-1000.

Αθλητικός Όμιλος (ΠΑΟ) ιδρύθηκε το 1908, στην Αθήνα, ως Ποδοσφαιρικός Όμιλος Αθηνών (ΠΟΑ). Σύμφωνα με το καταστατικό του που καταρτίστηκε το 1910, σκοπός του συλλόγου ήταν "η προαγωγή και διάδοση του ποδοσφαίρου στο κοινό". Κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου, ο Παναθηναϊκός ήταν ο ισχυρότερος και πλουσιότερος σύλλογος της Αθήνας και πολλά από τα μέλη του προέρχονταν από τη μεσαία και ανώτερη μεσαία τάξη της Αθήνας. Η Αθλητική Ένωση Κωνσταντινουπόλεως (ΑΕΚ) ιδρύθηκε στην Αθήνα, από τους αυτοεξόριστους ηγέτες των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης (γνωστούς ως "Ρωμιούς"). Τα ιδρυτικά της μέλη ήταν έγκριτα μέλη της ελληνορθόδοξης κοινότητας της Κωνσταντινούπολης, τα οποία μέχρι το 1922 ήταν οι ιθύνοντες του αθλητισμού - όσον αφορά το ελληνορθόδοξο τμήμα της. Ο Πανθεσσαλονίκειος Αθλητικός Όμιλος Κωνσταντινουπολιτών (ΠΑΟΚ) ιδρύθηκε το 1926 στη Θεσσαλονίκη από μέλη της αυτοεξόριστης ηγεσίας των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης, που είχαν φύγει από τον σύλλογο της ΑΕΚ Θεσσαλονίκης. Επρόκειτο για άτομα που προέρχονταν από την επαγγελματική και κοινωνική ελίτ, τα οποία διατηρούσαν ισχυρούς πολιτικούς δεσμούς με το κόμμα των Φιλελευθέρων. Ο ΠΑΟΚ αναδείχθηκε στη συνείδηση των φίλων του αθλητισμού, όχι μόνο ως προσφυγικός σύλλογος, αλλά και ως πρωτοκλασάτος σύλλογος στη Βόρεια Ελλάδα⁶⁸.

Στη σύγχρονη εποχή, από το 2000 κι έπειτα, παρά την τεράστια επιτυχία της ελληνικής εθνικής ομάδας στο Euro 2004, το ελληνικό επαγγελματικό ποδόσφαιρο παραμένει στη σκιά τουλάχιστον οκτώ άλλων ευρωπαϊκών πρωταθλημάτων όσον αφορά την αγωνιστική, οργανωτική, οικονομική και διοικητική αποτελεσματικότητά του. Η Ελλάδα κατέχει μια από τις χαμηλότερες θέσεις μεταξύ των άλλων ευρωπαϊκών χωρών όσον αφορά το μέγεθος της αγοράς, το ΑΕΠ και το εισόδημά της. Σχεδόν το 55% του συνολικού πληθυσμού (11 εκατομμύρια) κατοικεί σε δύο μεγάλες αστικές περιοχές, την πρωτεύουσα Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι 12 από τις 16 ομάδες που συμμετέχουν στην πρώτη κατηγορία του ελληνικού πρωταθλήματος προέρχονται από αυτές τις δύο πόλεις, μπορεί κανείς εύκολα να κατανοήσει την ιδιαίτερα συγκεντρωτική δομή και φύση του ελληνικού επαγγελματικού ποδοσφαίρου. Οι τρεις πιο κυρίαρχες ομάδες Ολυμπιακός, Παναθηναϊκός και ΑΕΚ προέρχονται από την πόλη της Αθήνας. Η τελευταία φορά που μια ομάδα που κατοικεί

---

⁶⁸ Baltas, A. (2021), ό.π., 1000-1001.

εκτός της ευρύτερης μητροπολιτικής περιοχής της Αθήνας κέρδισε ένα τίτλο πρωταθλήματος, ήταν πριν από σχεδόν τρεις δεκαετίες⁶⁹.

Ακόμα και οι ομάδες από τη Θεσσαλονίκη, τη δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της χώρας, που διαθέτουν μακρά ιστορία και σταθερή βάση φιλάθλων, δεν φαίνεται να έχουν αυτό που χρειάζεται για να αμφισβητήσουν σοβαρά τις δυνάμεις του Ολυμπιακού και του Παναθηναϊκού για τον τίτλο. Με εξαίρεση τη Skoda Ξάνθη, έναν πρότυπο σύλλογο από τη βόρεια τμήμα της χώρας (η μόνη ποδοσφαιρική ομάδα στην Ελλάδα που διαθέτει πιστοποιητικό ISO 9001 της ποιότητας), οι υπόλοιποι μικρότεροι σύλλογοι αγωνίζονται να παραμείνουν στην κατηγορία αντιμετωπίζοντας τεράστια οικονομικά προβλήματα λόγω κακοδιαχείρισης και έλλειψης κατάλληλης οργάνωσης⁷⁰.

Το έτος 1979 αποτέλεσε ακρογωνιαίο λίθο για το ποδόσφαιρο στην Ελλάδα, αφού ουσιαστικά σήμανε τη μετατροπή της οργάνωσης του αθλήματος από ερασιτεχνισμό σε επαγγελματισμό, καθιερώνοντας νέους κανόνες και προϋποθέσεις για τη διοίκηση των ποδοσφαιρικών σωματείων. Η αυξημένη δημοτικότητα του αθλήματος και οι εξελίξεις που σημειώθηκαν στην Ευρώπη και παγκοσμίως, ανάγκασαν την ελληνική κυβέρνηση να θεσπίσει ένα νομοθετικό πλαίσιο για την επιτυχή διαχείριση των ποδοσφαιρικών σωματείων. Οι παρεμβάσεις αυτές οδήγησαν σε αλλαγές σε πολλές πτυχές της διαχείρισης του ποδοσφαίρου, όπως οργανωτικές και οικονομικές. Το νέο νομικό περιβάλλον της διαχείρισης του ποδοσφαίρου, απαιτούσε την οργάνωση αυτού του αθλήματος σε μια πιο σταθερή και επαγγελματική βάση, ακολουθώντας τα οικονομικά πρότυπα άλλων εταιρειών που δραστηριοποιούνται εντός του ελληνικού κράτους. Με αυτά τα μέσα η κυβέρνηση ήθελε να δημιουργήσει ένα δίκαιο οικονομικό πλαίσιο κάτω από το οποίο οι ποδοσφαιρικές ομάδες θα λειτουργούσαν με κοινούς οργανωτικούς, οικονομικούς και φορολογικούς κανόνες διαχείρισης⁷¹.

Στην Ελλάδα το ποδόσφαιρο είναι γενικά αποδεκτό ως άθλημα ψυχαγωγίας, αλλά και ως άθλημα με ενεργό συμμετοχή αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ζωής εκατομμυρίων Ελλήνων. Οι επιτυχίες των εθνικών ομάδων ποδοσφαίρου τα τελευταία χρόνια, με εφελτήριο την

---

⁶⁹ Barros, C. P., & Douvis, J. (2009). Comparative analysis of football efficiency among two small European countries: Portugal and Greece. *International Journal of Sport Management and Marketing*, 6(2), 185.

⁷⁰ Barros, C. P., & Douvis, J. (2009), ό.π., 185.

⁷¹ Dimitropoulos, P. E. (2006). The accounting and tax legislation of the Greek Football clubs. *Choregia*, 2.

κατάκτηση του Ευρωπαϊκού Πρωταθλήματος Ανδρών 2004 στην Πορτογαλία (Euro 2004), έχουν ενισχύσει την εθνική προσπάθεια για την ανάπτυξη του ποδοσφαίρου ως εθνικό άθλημα στην Ελλάδα⁷².

Μετά από αυτές τις επιτυχίες το ενδιαφέρον του κόσμου και ιδιαίτερα των μικρών παιδιών για το ποδόσφαιρο πολλαπλασιάστηκε. Το σχέδιο της Ελληνικής Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας ήταν η συστηματική ανακάλυψη, επιλογή και αξιοποίηση των νεανικών ταλέντων με σκοπό τη δημιουργία μελλοντικών ευρωπαϊκών, παγκόσμιων πρωταθλητών και Ολυμπιονικών (Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία, 2013) και για το λόγο αυτό, προώθησε την ανάπτυξη του παιδικού προγράμματος "ποδόσφαιρο για όλους" στα ελληνικά σχολεία του δημοτικού και του γυμνασίου. Ως αποτέλεσμα μετά από τρία χρόνια, ο αριθμός των ακαδημιών ποδοσφαίρου νέων αυξήθηκε σε πολλά μέρη της Ελλάδας. Η πρακτική ανάπτυξη ενός τέτοιου συστήματος έχει πολλαπλά οφέλη τόσο στους οικονομικούς όσο και στους κοινωνικούς τομείς της χώρας⁷³.

Σε μια πρόσφατη οικονομική μελέτη, το ελληνικό Ινστιτούτο Οικονομικών Ερευνών διαπίστωσε ότι ο αθλητισμός συνέβαλε κατά 1,6% στο Α.Ε.Π.. Το ποδόσφαιρο έχει τη μαζικότερη συμμετοχή από όλα τα άλλα αθλήματα στην Ελλάδα με έναν αριθμό 200.000 εγγεγραμμένων αθλητών, 4.000 συλλόγων και εκατομμυρίων φιλάθλων. Η ταυτοποίηση, καταγραφή και παρακολούθηση των ποδοσφαιρικών ταλέντων, βοήθησε στην ανάπτυξη δημόσιων, ιδιωτικών και εθελοντικών ακαδημιών ποδοσφαίρου για νέους. Η δημιουργία φυτωρίων νεαρών ταλαντούχων παικτών προς τα διεθνή πρότυπα των μεγάλων ευρωπαϊκών ποδοσφαιρικών ομάδων θα βοηθήσει την ακριβή εντοπισμό και την επιτυχή προώθηση αυτών των ποδοσφαιρικών ταλέντων⁷⁴.

---

⁷² Trikalis, C., Papanikolaou, Z., & Trikali, S. (2014). Developing Youth Football Academies in Greece: Managing Issues and Challenges. *International Journal of Sport Management, Recreation & Tourism*, 14, 4.

⁷³ Trikalis, C., Papanikolaou, Z., & Trikali, S. (2014), ό.π., 4.

⁷⁴ Trikalis, C., Papanikolaou, Z., & Trikali, S. (2014), ό.π., 4.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΤΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ ΣΤΟΝ ΝΟΜΟ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ

4. 1 Αρχειακό Υλικό

Η εύρεση αρχείων για τους σκοπούς της έρευνας της παρούσας εργασίας αποτέλεσε δύσκολη διαδικασία και πιθανότατα αποτελεί τροχοπέδη για όσους θέλουν να ασχοληθούν περαιτέρω με την έρευνα στον χώρο του αθλητισμού. Το πρόβλημα είναι εμφανές σε όλους τους επαγγελματικούς και ερασιτεχνικούς συλλόγους, αλλά σίγουρα είναι πιο εμφανές στα ερασιτεχνικά σωματεία.

Σε έναν μικρό επαρχιακό νομό, όπως ο νομός Φθιώτιδας, είναι αρκετά δύσκολο να βρεθεί αρχειακό υλικό που να τεκμηριώνει την ιστορική έρευνα στο χώρο του αθλητισμού, και συγκεκριμένα του ποδοσφαίρου. Τα ερασιτεχνικά σωματεία χωλαίνουν από τον έντονο χαρακτήρα αυτού του φαινομένου. Για τους σκοπούς της εν λόγω έρευνας, χρησιμοποιήθηκε όσο αρχειακό υλικό μπορούσε να καταστεί αξιοποιήσιμο. Το υλικό βρίσκεται στην *Ένωση Ποδοσφαιρικών Σωματείων Φθιώτιδας* (Ε.Π.Σ.Φ.), μέσα σε αταξινόμητους φακέλους. Για τη στοιχειώδη ταξινόμηση των φακέλων είναι εμφανής η προσπάθεια τήρησης χρονολογικής σειράς, η οποία δεν είναι πάντα επιτυχής. Επίσης, λόγω της παρόδου σημαντικού χρόνου από την παραγωγή των διαφόρων εγγράφων, υπάρχει σοβαρό ζήτημα φθοράς που καθιστά τη μελέτη τους δυσχερή.

Κατά τη μελέτη του υλικού, βρέθηκε αρχείο όπου καταγράφονται όλα τα ποδοσφαιρικά σωματεία που αποτέλεσαν και αποτελούν μέλη της Ένωσης καταχωρημένα σε διάφορους φακέλους. Επίσης, βρέθηκε ένα δεύτερο αρχείο φακέλων, όπου είναι καταγεγραμμένες οι διαγραφές των σωματείων, οι μετονομασίες και οι επανιδρύσεις. Στα αρχεία, ακόμη, είναι συγκεντρωμένα όλα τα έγγραφα που υποδηλώνουν τις ενέργειες που έκανε κάθε σωματείο, προκειμένου να ενταχθούν στην Ένωση Ποδοσφαιρικών Σωματείων Φθιώτιδας (Ε.Π.Σ.Φ.), μέσω της Ελληνικής Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας Ε.Π.Ο.. Ειδικότερα, κάθε φάκελος περιέχει: (1) το καταστατικό ίδρυσης του εκάστοτε ποδοσφαιρικού συλλόγου, (2) το πρακτικό της αναγνώρισής του από το πρωτοδικείο Λαμίας, (3) βεβαιώσεις για την παραχώρηση γηπέδων

από τον κάθε δήμο ή κοινότητα, ώστε αυτά να αποτελέσουν την έδρα διεξαγωγής των αγώνων της ομάδας, (4) την αναγνώριση του εκάστοτε σωματείου και την ένταξή του στα μητρώα της Γενικής Γραμματείας Αθλητισμού, (5) την αναγνώριση και ένταξη του εκάστοτε σωματείου στα μητρώα της Ε.Π.Ο., (6) οικονομικούς προϋπολογισμούς, (7) βεβαιώσεις αριθμού μελών και (8) έγγραφα αλληλογραφίας που αφορούν την επικοινωνία της με φορείς, θεσμούς και μέλη της.

Μέσα από αυτά τα έγγραφα κατέστη δυνατή η καταγραφή της ταυτότητας κάθε σωματείου - μέλους της Ένωσης, η αξιοποίηση ονομασιών και των λογότυπων, αλλά και των χρωμάτων που φέρουν οι «εμφανίσεις των παικτών», ως διακριτά ταυτοτηκά χαρακτηριστικά των σωματείων, των χρονολογιών και των τόπων ίδρυσης κάθε σωματείου κάθε ομάδας. Σημαντικό αρχειακό στοιχείο θα μπορούσε να αποτελέσει η ανεύρεση στοιχείων αναφορικά με τους οικονομικούς προϋπολογισμούς κάθε ομάδας, αλλά και με τα μέλη που απάρτιζαν και απαρτίζουν τα διοικητικά τους συμβούλια. Όμως, δυστυχώς στο αρχείο ήταν ανύπαρκτη αυτού του είδους η πληροφόρηση.

Στη συνέχεια, το αρχειακό υλικό της (Ε.Π.Σ.Φ.) μελετήθηκε, ελέγχθηκε και ταξινομήθηκε. Η διαδικασία της μελέτης του υλικού ξεκίνησε τον Απρίλιο του 2023 στα γραφεία της ένωσης. Δεδομένης της ευαίσθητης υφής του υλικού, καθώς πολλά από τα έγγραφα του αρχείου δεν ήταν σε καλή κατάσταση ήταν δύσκολη η σάρωση τους και η χρήση τους εκτός των γραφείων της Ε.Π.Σ.Φ.. Επίσης, οι φθορές που παρουσίαζαν καθώς καθιστούσε απαραίτητα την ανάγκη ανάγκη για διευκρινήσεις επί του αρχειακού υλικού. Για την καλύτερη απεικόνιση του υλικού που καταφέραμε να συλλέξουμε κατά την έρευνα μας, έχει δημιουργηθεί στην συνέχεια της εργασίας ένας πίνακας, στον οποίο αναφέρεται η ονομασία κάθε σωματείου, η χρονιά ίδρυσής του, καθώς και η περιοχή που έχει ή είχε την έδρα του. Από την έρευνα προέκυψε ένα πλήθος εγγράφων που καταδεικνύει την ίδρυση συνολικά 180 σωματείων σε όλο τον νομό από την αρχή της ίδρυσης των σωματείων στο νομό μέχρι και σήμερα.. Εκτιμάται ότι ο αριθμός αυτός είναι σωστός και ακριβής, ωστόσο, από τα σωματεία αυτά αρκετά έχουν διαγραφεί ή μετονομαστεί και πλέον είναι ενεργά τα 46.

Ένωση Ποδοσφαιρικών Σωματείων Φθιώτιδας (Ε.Π.Σ.Φ.)⁷⁵

4.2 Ιστορία του Ποδοσφαίρου στο Νομό Φθιώτιδας

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1920, ξεκίνησε να παίζεται το ποδόσφαιρο στον νομό Φθιώτιδας. Κυρίαρχη ομάδα αποτελούσε ο Ολυμπιακός Λαμίας, που μεσουρανούσε μεταξύ του 1930-1940, κατακτώντας συνεχώς άτυπους τίτλους. Το ποδόσφαιρο στη Φθιώτιδα παιζόταν από το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1920. Επίσης, η ίδια κατάσταση παρέμεινε ακόμη και μετά την καθιέρωση της επίσημης διοργάνωσης πρωταθλήματος. Από την Απελευθέρωση έως και το 1950-51, διεξήχθησαν έξι ακόμη ανεπίσημες διοργανώσεις με πιο χαρακτηριστική αυτή του 1947, όταν ο Εθνικός Λαμίας, επικρατώντας στις 23 Μαΐου με σκορ 5-0 της Παλλαμιακής, κρίθηκε πρωταθλητής Φθιώτιδας.

Διαφαίνεται ότι η δράση και ο τρόπος οργάνωσης των αθλητικών σωματείων αποτελούν δείκτες του εκσυγχρονισμού και της αστικοποίησης, ενώ ο αθλητισμός σίγουρα συνθέτει ένα πεδίο ενσωμάτωσης και αντανάκλασης των μεγάλων κοινωνικών αλλαγών. Μέσα από τα αθλητικά σωματεία είναι πιο εφικτή η ενσάρκωση της «κοινότητας» και πιο εύκολο να παρουσιαστεί ο αθλητισμός ως κοινωνικό πεδίο, αναδεικνύοντας την έκφραση των τοπικών ταυτοτήτων.

---

⁷⁵ Αρχείο:Ε.Π.Σ. Φθιώτιδας logo | WIKIPEDIA (2021).

Το όργανο διοίκησης του ερασιτεχνικού ποδοσφαίρου στο νομό Φθιώτιδας αποτελεί η Ένωση Ποδοσφαιρικών Σωματείων Φθιώτιδας (Ε.Π.Σ.Φ.), έχει ως έδρα τη Λαμία και αποτελεί μέλος της Ελληνικής Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας (Ε.Π.Ο.). Στην ευθύνη της Ένωσης είναι η διεξαγωγή του κυπέλλου και του τοπικού πρωταθλήματος, καθώς και η διεξαγωγή των ποδοσφαιρικών πρωταθλημάτων εφήβων και παιδών⁷⁶.

Η ίδρυση της Ένωσης Ποδοσφαιρικών Σωματείων Φθιώτιδας έγινε το 1951, ως ένωση Φθιωτοφωκίδας. Στο δυναμικό της περιλαμβάνονταν οι ομάδες του νομού Φθιώτιδας, αλλά και οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι του νομού Φωκίδας, ενώ μετά από χρόνια προσαρτήθηκε και ο νομός Ευρυτανίας και οι σύλλογοι του. Το 1984 αποσπάστηκε ο νομός Φωκίδας και το 1990 ακολούθησε και ο νομός Ευρυτανίας, λόγω του μεγάλου αριθμού σωματείων τους οποίους είχε επιβαρυνθεί η ένωση⁷⁷.

Στη δικαιοδοσία της υπάγονται οι διοργανώσεις του τοπικού Κυπέλλου και των πρωταθλημάτων. Στην κατηγορία ανδρών, κατά την αγωνιστική περίοδο 2011-12 υφίστανται τρεις κατηγορίες, η Α1 Κατηγορία με τη συμμετοχή 18 συλλόγων, η Α΄ Κατηγορία, με 4 ομίλους των 12 ομάδων έκαστος και η Β΄ Κατηγορία. Ο πρωταθλητής της Α1 Κατηγορίας λαμβάνει μέρος στο Ειδικό πρωτάθλημα της Ε.Π.Ο. για την άνοδο στη Δ΄ Εθνική, ενώ οι ομάδες που καταλαμβάνουν τις θέσεις 15η-18η της τελικής κατάταξης, υποβιβάζονται στην Α΄ Κατηγορία. Από αυτήν, προάγονται οι τέσσερις πρωταθλήτριες ομάδες και υποβιβάζεται η τελευταία κάθε ομίλου. Επιπλέον, την αγωνιστική περίοδο 2010-11, μια αντιπροσωπευτική ομάδα της Ε.Π.Σ. Φθιώτιδας έλαβε μέρος στο Κύπελλο Περιφερειών της ΟΥΕΦΑ⁷⁸.

4.3 Το Ποδόσφαιρο στην πόλη της Λαμίας

Στην Λαμία, το ποδόσφαιρο άρχισε να αποκτά τις ρίζες του το 1912, όταν ο Νικόλαος Παπαδημητρίου, γυμναστής του Γυμνασίου Λαμίας, ήταν ο πρώτος άνθρωπος που αποφάσισε να διδάξει το ποδόσφαιρο στη Λαμία. Έπειτα από διαδοχικές συγχωνεύσεις μικρότερων ομάδων, επήλθε η δημιουργία της ομάδας της Λαμίας, και στις 21/06/1964, διεξήχθη η πρώτη

---

⁷⁶ Ένωση Ποδοσφαιρικών Σωματείων Φθιώτιδας | WIKIPEDIA. (2023).

⁷⁷ ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΠΣΦ | Ένωση Ποδοσφαιρικών Σωματείων Φθιώτιδας. (2023).

⁷⁸ ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΠΣΦ | Ένωση Ποδοσφαιρικών Σωματείων Φθιώτιδας. (2023).

φιλική αναμέτρηση που μετείχε, έχοντας ως αντίπαλη ομάδα την Μεικτή Πειραιά, της οποίας επιβλήθηκε με 3-2. Αυτός αποτέλεσε τον πρώτο αγώνα στην ιστορία του Α.Σ. Λαμίας. Από την περίοδο 2014-15 ο σύλλογος μετέχει στις επαγγελματικές κατηγορίες της χώρας, με την επίσημη επωνυμία Π.Α.Σ. Λαμία 1964 ΠΑΕ και από την ποδοσφαιρική περίοδο 2017-2018 η ομάδα αγωνίζεται στην Α΄ Εθνική (Super League)⁷⁹.

Σύμφωνα με τον Νάτσιο (2000), το λαμιακό ποδόσφαιρο από το 1912 έως το 1999 διαιρείται σε 4 περιόδους:

- Πρώτη Περίοδος (1912-1930): Το ποδόσφαιρο στη Λαμία φαίνεται να κάνει τα πρώτα του δειλά βήματα, γίνονται οι ιδρύσεις των πρώτων ποδοσφαιρικών σωματείων, λαμβάνουν χώρα οι πρώτοι αγώνες (φιλικοί), γίνεται η κατασκευή του νέου Γυμναστηρίου και θεμελιώνονται οι βάσεις για το ομαδικό αυτό άθλημα, το οποίο πρόκειται να γίνει πολύ δημοφιλές τα προσεχή χρόνια.
- Δεύτερη Περίοδος (1930-1951): Κατά τη δεύτερη περίοδο, παρατηρείται η αύξηση των σωματείων, αύξηση των νέων που ασχολούνται με τον αθλητισμό και κυρίως με το ποδόσφαιρο, ο Τύπος καθιερώνει και αφιερώνει ειδικές στήλες για την αθλητική ενημέρωση. Επίσης, το 1930 ιδρύεται η «Ένωσις Ποδοσφαιρικών Σωματείων Φθιωτοφωκίδος», η οποία και διαλύθηκε το 1954. Ακόμη, σε αυτή την περίοδο διεξήχθη πρωτάθλημα σε νομαρχιακό επίπεδο. Όσον αφορά την περίοδο της Κατοχής και του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, σημειώνεται αποδιοργάνωση και επαναδραστηριοποίηση στις αρχές του 1945.
- Τρίτη Περίοδος (1951-1964): Το ποδόσφαιρο στην Λαμία ακμάζει, παρόλα αυτά, παραμένει ερασιτεχνικό. Σε αυτό το διάστημα, το 1951, ιδρύεται η δεύτερη «Ε.Π.Σ.Φ.», αναλαμβάνοντας την νομική προστασία των ομάδων, καθώς και τη διεξαγωγή του πρωταθλήματος. Οι αθλητές που αγωνίζονται, είναι κάτοικοι της πόλης και των γύρω περιοχών. Επίσης, φαίνεται πως λαμβάνεται σοβαρά υπόψη η ιδέα της συγχώνευσης των σωματείων, κυρίως των αναγνωρισμένων.
- Τέταρτη Περίοδος (1964-1999): Στην τέταρτη περίοδο, επιτυγχάνεται η συγχώνευση των ποδοσφαιρικών σωματείων υπό την 'ομπρέλα' μίας και μόνο επωνυμίας, του Α.Σ.

---

⁷⁹ Ο Π.Α.Σ. ΛΑΜΙΑΣ | Τοπική ιστορία της Λαμίας (2020).

«Λαμία». Στα επόμενα χρόνια, ο Α.Σ. θα εκπροσωπήσει την Λαμία στο Εθνικό Πρωτάθλημα, ενώ, θα μονοπωλήσει και το ενδιαφέρον φιλάθλων και οπαδών για τα προσεχή 35 χρόνια. Παράλληλα με τη δραστηριότητα του Α.Σ., ξεκίνησαν τη λειτουργία τους στην πόλη και άλλα αναγνωρισμένα ποδοσφαιρικά σωματεία, τα οποία, αναμφίβολα, επιδεικνύουν μία έντονη παρουσία σε αγώνες Τοπικού και Εθνικού Πρωταθλήματος, αλλά και του Κυπέλου. Τα σωματεία αυτά αποτελούν φυτώρια του λαμιακού ποδοσφαίρου, αλλά και σωματεία βετεράνων παικτών, όπου προσφέρονται οι υπηρεσίες τους είτε ως μάχιμοι είτε ως προπονητές, όταν παύουν από την αγωνιστική τους δράση στον Α.Σ. «Λαμία», αλλά και αλλού⁸⁰.

Επιπλέον, να επισημανθεί ότι από το 1975, ιδρύθηκε στη Λαμία, ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος φιλάθλων – οπαδών του Α.Σ. «Λαμία», με την ονομασία «Αθανάσιος Διάκος», κάνοντας πολύ έντονη την παρουσία του σε όλους τους αγώνες που συμμετείχε ο Α.Σ. Λαμίας, επιδεικνύοντας την ηθική του συμπαράσταση στην ομάδα. Ακόμη, από το 1952, στην πόλη της Λαμίας άρχισαν να εκδίδονται και αθλητικές εφημερίδες. Η πρώτη εφημερίδα που εκδόθηκε το 1952 ονομαζόταν «Αθλητικά Νέα Φθιώτιδας». Ακολούθησαν τα «Αθλητικά Νέα Φθιώτιδας», υπό νέα ίδρυση το 1964, ο «Ουραγός» το 1986, το 1997 τα «Φθιωτικά Σπορ» και τέλος, το 1997 η «Σέντρα»⁸¹.

Πλέον, η ομάδα της Λαμίας, ο ΠΑΣ Λαμία, αγωνίζεται στη Super League, την ανώτερη κατηγορία του ελληνικού ποδοσφαίρου. Έχεις ως προσωνύμιο τον όρο «Κυανόλευκοι», έδρα τη Λαμία και οι προπονήσεις της και οι εντός έδρας αγώνες της διεξάγονται στο Δημοτικό Στάδιο Λαμίας "Αθανάσιος Διάκος", γνωστό και ως Δ.Α.Κ. Λαμίας. Προπονητής της ομάδας είναι ο Λεωνίδας Βόκολος, πρόεδρος ο Γεώργιος Ποντίκας και ιδιοκτήτης ο Πανουργιάς Παπαϊωάννου⁸².

---

⁸⁰ Νάτσιος. Δ. (2000). Ιστορία του Λαμιακού Ποδοσφαίρου (1912-1999): Συμβολή στην Τοπική ιστορία του Αθλητισμού, Λαμία, 13.

⁸¹ Νάτσιος. Δ. (2000). 277-280.

⁸² Π.Α.Σ. Λαμία 1964 | WIKIPEDIA (2023).

4.4 Τα ερασιτεχνικά ποδοσφαιρικά σωματεία του Νομού Φθιώτιδας

Στην ενότητα αυτή αποτυπώνεται η χαρτογράφηση των ποδοσφαιρικών σωματείων που αποτέλεσαν ή αποτελούν μέλη της Ένωσης. Ειδικότερα καταγράφεται η ονομασία του σωματείου, το έτος ίδρυσης, η έδρα του σωματείου καθώς και ο βαθμός αστικότητας της περιοχής δραστηριοποίησής του. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που συνθέτουν την ταυτότητα αυτών των σωματείων.

Η ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

Α.Α.	ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΟΜΑΔΑΣ	ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ	ΕΔΡΑ	ΤΥΠΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ
1	Α.Σ. ΛΑΜΙΑΣ	1964	ΛΑΜΙΑ	ΑΣΤΙΚΗ
2	Ε.Π.Α. 2000 ⁸³	2000	ΛΑΜΙΑ	ΑΣΤΙΚΗ
3	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΠΟΔΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ - Α.Π.Ο. Η ΑΤΑΛΑΝΤΗ	1959	ΑΤΑΛΑΝΤΗ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ
4	ΑΘΛ. ΣΥΛ. ΑΡΗΣ ΑΓ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ	-	ΑΓΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	ΠΕΔΙΝΗ

---

⁸³ * Α.Σ. ΠΑΛΛΑΜΙΑΚΗ ΛΑΜΙΑ (έγινε συγχώνευση 3 σωματείων 20/09/2000 – απόφαση Ε.Π.Ο.)

5	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΟΔΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ - Α.Π.Σ. ΚΗΦΙΣΣΟΣ	1946	ΚΑΤΩ ΤΙΘΩΡΕΑ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
6	Α.Σ. ΝΙΚΗ ΜΑΚΡΑΚΩΜΗΣ	1951	ΜΑΚΡΑΚΩΜΗ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ
7	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΑΦΝΗΣΙΑΚΟΣ ΑΡΚΙΤΣΗΣ – ΛΟΚΡΙΔΑΣ	1975 ⁸⁴	ΑΡΚΙΤΣΑ	ΠΕΔΙΝΗ
	ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΓΡΟΤΗΣ	1952	ΛΙΑΝΟΚΛΑΔΙ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ
9	ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΜΦΙΚΛΕΙΑΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ	1931	ΑΜΦΙΚΛΕΙΑ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
10	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΠΕΛΑΣΓΙΑΣ ΠΕΛΑΣΓΙΑΚΟΣ	1952	ΠΕΛΑΣΓΙΑ	ΠΕΔΙΝΗ
11	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΑΡΤΙΝΟΥ – ΛΟΚΡΙΔΑΣ ΟΠΟΥΝΤΙΟΣ	1960	ΜΑΡΤΙΝΟ	ΠΕΔΙΝΗ
12	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΛΑΤΕΙΑΣ ΕΛΑΤΕΙΑΚΟΣ	1971	ΕΛΑΤΕΙΑ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
13	ΠΑΜΜΩΛΙΑΚΟΣ	1953	ΜΩΛΟΣ	ΠΕΔΙΝΗ

14	ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ ΚΕΡΑΥΝΟΣ	1972	ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΥΜΦΡΗΣΤΟΥ	ΟΡΕΙΝΗ
15	Α.Ο. ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ΑΝΘΗΛΗΣ ⁸⁵	1952	ΑΝΘΗΛΗ	ΠΕΔΙΝΗ
16	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΣΤΥΛΙΔΑΣ ΣΤΥΛΙΣ	1967	ΣΤΥΛΙΔΑ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ
17	Α.Ο. ΑΣΤΗΡ ΣΤΥΡΦΑΚΑ ⁸⁶	1977 ⁸⁷	ΣΤΥΡΦΑΚΑ	ΟΡΕΙΝΗ
18	ΕΘΝΙΚΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΟΜΠΟΤΑΔΩΝ	1977 ⁸⁸	ΚΟΜΠΟΤΑΔΕΣ	ΠΕΔΙΝΗ
19	ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΟΜΒΡΙΑΚΗΣ ΟΜΒΡΙΟΣ	1952	ΟΜΒΡΙΑΚΗ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
20	ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΟΞΑ ΥΠΑΤΗΣ	1953	ΥΠΑΤΗ	ΠΕΔΙΝΗ
21	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΔΟΜΟΚΟΥ	1952	ΔΟΜΟΚΟΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ

⁸⁴ Επανεγγραφή.

⁸⁵ Διαγραφή 23/04/2009.

⁸⁶ Διαγραφή 26/10/2016

⁸⁷ Επανεγγραφή.

⁸⁸ Επανεγγραφή.

22	Α.Ο. ΜΑΛΕΣΙΝΑΣ ⁸⁹	1965	ΜΑΛΕΣΙΝΑ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ
23	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΑΜΜΕΝΩΝ ΒΟΥΡΛΩΝ	1966	ΚΑΜΕΝΑ ΒΟΥΡΛΑ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ
24	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΕΞΙΑΤΩΝ ΜΕΞΙΑΤΙΚΟΣ	1966	ΜΕΞΙΑΤΕΣ	ΠΕΔΙΝΗ
25	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΗΡΑΚΛΗΣ ΡΟΔΙΤΣΑΣ ⁹⁰	1966	ΡΟΔΙΤΣΑ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ
26	ΑΤΡΟΜΗΤΟΣ ΣΠΕΡΧΕΙΑΔΑΣ ⁹¹	1967	ΣΠΕΡΧΕΙΑΔΑ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ
27	ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΛΑΡΥΜΝΑΣ	1967 ⁹²	ΛΑΡΥΜΝΑ	ΠΕΔΙΝΗ
28	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΑΦΝΗ	1968	ΛΙΒΑΝΑΤΕΣ	ΠΕΔΙΝΗ
29	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΖΕΛΙΟΥ-ΛΟΚΡΙΔΑΣ ΠΑΝΖΕΛΙΑΚΟΣ	1970	ΖΕΛΙ	ΟΡΕΙΝΗ

⁸⁹ Διαγραφή 26/10/2016.

⁹⁰ Αλλαγή επωνυμίας 14/07/2020 | ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ – ΗΡΑΚΛΗΣ 14/07/2011 |
Αλλαγή επωνυμίας ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΗΡΑΚΛΗΣ ΡΟΔΙΤΣΑΣ – ΑΚΑΔΗΜΙΑ 08/04/2015.

⁹¹ Διαγραφή 1966, Επανεγγραφή 1967. | Αλλαγή επωνυμίας Α.Ε. ΜΑΚΡΑΚΩΜΗΣ-ΣΠΕΡΧΕΙΑΔΑΣ 2010
18/08/2010.

⁹² Επανεγγραφή.

30	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΝΕΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ ΔΟΜΟΚΟΥ ⁹³	1970	ΝΕΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ	ΟΡΕΙΝΗ
31	Α.Ο. ΚΕΡΑΥΝΟΣ ΛΑΔΙΚΟΥ	1971	ΛΑΔΙΚΟΥ	ΟΡΕΙΝΗ
32	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΑΛΑΠΟΔΙΟΥ	1971	ΚΑΛΑΠΟΔΙ	ΟΡΕΙΝΗ
33	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΟΞΑ ΜΟΣΧΟΧΩΡΙΟΥ ⁹⁴	1972	ΜΟΣΧΟΧΩΡΙ	ΠΕΔΙΝΗ
34	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΑΜΑΣΤΑΣ Ο ΠΑΝΔΑΜΑΣΤΙΑΚΟΣ ⁹⁵	1972	ΔΑΜΑΣΤΑ	ΠΕΔΙΝΗ
35	ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΝΕΟΥ ΚΡΙΚΕΛΟΥ	1972	ΝΕΟ ΚΡΙΚΕΛΟ	ΠΕΔΙΝΗ
36	ΘΥΕΛΛΑ ΡΟΔΩΝΙΑΣ	1973	ΡΟΔΩΝΙΑ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
37	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΣΤΗΡ ΣΤ. ΛΙΑΝΟΚΛΑΔΙΟΥ- ΣΤΑΥΡΟΥ	1975	Σ.Σ. ΛΙΑΝΟΚΛΑΔΙΟΥ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ
38	ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ΛΑΜΙΑΣ	1975	ΝΕΕΣ ΕΡΓΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ ΛΑΜΙΑΣ	ΑΣΤΙΚΗ

39	Α.Ο. ΠΑΛΛΑΜΙΑΚΟΣ ⁹⁶	1976	ΛΑΜΙΑ	ΑΣΤΙΚΗ
40	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΣΤΗΡ ΑΓ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΛΟΚΡΙΔΟΣ	1976	ΑΓΙΟΣ ΣΕΡΑΦΕΙΜ	ΠΕΔΙΝΗ
41	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΛΑΜΙΑΣ	1976	ΝΕΑ ΜΑΓΝΗΣΙΑ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ
42	ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΝΕΑΣ ΑΜΠΙΑΝΗΣ – Α.Ε.Ν.Α. ⁹⁷	1976	ΝΕΑ ΑΜΠΙΑΝΗ	ΑΣΤΙΚΗ
43	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΡΑΧΕΩΝ ⁹⁸	1977	ΡΑΧΕΣ	ΠΕΔΙΝΗ
44	Α.Ο. ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ ⁹⁹	1977	ΑΓΙΑ ΤΡΙΑΔΑ	ΠΕΔΙΝΗ
45	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΦΡΑΝΤΖΗ	1977	ΦΡΑΝΤΖΗ	ΠΕΔΙΝΗ
46	Α.Ο. ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ΑΓΙΩΝ ΘΕΟΔΩΡΩΝ	1977	ΛΑΜΙΑ	ΑΣΤΙΚΗ
47	Α.Ο. ΙΩΝΙΚΟΣ ¹⁰⁰	1977	ΛΑΜΙΑ	ΑΣΤΙΚΗ

⁹³ Απόφαση Ε.Π.Ο. σε Ε.Π.Σ. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ 14/06/2016.

⁹⁴ Διαγραφή 23/04/2009.

⁹⁵ Διαγραφή 26/10/2016.

⁹⁶ Διαγραφή 23/04/2009.

⁹⁷ Διαγραφή 01/02/2018.

⁹⁸ Αλλαγή επωνυμίας : ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΕΧΙΝΑΙΩΝ.

⁹⁹ Διαγραφή 23/04/2009.

¹⁰⁰ Διαγραφή 23/04/2009.

48	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΡΗΣ ΛΑΜΙΑΣ ¹⁰¹	1977	ΛΑΜΙΑ	ΑΣΤΙΚΗ
49	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΑΣΤΡΙΟΥ ¹⁰²	1977	ΚΑΣΤΡΙ	ΠΕΔΙΝΗ
50	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΤΡΑΓΑΝΑΣ Ο ΑΓΡΟΤΗΣ	1977	ΤΡΑΓΑΝΑ	ΠΕΔΙΝΗ
51	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΥΒΟΙΚΟΣ – ΛΟΓΓΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΛΟΚΡΙΔΑΣ ¹⁰³	1978	ΛΟΓΓΟΣ	ΠΕΔΙΝΗ
52	Α.Σ. ΜΕΓΑΣ ΠΛΑΤΑΝΟΣ ¹⁰⁴	1978	Μ. ΠΛΑΤΑΝΟΣ	ΠΕΔΙΝΗ
53	Α.Σ. ΑΤΡΟΜΗΤΟΣ ΛΑΜΙΑΣ ¹⁰⁵	1978	ΛΑΜΙΑ	ΑΣΤΙΚΗ
54	ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΛΑΜΙΑΣ ¹⁰⁶	1978	ΛΑΜΙΑ	ΑΣΤΙΚΗ

¹⁰¹ Διαγραφή 26/10/2016.

¹⁰² Διαγραφή 01/02/2018.

¹⁰³ Διαγραφή 26/10/2016.

¹⁰⁴ Διαγραφή 23/04/2009.

¹⁰⁵ Διαγραφή 23/04/2009.

¹⁰⁶ Έγινε συγχώνευση σε Ε.Π.Α. 2000 απόφαση από Ε.Π.Ο..

55	ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ΕΞΑΡΧΟΥ ¹⁰⁷	1979	ΕΞΑΡΧΟΣ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
56	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΟΞΑ ΖΗΛΕΥΤΟΥ	1979	ΖΗΛΕΥΤΟ	ΠΕΔΙΝΗ
57	Α.Ο. ΣΠΕΡΧΕΙΟΣ ¹⁰⁸	1979	ΛΟΥΤΡΑ ΥΠΑΤΗΣ	ΠΕΔΙΝΗ
58	Α.Σ. ΑΣΤΕΡΑΣ Ν. ΜΑΚΡΥΣΗ ¹⁰⁹	1979	Ν. ΜΑΚΡΥΣΗ ΔΟΜΟΚΟΥ	ΟΡΕΙΝΗ
59	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΑΡΧΑΝΙΟΥ	1979	ΑΡΧΑΝΙ	ΟΡΕΙΝΗ
60	ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΘΥΕΛΛΑ ΜΟΔΙΟΥ ¹¹⁰	1979	ΜΟΔΙ	ΟΡΕΙΝΗ
61	ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΛΥΒΙΩΝ ΛΑΜΙΑΣ	1979	ΚΑΛΥΒΙΑ ΛΑΜΙΑΣ	ΑΣΤΙΚΗ
62	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΝΙΚΗ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	1979	ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ

¹⁰⁷ Διαγραφή 16/02/2017.

¹⁰⁸ Διαγραφή 23/04/2009.

¹⁰⁹ Διαγραφή 23/04/2009.

¹¹⁰ Διαγραφή 23/04/2009.

63	Α.Σ. ΘΕΡΜΟΠΥΛΕΣ ¹¹¹	1979	ΘΕΡΜΟΠΥΛΕΣ	ΠΕΔΙΝΗ
64	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΕΞΩΡΑΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟ ΡΕΓΓΙΝΙΟΝ	1979	ΡΕΓΓΙΝΙ	ΠΕΔΙΝΗ
65	ΑΛΠΙΝΗ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΟΥ	1980	ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΣ	ΠΕΔΙΝΗ
66	ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΑΧΛΑΔΙΟΥ ¹¹²	1983	ΑΧΛΑΔΙ	ΠΕΔΙΝΗ
67	Α.Ε. ΚΛΩΝΙ ¹¹³	1980	ΚΛΩΝΙ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
68	Α.Σ. ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΑΣΤΕΡΑΣ ΑΡΓΥΡΟΧΩΡΙΟΥ ¹¹⁴	1980	ΑΡΓΥΡΟΧΩΡΙ	ΟΡΕΙΝΗ
69	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΛΥΓΑΡΙΑΣ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ ¹¹⁵	1980	ΛΥΓΑΡΙΑ	ΠΕΔΙΝΗ
70	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΘΥΕΛΛΑ Μ. ΒΡΥΣΗΣ	1981	Μ. ΒΡΥΣΗ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ
71	Α.Σ. ΕΘΝΙΚΟΣ ¹¹⁶	1981	ΛΑΜΙΑ	ΑΣΤΙΚΗ
72	Α.Ε.Κ. ΡΟΔΙΤΣΑΣ ¹¹⁷	1981	ΡΟΔΙΤΣΑ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ

¹¹¹ Διαγραφή 21/03/2011.

¹¹² Διαγραφή 23/04/2009.

¹¹³ Διαγραφή 24/09/1992.

73	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ ΑΟΡΑΤΟΣ ¹¹⁸	1981	ΛΕΥΚΑΔΑ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
74	Α.Σ. ΛΟΚΡΟΣ	1981	ΑΤΑΛΑΝΤΗ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ
75	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΛΑΜΑΝΑ ¹¹⁹	1981	ΚΟΜΜΑ	ΠΕΔΙΝΗ
76	ΠΑΜΦΘΙΩΤΙΚΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ¹²⁰	1981	ΠΑΓΚΡΑΤΙ	ΑΣΤΙΚΗ
77	Α.Σ. ΑΓΝΑΝΤΗ ¹²¹	1981	ΑΓΝΑΝΤΗ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
78	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ ΑΧΙΝΟΥ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	1981	ΑΧΙΝΟΣ	ΠΕΔΙΝΗ
79	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ Ο ΚΟΜΝΗΝΟΣ	1981	ΚΟΜΝΗΝΑ	ΠΕΔΙΝΗ

¹¹⁴ Διαγραφή 23/04/2009.

¹¹⁵ Διαγραφή 26/10/2016.

¹¹⁶ Διαγραφή 24/09/1992

¹¹⁷ Διαγραφή 23/04/2009.

¹¹⁸ Διαγραφή 26/10/2016.

¹¹⁹ Διαγραφή 23/04/2009.

¹²⁰ Διαγραφή 26/10/2016.

¹²¹ Διαγραφή 24/09/1992.

80	ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΤΡΟΜΗΤΟΣ ΑΜΟΥΡΙΟΥ	1981	ΑΜΟΥΡΙ	ΠΕΔΙΝΗ
81	ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΑΡΑΒΟΜΥΛΟΥ ¹²²	1981	ΚΑΡΑΒΟΜΥΛΟΣ	ΠΕΔΙΝΗ
82	Α.Σ. ΚΥΡΤΩΝΕΙΑ ¹²³	1981	ΚΟΛΑΚΑΣ	ΠΕΔΙΝΗ
83	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΓΛΥΦΑΣ	1981	ΓΛΥΦΑ	ΠΕΔΙΝΗ
84	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΤΣΟΥΚΑΣ	1982	ΤΣΟΥΚΑ	ΟΡΕΙΝΗ
85	ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΒΙΤΩΛΗΣ ¹²⁴	1982	ΒΙΤΩΛΗ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
86	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΕΚΚΑΡΑΣ	1982	ΕΚΚΑΡΑ	ΟΡΕΙΝΗ
87	Α.Σ. ΛΙΒΑΝΑΤΕΣ ¹²⁵	1982	ΛΙΒΑΝΑΤΕΣ	ΠΕΔΙΝΗ
88	Α.Ο. ΠΑΝΔΡΥΜΑΙΚΟΣ ¹²⁶	1982	ΔΡΥΜΑΙΑ	ΟΡΕΙΝΗ
89	ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΤΡΟΜΗΤΟΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΓΙΑΝΝΙΤΣΟΥΣ	1982	ΠΑΛΑΙΑ ΓΙΑΝΝΙΤΣΟΥ	ΟΡΕΙΝΗ

90	ΟΜΙΛΟΣ ΦΙΛΑΘΛΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ	1982	ΗΡΑΚΛΕΙΑ	ΠΕΔΙΝΗ
91	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΣΟΦΙΑΔΑΣ ¹²⁷	1982	ΣΟΦΙΑΔΑ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
92	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΓΡΑΜΜΕΝΗΣ	1982	ΓΡΑΜΜΕΝΗ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
93	Α.Ο. ΑΙΑΣ ΣΠΑΡΤΙΑΣ ¹²⁸	1982	ΣΠΑΡΤΙΑ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
94	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΓΙΑΝΝΙΤΣΟΥΣ	1982	ΝΕΑ ΓΙΑΝΝΙΤΣΟΥ	ΟΡΕΙΝΗ
95	Α.Σ. ΘΥΕΛΛΑ ΑΓ. ΣΩΣΤΗ ¹²⁹	1982	ΑΓ. ΣΩΣΤΗΣ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
96	Α.Σ. ΚΕΡΑΥΝΟΣ ΒΕΛΕΣΙΩΤΩΝ ¹³⁰	1982	ΒΕΛΕΣΙΩΤΕΣ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
97	ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΤΩ ΤΙΘΩΡΕΑΣ ¹³¹	1982	ΤΙΘΩΡΕΑ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ

---

¹²² Διαγραφή 26/10/2016.

¹²³ Διαγραφή 23/04/2009.

¹²⁴ Αλλαγή επωνυμίας 2015 σε ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΒΙΤΩΛΗΣ-ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ.

¹²⁵ Διαγραφή 21/03/2011.

¹²⁶ Διαγραφή 23/04/1992.

¹²⁷ Διαγραφή 26/10/2016.

¹²⁸ Διαγραφή 23/04/2009.

¹²⁹ Διαγραφή 23/04/2009.

¹³⁰ Διαγραφή 26/10/2016.

¹³¹ Διαγραφή 21/03/2011.

98	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΕΞΩΡΑΙΣΤΙΚΟΣ ΑΕΤΟΣ ¹³²	1982	ΑΛΑΤΟΣΤΡΑΤΑ	ΑΣΤΙΚΗ
99	Α.Ο. ΘΑΥΜΑΚΟΣ ¹³³	1982	ΘΑΥΜΑΚΟΥ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
100	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΥΛΑΚΙΟΥ ¹³⁴	1982	ΑΥΛΑΚΙ	ΠΕΔΙΝΗ
101	Α.Ο. ΟΘΡΥΣ ΠΑΛΑΙΟΚΕΡΑΣΙΑΣ ¹³⁵	1983	ΠΑΛΑΙΟ- ΚΕΡΑΣΙΑ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
102	ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ ΔΙΒΡΗΣ	1983	ΔΙΒΡΗ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
103	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΑΝΑΒΡΑΣ Η ΟΘΡΥΣ ¹³⁶	1983	ΑΝΑΒΡΑ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
104	ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΑΝΘΗΛΗΣ ¹³⁷	1982	ΑΝΘΗΛΗ	ΠΕΔΙΝΗ
105	Α.Ο. ΠΑΝΠΕΡΙΒΟΛΙΑΚΟΣ ¹³⁸	1982	ΠΕΡΙΒΟΛΙ	ΟΡΕΙΝΗ

¹³² Έγινε συγχώνευση 3 σωματείων 20/09/2000, απόφαση Ε.Π.Ο. σε «ΕΠΑ 2000».

¹³³ Διαγραφή 23/04/2009.

¹³⁴ Διαγραφή 26/10/2016.

¹³⁵ Διαγραφή 23/04/2009.

¹³⁶ Διαγραφή 26/10/2016.

¹³⁷ Διαγραφή 23/04/2009.

¹³⁸ Διαγραφή 23/04/2009.

106	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΒΡΑΧΑΣ	1982	ΣΤΑΥΡΟΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ
107	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΜΕΝΔΕΝΙΤΣΑΣ ΑΕΤΟΣ	1982	ΜΕΝΔΕΝΙΤΣΑ	ΠΕΔΙΝΗ
108	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΕΡΑΥΝΟΣ ΒΑΘΥΚΟΙΛΟΥ	1983	ΒΑΘΥΚΟΙΛΟ	ΠΕΔΙΝΗ
109	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΛΑΤΥΣΤΟΜΟΥ	1983	ΠΛΑΤΥΣΤΟΜΟ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
110	Α.Σ. ΤΙΤΑΝΙΚΟΣ ΞΥΝΙΑΔΑΣ ¹³⁹	1983	ΞΥΝΙΑΔΑ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
111	Α.Ε. ΜΑΛΛΙΑΚΟΣ ¹⁴⁰	1983	ΣΤΥΛΙΔΑ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ
112	Α.Σ. ΑΠΟΛΛΩΝ ΚΑΡΥΑΣ ¹⁴¹	1983	ΚΑΡΥΑ ΥΠΑΤΗΣ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
113	Α.Ε. ΜΑΝΤΑΣΙΑ ¹⁴²	1983	ΜΑΝΤΑΣΙΑ	ΟΡΕΙΝΗ

¹³⁹ Διαγραφή 23/04/2009.

¹⁴⁰ Διαγραφή 23/04/2009, ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΤΥΛΙΔΑΣ «Ο ΜΑΛΛΙΑΚΟΣ» ΕΠΑΝ/ΣΗ 24/04/2014.

¹⁴¹ Διαγραφή 23/04/2009.

¹⁴² Επαν/ση 09/08/2013 και διαγραφή 16/02/2017.

114	Α.Σ. ΜΥΛΩΝ ¹⁴³	1983	ΜΥΛΟΙ	ΟΡΕΙΝΗ
115	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΤΥΜΦΡΗΣΤΟΣ ¹⁴⁴	1984	ΤΥΜΦΡΗΣΤΟΣ	ΟΡΕΙΝΗ
116	Α.Σ. ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΜΑΚΡΗΣ ¹⁴⁵	1984	ΜΑΚΡΗ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
117	Α.Ο. ΚΑΡΥΩΝ ¹⁴⁶	1984	ΚΑΡΥΕΣ ΔΟΜΟΚΟΥ	ΟΡΕΙΝΗ
118	Α.Σ. ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ¹⁴⁷	1984	ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΜΟΚΟΥ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
119	Α.Ο. ΕΝΙΠΕΑΣ ΦΙΛΙΑΔΩΝΑΣ ¹⁴⁸	1984	ΦΙΛΙΑΔΩΝΑ	ΟΡΕΙΝΗ
120	ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΣΥΚΑ ¹⁴⁹	1984	ΣΥΚΑ ΥΠΑΤΗΣ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
121	Α.Ε. ΚΑΙΤΣΑ ΜΑΚΡΥΡΑΧΗΣ ¹⁵⁰	1984	ΜΑΚΡΥΡΑΧΗ	ΟΡΕΙΝΗ
122	Α.Ε. ΚΟΡΟΜΗΛΙΑ ΑΓ. ΣΤΕΦΑΝΟΣ ¹⁵¹	1984	ΚΟΡΟΜΗΛΙΑ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ

---

¹⁴³ Διαγραφή 23/04/2009.

¹⁴⁴ Διαγραφή 16/02/2017.

¹⁴⁵ Διαγραφή 23/04/2009.

¹⁴⁶ Διαγραφή -Μ-.

¹⁴⁷ Διαγραφή -Μ-.

¹⁴⁸ Διαγραφή -Μ-.

¹⁴⁹ Διαγραφή -Μ-.

¹⁵⁰ Διαγραφή 27/07/1994.

¹⁵¹ Μετονομασία 08/09/2005 σε «ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΟΡΟΜΗΛΙΑΣ», Διαγραφή 26/10/2016.

123	Α.Ο. ΓΥΠΑΣ ¹⁵²	1984	ΛΑΜΙΑ	ΑΣΤΙΚΗ
124	Α.Σ. ΜΟΣΧΟΧΩΡΙΟΥ ¹⁵³	1985	ΜΟΣΧΟΧΩΡΙ	ΠΕΔΙΝΗ
125	Α.Ο. ΔΟΞΑ ΠΟΥΡΝΑΡΙΟΥ ¹⁵⁴	1985	ΠΟΥΡΝΑΡΙ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
126	Α.Σ. ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΟΥ ¹⁵⁵	1985	ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙ	ΟΡΕΙΝΗ
127	Α.Σ. ΤΟΞΟΤΗΣ ΒΑΡΔΑΛΗΣ ¹⁵⁶	1985	ΒΑΡΔΑΛΗ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
128	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΝΕΑΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ Ο ΕΥΡΥΤΑΝΙΚΟΣ	1985	-	
129	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΜΑΚΡΟΛΕΙΒΑΔΟΥ ¹⁵⁷	1985	ΜΑΚΡΟΛΕΙΒΑΔΟ	ΟΡΕΙΝΗ
130	Α.Ε. ΜΕΛΙΤΑΙΑΣ ¹⁵⁸	1986	ΜΕΛΙΤΑΙΑ	ΟΡΕΙΝΗ
131	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΗΡΑΚΛΗΣ ΝΕΑΣ ΑΜΠΛΙΑΝΗΣ ¹⁵⁹	1986	ΝΕΑ ΑΜΠΛΙΑΝΗ	ΑΣΤΙΚΗ

¹⁵² Μετονομασία 09/06/2006 σε «ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΕΛΠΙΔΕΣ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ».

¹⁵³ Διαγραφή 23/04/2009.

¹⁵⁴ Διαγραφή 23/04/2009.

¹⁵⁵ Διαγραφή 24/07/1994.

¹⁵⁶ Διαγραφή 23/04/2009.

¹⁵⁷ Διαγραφή 26/10/2016.

¹⁵⁸ Διαγραφή 23/04/2009.

¹⁵⁹ Διαγραφή 23/04/2009.

132	ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΛΑΜΑΚΙΟΥ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	1987	ΚΑΛΑΜΑΚΙ	ΟΡΕΙΝΗ
133	Α.Ε. ΛΕΥΚΑΣ ¹⁶⁰	1988	ΛΕΥΚΑ	ΟΡΕΙΝΗ
134	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΛΑΙΟΒΡΑΧΑ ¹⁶¹	1988	ΠΑΛΑΙΟΒΡΑΧΑ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
135	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΑΙΝΟΥΡΙΟΥ	1988	ΚΑΙΝΟΥΡΙΟ	ΠΕΔΙΝΗ
136	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΛΑΜΙΑΣ (Α.Π.Ο.Ε.Ε.Λ.) ¹⁶²	1988	ΛΑΜΙΑ	ΑΣΤΙΚΗ
137	Α.Ο. ΜΑΚΡΑΚΩΜΗΣ ¹⁶³	1989	ΜΑΚΡΑΚΩΜΗ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ
138	Α.Ε. ΛΑΜΙΑ ^{89 164}	1989	ΛΑΜΙΑ	ΑΣΤΙΚΗ
139	Α.Σ. ΕΓΚΕΛΑΔΟΣ ¹⁶⁵	1990	ΜΑΚΡΑΚΩΜΗ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ
140	Α.Ο. ΣΚΟΛΙΑ ¹⁶⁶	1990	ΣΚΟΛΙΑ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
141	Α.Σ. ΕΡΜΗΣ ¹⁶⁷	1990	ΠΑΓΚΡΑΤΙ ΛΑΜΙΑΣ	ΑΣΤΙΚΗ

¹⁶⁰ Διαγραφή 23/04/2009.

¹⁶¹ Μετονομασία 16/11/2005 σε «ΣΠΕΡΧΕΙΑΔΑ 2005», διαγραφή 01/02/2012.

¹⁶² Διαγραφή 23/04/2009.

¹⁶³ Διαγραφή 26/10/2016.

¹⁶⁴ Διαγραφή 21/03/2011.

¹⁶⁵ Διαγραφή 16/02/2017.

¹⁶⁶ Διαγραφή 23/04/2009.

142	Α.Ο. ΚΕΡΑΥΝΟΣ ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΥ ¹⁶⁸	1991	ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΣ	ΠΕΔΙΝΗ
143	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΑΤΣΑΛΕΝΙΟΣ ΠΕΤΡΩΤΟΥ/ΔΟΜΟΚΟΥ	1991	ΠΕΤΡΩΤΟ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
144	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΒΑΡΔΑΤΩΝ (Α.Ο.Β.)	1991	ΒΑΡΔΑΤΕΣ	ΠΕΔΙΝΗ
145	Α.Ο.Ε.Λ. ΛΑΜΙΑΚΟΣ ¹⁶⁹	1992	ΛΑΜΙΑ	ΑΣΤΙΚΗ
146	ΝΕΑ ΠΟΔΟΣΦΑΡΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ¹⁷⁰	1992	ΑΓΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	ΠΕΔΙΝΗ
147	Α.Ο. ΠΟΥΡΝΑΡΙΟΥ ΗΡΑΚΛΗΣ ¹⁷¹	1992	ΠΟΥΡΝΑΡΙΟΥ	ΟΡΕΙΝΗ
148	Α.Ο. ΣΚΑΡΦΕΙΑΣ ¹⁷²	1992	ΣΚΑΡΦΕΙΑ	ΠΕΔΙΝΗ
149	Α.Σ. ΜΕΣΣΟΠΟΤΑΜΙΑΣ ¹⁷³	1992	ΜΕΣΣΟΠΟΤΑΜΙΑ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ

¹⁶⁷ Διαγραφή 23/04/2009.

¹⁶⁸ Διαγραφή 23/04/2009.

¹⁶⁹ Διαγραφή 23/04/2009.

¹⁷⁰ Διαγραφή 23/04/2009.

¹⁷¹ Διαγραφή 23/04/2009.

¹⁷² Διαγραφή 23/04/2009, Επαν/ση 09/08/2013.

¹⁷³ Διαγραφή 26/10/2016.

150	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΤΑΛΑΝΤΗΣ 92	1993	ΑΤΑΛΑΝΤΗΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ
151	Α.Σ. ΛΑΔΙΚΟΥ 93 ¹⁷⁴	1994	ΛΑΔΙΚΟΥ	ΟΡΕΙΝΗ
152	Α.Σ. Ο ΔΙΟΝΥΣΟΣ	1994	ΑΜΦΙΚΛΕΙΑ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ
153	Α.Σ. ΔΟΞΑ ΕΛΑΤΕΙΑΣ ¹⁷⁵	1994	ΕΛΑΤΕΙΑ	ΟΡΕΙΝΗ
154	ΑΓΡΑΦΙΩΤΕΣ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ ¹⁷⁶	1996	ΚΑΙΝΟΥΡΙΟ	ΠΕΔΙΝΗ
155	ΕΝΩΣΗ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ – ΑΧΛΑΔΙ ¹⁷⁷	1996	ΑΧΛΑΔΙ	ΠΕΔΙΝΗ
156	ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΛΑΜΙΑΣ	1999	ΛΑΜΙΑ	ΑΣΤΙΚΗ
157	Α.Σ. ΠΡΩΤΕΑΣ ¹⁷⁸	1999	ΛΑΜΙΑ	ΑΣΤΙΚΗ
158	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ ΜΕΛΙΤΑΙΑΣ ¹⁷⁹	2001	ΛΑΜΙΑ	ΑΣΤΙΚΗ

¹⁷⁴ Διαγραφή 23/04/2009.

¹⁷⁵ Διαγραφή 23/04/2009.

¹⁷⁶ Διαγραφή 23/04/2009.

¹⁷⁷ Διαγραφή 26/10/2016.

¹⁷⁸ Διαγραφή 23/04/2009.

¹⁷⁹ Μετά 3ετία αναγνώριση, Γ.Γ.Α. Ν.99.

159	ΠΑΓΚΡΑΤΙΑΚΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ	1976	ΠΑΓΚΡΑΤΙ	ΑΣΤΙΚΗ
160	ΑΚΑΔΗΜΙΑ Α.Σ. ΛΑΜΙΑ 180	2002	ΛΑΜΙΑ	ΑΣΤΙΚΗ
161	Α.Σ. ΝΙΚΗ ΛΑΜΙΑΣ ¹⁸¹	2002	ΛΑΜΙΑ	ΑΣΤΙΚΗ
162	ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΛΑΜΙΑΣ 182	2003	ΛΑΜΙΑ	ΑΣΤΙΚΗ
163	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΝΕΡΑΙΔΑΣ 2005 ¹⁸³	2005	ΣΤΥΛΙΔΑ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ
164	ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΣΤΥΛΙΔΑΣ Ο ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ	2006	ΣΤΥΛΙΔΑ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ
165	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΑΚΡΗ 2007 ¹⁸⁴	2008	ΜΑΚΡΗ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ

¹⁸⁰ Μετονομασία 10/01/2003 σε «ΕΦΗΒΟΙ Α.Σ. ΛΑΜΙΑΣ», αλλαγή επωνυμίας 26/08/2011 σε «ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ΑΝΘΗΛΗΣ 2011», διαγραφή 16/02/2017.

¹⁸¹ ΓΥΝΑΙΚΩΝ. Μετά από 3ετία ειδική αναγνώριση από Γ.Γ.Α., διαγραφή 16/02/2017.

¹⁸² Μετονομασία 25/09/2016 σε «ΑΙΑΝΤΑΣ ΛΑΜΙΑΣ».

¹⁸³ Διαγραφή 16/02/2017.

¹⁸⁴ Διαγραφή 01/02/2018.

166	ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΜΑΛΕΣΙΝΑΣ 2008 ¹⁸⁵	2009	ΜΑΛΕΣΙΝΑ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ
167	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΟΜΜΑ 2009 ¹⁸⁶	2010	ΚΟΜΜΑ	ΠΕΔΙΝΗ
168	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΟΞΑ ΜΟΣΧΟΧΩΡΙΟΥ 2011	2011	ΜΟΣΧΟΧΩΡΙ	ΠΕΔΙΝΗ
169	ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΛΟΚΡΙΔΑΣ	2012	ΑΤΑΛΑΝΤΗ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ
170	ΝΗΡΗΙΔΕΣ ΦΘΙΑΣ	2013	ΣΤΥΛΙΔΑ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ
171	ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΓΙΑΝΝΙΤΣΟΥΣ	2013	ΓΙΑΝΝΙΤΣΟΥ	ΟΡΕΙΝΗ
172	ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΛΑΜΙΑΣ (Α.Π.Ε.Α.) ¹⁸⁷	2014	ΛΑΜΙΑ	ΑΣΤΙΚΗ
173	ΑΣΤΕΡΑΣ ΛΑΜΙΑΣ	2014	ΛΑΜΙΑ	ΑΣΤΙΚΗ

¹⁸⁵ Προήλθε από μετονομασία «ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΠΑΛΑΙΟΚΑΤΟΥΝΑΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ».

¹⁸⁶ Διαγραφή 16/02/2017.

¹⁸⁷ Διαγραφή 16/02/2017.

174	ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΜΩΛΟΥ	2015	ΜΩΛΟΣ	ΠΕΔΙΝΗ
175	ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΟΥΡΑΝΟΣ	2016	-	
176	ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΔΥΤΙΚΗΣ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	2017	ΣΠΕΡΧΕΙΑΔΑ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ
177	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΙΑΝΤΑΣ ΛΟΚΡΙΔΑΣ	2017	MARTINO	ΠΕΔΙΝΗ
178	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΓΑΡΔΙΚΙΟΥ ΟΜΙΛΑΙΩΝ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ 2018	2018	ΚΟΜΠΟΤΑΔΕΣ	ΠΕΔΙΝΗ
179	ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΛΙΑΝΟΚΛΑΔΙΟΥ	2019	ΛΙΑΝΟΚΛΑΔΙ	ΠΕΔΙΝΗ
180	ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΠΟΥΚΑΛΗΣ	2021	ΑΓΡΙΔΙΑ ΛΑΜΙΑΣ	ΑΣΤΙΚΗ

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι παρόλο που ιδρύθηκαν πολλά σωματεία ομάδων από το 1931 μέχρι σήμερα, ακόμη και σε απομακρυσμένα χωριά με μικρό πληθυσμό, πολλά από αυτά διαγράφηκαν και πλέον δεν υφίσταται η ύπαρξη τους. Πλέον, υπάρχουν μόνο 46 ποδοσφαιρικά σωματεία στην Ε.Π.Σ. Φθιώτιδας, τα οποία παρατίθενται παρακάτω, σύμφωνα με την τωρινή τους ονομασία, το έτος ίδρυσης, την περιοχή που εδρεύουν, καθώς και την

κατηγορία στην οποία αγωνίστηκαν τη σεζόν 2022-2023. Για πολλά από αυτά τα σωματεία ήταν δύσκολη η εύρεση των λογότυπων, αλλά και περαιτέρω πληροφοριών για τη δράση τους, καθώς πολλά από τα στοιχεία τους δεν υπάρχουν κάπου δημοσιευμένα και ήταν εξίσου δύσκολη η εύρεση τους και στα γραφεία της Ε.Π.Σ.Φ.. Με δεδομένο ότι η δράση τους είναι περιορισμένη στα στενά πλαίσια των κοινοτήτων τους, αντιλαμβάνεται κανείς ότι ακόμη και στην εποχή της ραγδαίας τεχνολογικής εξέλιξης, τα ψηφιακά ίχνη πολλών σωματείων είναι ανεπαρκή ή ανύπαρκτα, καθιστώντας την πληροφόρηση επί αυτών απροσπέλαστη. Πιο συγκεκριμένα, πολλά σωματεία δεν έχουν δικούς τους ιστότοπους ή και τα ελάχιστα που έχουν αναφέρουν ελάχιστα πράγματα σε ό,τι αφορά την ιστορία τους και τις διακρίσεις τους.

Σε ό,τι αφορά τα μέλη των διοικητικών συμβουλίων των σωματείων ποδοσφαίρου του νομού Φθιώτιδας, η πληροφόρηση παραμένει ανύπαρκτη σε οτιδήποτε τους αφορά, τόσο στον αριθμό μελών κάθε διοικητικού συμβουλίου, καθώς και με τους τομείς δραστηριότητας κάθε μέλους του εκάστοτε συμβουλίου. Η προσπάθεια ανεύρεσης πληροφοριών για τα διοικητικά συμβούλια και τα μέλη τους δεν απέδωσε καρπούς είτε στην αναζήτηση πληροφοριών μέσα από τα αρχεία της Ε.Π.Σ.Φ. είτε από πολύωρες αναζητήσεις στο διαδίκτυο.

Οι Ονομασίες των Σωματείων

Από τις ονομασίες των σωματείων φαίνεται να προτιμώνται κατά πολύ οι ονομασίες ομάδων ως Αθλητικοί Σύλλογοι, Αθλητικοί Όμιλοι ή Αθλητικές Ενώσεις, ακολουθούμενες από την ονομασία της περιοχής δραστηριότητας της κάθε ομάδας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα Αθλητικών Συλλόγων αποτελούν οι ομάδες: ΠΑΣ Λαμίας - Ποδοσφαιρικός Αθλητικός Σύλλογος, Αναγέννηση Δυτικής Φθιώτιδας - Αθλητικός Σύλλογος Αναγέννηση Δυτικής Φθιώτιδας, Άρης Αγίου Κωνσταντίνου - Αθλητικός Σύλλογος Άρης Αγίου Κωνσταντίνου, Δάφνη Λιβανάτων - Αθλητικός Σύλλογος Δάφνη Λιβανατών, Νίκη Αγίας Παρασκευής - Αθλητικός Σύλλογος Νίκη Αγίας Παρασκευής, Αστέρης Σταυρού - Αθλητικός Σύλλογος Αστήρ Σταθμού Λιανοκλαδίου - Σταυρού, Παμμωλιακός - Αθλητικός Σύλλογος Παμμωλιακός, Προοδευτική Λάρυμνας - Αθλητικός Σύλλογος Προοδευτική Λάρυμνας, Αστέρης Αγίου Σεραφείμ - Αθλητικός Σύλλογος Αστέρης Αγίου Σεραφείμ, Ηρακλής Ροδίτσας - Αθλητικός Σύλλογος Ηρακλής Ροδίτσας, κ.ά..

Όσον αφορά τις Αθλητικές Ενώσεις, σε αυτές υπάγονται οι Α.Ε. Καλυβίων - Αθλητική Ένωση Καλυβίων, Α.Ε. Μαλεσίνια 2008 - Αθλητική Ένωση Μαλεσίνιας 2008, Α.Ε. Δίβρης - Αθλητική Ένωση Δίβρης, Α.Ε. Εχιναίων - Αθλητική Ένωση Εχιναίων, Ένωση 2010 - Αθλητική Ένωση Μακρακώμης-Σπερχειάδας 2010, ενώ στους Αθλητικούς Ομίλους ανήκουν οι ο Α.Π.Ο. Αταλάντη - Αθλητικός Ποδοσφαιρικός Όμιλος «Η Αταλάντη», Α.Ο. Στυλίδας - Αθλητικός Όμιλος Στυλίδας «Στυλίζ», Α.Ο. Γαρδίκι Ομιλαίων - Αθλητικός Όμιλος Γαρδίκι Ομιλαίων, Α.Ο. Γλύφας - Αθλητικός Όμιλος Γλύφας, Α.Ο. Καινουρίου - Αθλητικός Όμιλος Καινουρίου, Α.Ο. Καλαποδίου - Αθλητικός Όμιλος Καλαποδίου, Α.Ο. Καμένων Βούρλων - Αθλητικός Όμιλος Καμένων Βούρλων, Α.Ο. Σκάρφειας - Αθλητικός Όμιλος Σκάρφειας, Α.Ο. Τσούκας - Αθλητικός Όμιλος Τσούκας, Αγρότης Τραγάνας - Αθλητικός Όμιλος Αγρότης Τραγάνας, Αετός Μενδενίτσας - Αθλητικός Όμιλος Αετός Μενδενίτσας, κ.ά..

Από τα λογότυπα των ομάδων φαίνεται ότι τα 2 πιο κυρίαρχα χρώματα στα περισσότερα λογότυπα των ομάδων είναι το μπλε και το κόκκινο, και ακολουθούν το λευκό, το κίτρινο, το πράσινο και το μαύρο. Πιο συγκεκριμένα, στο λογότυπο του ΠΑΣ Λαμίας, κυριαρχούν το μπλε με το λευκό, ενώ υπάρχουν κίτρινες λεπτομέρειες, εικονίζοντας μέσα στο πλαίσιο και τον Αθανάσιο Διάκο, στον Α.Π.Ο. Αταλάντης το μπλε με το κόκκινο και λευκές λεπτομέρειες, στον Α.Ε. Καλυβίων κίτρινο με μαύρο, όπου απεικονίζεται μια φιγούρα να παίζει ποδόσφαιρο, ο Α.Ε. Μαλεσίνιας επίσης απεικονίζει μία φιγούρα να παίζει ποδόσφαιρο σε λευκά και κόκκινα χρώματα, στον Α.Ο. Στυλίδας το μπλε και το λευκό κυριαρχούν και απεικονίζεται μία άγκυρα, ο Άρης Αγίου Κωνσταντίνου όπως ήταν αναμενόμενο έχει ως χρώματα το κίτρινο και το μαύρο, ενώ ο Ολυμπιακός Λαμίας το κόκκινο με το λευκό. Η Προοδευτική Λάρυμνας απεικονίζει μία δάδα σε λευκό και μαύρο, ενώ η Α.Ε. Δίβρης έχει στο λογότυπο της τους ολυμπιακούς κύκλους. Η Αθλητική Ένωση Εχιναίων έχει ως σύμβολο το φάρο σε λευκό, μαύρο και γαλάζιο, ενώ στο ίδιο μοτίβο κινείται και ο Α.Ο. Σκάρφειας έχοντας εξίσου ως σύμβολο το φάρο, αλλά σε λευκό, μπλε και ελάχιστα κίτρινο.

Η Γεωγραφική κατανομή

Στη συνέχεια επιχειρείται η κατανομή των σωματείων σύμφωνα με το βαθμό αστικότητας του πληθυσμού των περιοχών που είναι η έδρα της ομάδας. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονίσουμε ότι η διάκριση μεταξύ αγροτικού και αστικού πληθυσμού δεν είναι σαφής. Η Εθνική Στατιστική

Υπηρεσία Ελλάδος (ΕΣΥΕ) κατατάσσει τον πληθυσμό της Ελλάδας συμβατικά σε: Αστικό, όταν ο οικισμός του δήμου ή της κοινότητας έχει 10.000 κατοίκους και άνω. Ημιαστικό, όταν ο οικισμός του δήμου ή της κοινότητας έχει 2.000-9.999 κατοίκους και Αγροτικό, όταν ο οικισμός έχει λιγότερους από 2000 κατοίκους¹⁸⁸.

Επίσης σε μια άλλου τύπου γεωγραφική κατανομή των Δήμων και των κοινοτήτων της Ελλάδας, η Ε.Σ.Υ.Ε. διακρίνει τις κοινότητες σε πεδινές, ημιορεινές και ορεινές ως εξής: Πεδινές: οι Κοινότητες που η εδαφική περιοχή τους βρίσκεται, στο σύνολό της ή το μεγαλύτερο μέρος, σε υψόμετρο μικρότερο των 800 μέτρων από την επιφάνεια της θάλασσας. Ημιορεινές: οι Κοινότητες που η εδαφική περιοχή τους βρίσκεται στους πρόποδες των βουνών (ορέων) ή η έκτασή τους μοιράζεται η μισή περίπου στην πεδιάδα και η άλλη μισή στο βουνό, αλλά πάντα με υψόμετρο μέχρι 800 μέτρα. Ορεινές: οι Κοινότητες που η εδαφική τους επιφάνεια είναι πολύ κεκλιμένη και το μεγάλο μέρος της βρίσκεται σε υψόμετρο ανώτερο από 800 μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσας.

Έτσι, σε ό,τι αφορά τη γεωγραφική κατανομή των ομάδων, φαίνεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία των υπαρχόντων σωματείων δραστηριοποιείται κυρίως σε πεδινές περιοχές. Πιθανότατα, αυτό συμβαίνει διότι στις πεδινές περιοχές είναι καλύτερες οι συνθήκες διαβίωσης, καθώς και οι τρόποι μετακίνησης. Επιπλέον, σε πεδινές και αστικές περιοχές είναι πιο εύκολη η δημιουργία και η διατήρηση των γηπέδων, προκειμένου να διεξάγονται οι αγώνες, αλλά και οι προπονήσεις. Είναι ακόμη σίγουρο ότι σε ορεινές περιοχές οι συνθήκες είναι πιο δύσκολες σε ό,τι αφορά και την καθημερινή διαβίωση των κατοίκων, τις πιο έντονες καιρικές συνθήκες που δυσχεραίνουν τις προσπάθειες εκτέλεσης προπονήσεων και αγώνων, αλλά ακόμη και η πρόσβαση σε πιο ορεινές περιοχές είναι πιο δύσκολη. Ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας που μπορεί να καθιστά πιο δύσκολη την ύπαρξη σωματείων σε πιο δυσπρόσιτες περιοχές, οι οποίες είναι μακριά από αστικά κέντρα είναι η έλλειψη ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού σε πιο μικρά και ορεινά χωριά. Τα κέντρα υγείας και οι γιατροί βρίσκονται συνήθως σε πιο μεγάλες κοινότητες και πολλές φορές, ειδικά σε περιόδους κακοκαιριών είναι η δύσκολη η μεταφορά των ασθενών. Οπότε, η διεξαγωγή μίας προπόνησης ή ενός αγώνα ελλείπει ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού, σίγουρα είναι πιο επίφοβη και πιο επικίνδυνη.

---

¹⁸⁸ <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SAM03/->

Στον πίνακα που βρίσκεται πιο κάτω, είναι συγκεντρωμένες οι πληροφορίες σχετικά με τα ενεργά σωματεία, τις ονομασίες τους, τις έδρες, τη χρονιά ίδρυσης τους, αλλά και τον τύπο της περιοχής της έδρας τους, ενώ αποτυπώνονται και τα λογότυπα των περισσότερων ομάδων. Επίσης, σε ό,τι αφορά το είδος των περιοχών της έδρας κάθε σωματείου, προκύπτουν τα εξής αποτελέσματα:

- Αστικές Περιοχές: 4/46 □ 9%
- Ημιαστικές Περιοχές: 11/46 □ 24%
- Πεδινές Περιοχές: 20 □ 43%
- Ημιορεινές Περιοχές: 6 □ 13%
- Ορεινές Περιοχές: 5 □ 11%

Ακόμη, αποτελεί αξιοθαύμαστο γεγονός ότι κάποια από τα ερασιτεχνικά σωματεία του νομού που ήταν από τα πρώτα που ιδρύθηκαν, συνεχίζουν τη δράση τους από την πρώτη χρονιά ίδρυσης τους, όπως ο Άρης Αγίου Κωνσταντίνου (1931), ο Οπούντιος Μαρτίνου (1931), ο Α.Ο. Ελατειακός (1930), ο Όμβρος Ομβριακής (1931), ο Παρνασσός Αμφίκλειας (1931) και ο Ηρακλής Ροδίτσας (1932).

Α/Α	ΟΜΑΔΑ	ΛΟΓΟΤΥΠΟ ΟΜΑΔΑΣ	ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣ ΗΣ	ΠΕΡΙΟΧΗ	ΤΥΠΟΣ ΠΕΡΙΟΧ ΗΣ	ΚΑΤΗΓ ΟΡΙΑ 2022- 2023
1	Π.Α.Σ. Λαμία 1964	 189	1964	Λαμία	Αστική	Super League 1
2	Α.Π.Ο. Αταλάντη	 190	1968	Αταλάντη	Ημιαστική	Α΄ ΕΠΣΦ
3	Α.Ε. Καλυβίων	 191	1979	Καλύβια Λαμίας	Αστική	Α΄ ΕΠΣΦ
4	Α.Ε. Μαλεσίνη 2008	 192	2008	Μαλεσίνη	Ημιαστική	Α΄ ΕΠΣΦ

¹⁸⁹ Lamia FC | Official Website (2023).

¹⁹⁰ Α.Π.Ο. Αταλάντη | WIKIPEDIA (2022).

¹⁹¹ Αθλητική Ένωση Καλυβίων : Νέο Διοικητικό Συμβούλιο .Αλλαγή στην προεδρία. (2019).

¹⁹² ΜΑΛΕΣΙΝΑ 2008 | SuperSports (2023).

5	Α.Ο. Στυλίδας ¹⁹³	 194	1964	Στυλίδα	Ημιαστική	Α΄ ΕΠΣΦ
6	Αναγέννηση Δυτικής Φθιώτιδας	 195	2017	Σπερχειάδα	Ημιαστική	Β΄ ΕΠΣΦ
7	Άρης Αγίου Κωνσταντίνου	 196	1931	Άγιος Κωνσταντίνος	Πεδινή	Α΄ ΕΠΣΦ
8	Δάφνη Λιβανάτων	 197	1958	Λιβανάτες	Πεδινή	Α΄ ΕΠΣΦ
9	Νίκη Αγίας Παρασκευής	 198	1979	Αγία Παρασκευή	Ημιαστική	Α΄ ΕΠΣΦ
10	Ολυμπιακός Λαμίας	 199	1977	Λαμία	Αστική	Α΄ ΕΠΣΦ

11	Οπούντιος Μαρτίνου	 200	1931	Μαρτίνο	Πεδινή	Α΄ ΕΠΣΦ
12	Αστέρας Σταυρού	 201	1974	Σταυρός	Ημιαστική	Α΄ ΕΠΣΦ
13	Παμμωλιακός	 202	1958	Μώλος	Πεδινή	Β΄ ΕΠΣΦ
14	Προοδευτική Λάρυμνας	 203	1958	Λάρυμνα	Πεδινή	Α΄ ΕΠΣΦ

¹⁹³ Οι «Α.Ο. Στυλίδας» και «ΠΑΣ Προμηθέας Στυλίδας» συγχωνεύτηκαν σε μία ομάδα με όνομα «Α.Ο. Στυλίδας».

¹⁹⁴ Α.Ο. Στυλίδας – Βικιπαίδεια (2023).

¹⁹⁵ Φιλικό για καλό σκοπό στη Σπερχειάδα! (pic) - Lamia Sports (2023).

¹⁹⁶ Άρης Αγίου Κωνσταντίνου | WIKIPEDIA (2023).

¹⁹⁷ Αρχείο: ΑΣ ΔΑΦΝΗ ΛΙΒΑΝΑΤΩΝ official logo | WIKIPEDIA (2021).

¹⁹⁸ Β΄ Φθιώτιδας: Το νέο Δ.Σ. της Νίκης Αγ. Παρασκευής | STARSports (2022).

¹⁹⁹ Συνεχίζει με Λέντα – Αποστολόπουλο ο Ολυμπιακός Λαμίας - STEREA NEWS (2023).

²⁰⁰ Α.Σ. Οπούντιος Μαρτίνου | WIKIPEDIA (2021).

²⁰¹ Σταυρός Λαμίας | Facebook (2023).

²⁰² F-Team Sports | Athens (2023).

²⁰³ Α.Σ. Η Προοδευτική Λάρυμνας | Facebook (2023).

15	Α.Ε. Δίβρης	 204	1982	Δίβρη	Ημιορεινή	Β΄ ΕΠΣΦ
16	ΑΕ Εχιναίων ²⁰⁵	 206	2016	Ράχες	Πεδινή	Β΄ ΕΠΣΦ
17	Α.Ο. Γαρδίκι Ομιλαίων	-	2018	Γαρδίκι Ομιλαίων	Ορεινή	Β΄ ΕΠΣΦ
18	Α.Ο. Γλύφας	-	1981	Γλύφα	Πεδινή	Β΄ ΕΠΣΦ
19	Α.Ο. Καινούριου	 207	1988	Καινούργιο	Πεδινή	Β΄ ΕΠΣΦ

²⁰⁴ ΔΙΒΡΗ Α.Ε | Lamía (2023).

²⁰⁵ Η «Α.Ε. Εχιναίων» προέρχεται από την συγχώνευση των συλλόγων «Α.Ο. Ραχών» και «Κένταυρος Αχινού».

²⁰⁶ ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΕΧΙΝΑΙΩΝ 2016 | Facebook (2023).

²⁰⁷ Α.Ο.Κ. (Αθλητικός Όμιλος Καινούριου) | Καινούργιον | Facebook (2023).

20	Α.Ο. Καλαποδίου	 208	2009	Καλαπόδι	Ορεινή	Α΄ ΕΠΣΦ
21	Α.Ο. Καμένων Βούρλων	 209	1966	Καμένα Βούρλα	Ημιαστική	Β΄ ΕΠΣΦ
22	Α.Ο. Σκάρφειας	 210	2013	Σκάρφεια	Πεδινή	Β΄ ΕΠΣΦ
23	Α.Ο. Τσούκας	-	1981	Τσούκα	Ορεινή	Β΄ ΕΠΣΦ
24	Α.Σ. Λιανοκλάδι	 211	2018	Λιανοκλάδι	Ημιαστική	Α΄ ΕΠΣΦ
25	Ο.Φ. Ηράκλειας	 212	1981	Ηράκλεια	Πεδινή	Α΄ ΕΠΣΦ

²⁰⁸ ΑΟ Καλαποδίου: ΙΣΤΟΡΙΑ (2023).

²⁰⁹ Α.Ο. Καμένα Βούρλα | Facebook (2023).

²¹⁰ Α.Ο. Σκάρφειας | Facebook (2023).

26	Π.Α.Ο. Ανθήλης ²¹³	-	1952	Ανθήλη	Πεδινή	Β' ΕΠΣΦ
27	Αγρότης Τραγάνας	 214	1976	Τραγάνα	Πεδινή	Β' ΕΠΣΦ
28	Αετός Μενδενίτσας	 215	1982	Μενδενίτσα	Πεδινή	Β' ΕΠΣΦ
29	Αστέρας Αγίου Σεραφείμ	-	1975	Άγιος Σεραφείμ	Πεδινή	Β' ΕΠΣΦ
30	Ατρόμητος Παλαιάς Γιαννιτσούς	-	1980	Παλαιά Γιαννιτσού	Ορεινή	Β' ΕΠΣΦ

²¹¹ Α.Σ. Λιανοκλαδίου | Lamía (2023).

²¹² Νέο Διοικητικό Συμβούλιο στον Ο.Φ. ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ | iLamia (2023).

²¹³ Ο Ολυμπιακός Ανθήλης το 2013 μετονομάστηκε σε «Π.Α.Ο. Ανθήλης».

²¹⁴ Α.Ο Αγρότης Τραγάνας | Facebook (2023).

²¹⁵ Αετός Μενδενίτσας: Η σύνθεση του νέου Διοικητικού Συμβουλίου! LAMIA SPORTS (2020).

31	Ατσαλένιος Πετρωτού	-		Πετρωτό	Ημιορεινή	Β' ΕΠΣΦ
32	Δαφνησιακός Αρκίτσας	 216	1955	Αρκίτσα	Πεδινή	Β' ΕΠΣΦ
33	Εθνικός Κομποτάδων	 217	1976	Κομποτάδες	Πεδινή	Β' ΕΠΣΦ
34	Ελατειακός	 218	1930	Ελάτεια	Ορεινή	Β' ΕΠΣΦ
35	Θύελλα Μεγάλης Βρύσης	 219	1980	Μεγάλη Βρύση	Ημιαστική	Β' ΕΠΣΦ
36	Θύελλα Ροδωνιάς	 220	1972	Ροδωνιά	Ημιορεινή	Β' ΕΠΣΦ

²¹⁶ Α.Σ. Δαφνησιακός - Τμήμα Βόλεϊ | Facebook (2020).

²¹⁷ Συνεχίζει την στελέχωση του ρόστερ του ο Εθνικός Κομποτάδων! - Lamia Sports (2023).

²¹⁸ Α.Ο.Ελατειακός | Facebook (2023).

²¹⁹ Α.Σ. Θυελλα Μεγαλης Βρυσης | Lamia (2023).

37	Κηφισσός Κάτω Τιθορέας	 221	1946	Κάτω Τιθορέα	Ημιορεινή	Β' ΕΠΣΦ
38	Κομνηνός Κόμνηνας	-	1980	Κόμνηνα	Πεδινή	Β' ΕΠΣΦ
39	Μεξιατικός	 222	1964	Μεξιάτες	Πεδινή	Β' ΕΠΣΦ
40	Όμβρος Ομβριακής	 223	1931	Ομβριακή	Ημιορεινή	Β' ΕΠΣΦ
41	Παρνασσός Αμφίκλεια	 224	1931	Αμφίκλεια	Ημιορεινή	Β' ΕΠΣΦ

²²⁰ Α.Σ. "ΘΥΕΛΛΑ" ΡΟΔΩΝΙΑΣ | Facebook (2023).

²²¹ mtbXpert.gr – Διοργάνωση (2023).

²²² Α.Σ. ΜΕΞΙΑΤΙΚΟΣ | Facebook (2023).

²²³ Α.Σ. ΟΜΒΡΟΣ 1931 | Domokós (2023).

²²⁴ ΑΜΦΙΚΛΙΑ-Αμφίκλεια: Ξεκινάει προετοιμασία στις 17/8 ο ΓΣ Παρνασσός (2023).

42	Πελασγιακός	 225	1952	Πελασγία	Πεδινή	Β' ΕΠΣΦ
43	ΣΑΜΕ Ρεγγίνι	 226	1977	Ρεγγίνι	Πεδινή	Α' ΕΠΣΦ
44	Ένωση 2010 ²²⁷	 228	2010	Μακρακώμη	Ημιαστική	Β' ΕΠΣΦ
45	Μαγνησιακός	-	1975	Νέα Μαγνησία Λαμίας	Ημιαστική	Β' ΕΠΣΦ
46	Ηρακλής Ροδίτσας	 229	1932	Ροδίτσα	Αστική	Β' ΕΠΣΦ

230

²²⁵ ΠΕΛΑΣΓΙΑΚΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ | Facebook (2023).

²²⁶ Σ Α Μ Ε Το Ρεγκίνι Η Σελίδα Των Φιλάθλων | Facebook (2023).

²²⁷ Η «Ένωση 2010» προέρχεται από την συγχώνευση των συλλόγων «Ατρόμητος Σπερχειάδας» και «Νίκη Μακρακώμης».

²²⁸ enosi 2010: ΕΝΩΣΗ 2010-(Μακρακώμης Σπερχειάδος)Α.Σ. Λαμίας (2023).

²²⁹ Ηρακλής Ροδίτσας | Facebook (2023).

²³⁰ Κατάλογος ποδοσφαιρικών σωματείων Ε.Π.Σ. Φθιώτιδας | WIKIPEDIA. (2023).

4.5 Ποδοσφαιρικοί Σύλλογοι και Πληθυσμιακές Συσχετίσεις

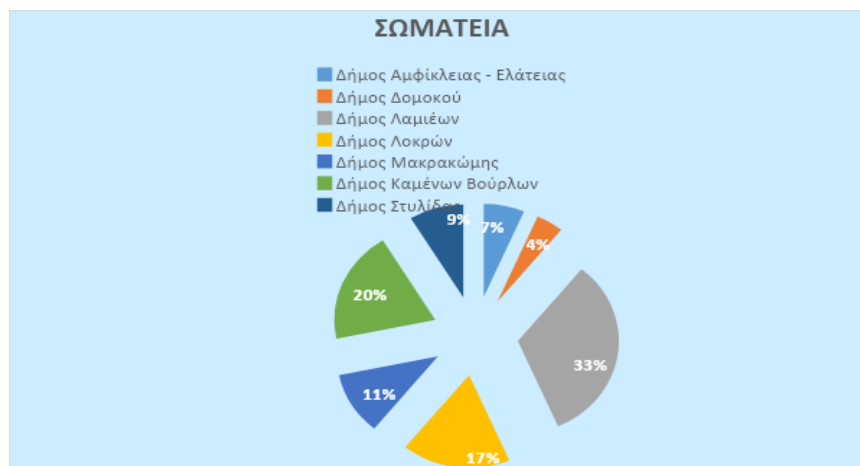
Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή της ΕΛΣΤΑΤ, ΤΟ 2021, ο πληθυσμός του νομού Φθιώτιδας ανέρχεται στις 137.756 κατοίκους και αποτελείται από 7 δήμους: Δήμος Αμφίκλειας – Ελάτειας, Δήμος Δομοκού, Δήμος Λαμιέων, Δήμος Λοκρών, Δήμος Μακρακώμης, Δήμος Μώλου – Αγίου Κωνσταντίνου (πλέον Δήμος Καμένων Βούρλων) και Δήμος Εχιναίων (πλέον Δήμος Στυλίδας)²³¹. Σκοπός είναι να παρατηρηθεί αν υφίσταται αναλογία στον πληθυσμό του εκάστοτε δήμου με τον αριθμό των ενεργών σωματείων που τους αντιστοιχούν. Από τα σωματεία των ομάδων που είναι ενεργά προκύπτουν τα εξής στοιχεία ανά δήμο στον νομό Φθιώτιδας:

- Δήμος Αμφίκλειας – Ελάτειας
  - Πληθυσμός: 8.376 κάτοικοι
  - Ενεργά Σωματεία Ποδοσφαιρικών Ομάδων: 3
- Δήμος Δομοκού
  - Πληθυσμός: 9.159 κάτοικοι
  - Ενεργά Σωματεία Ποδοσφαιρικών Ομάδων: 2
- Δήμος Λαμιέων
  - Πληθυσμός: 66.657
  - Ενεργά Σωματεία Ποδοσφαιρικών Ομάδων: 15
- Δήμος Λοκρών
  - Πληθυσμός: 17.788
  - Ενεργά Σωματεία Ποδοσφαιρικών Ομάδων: 8
- Δήμος Μακρακώμης
  - Πληθυσμός: 13.500

---

²³¹ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ | ΕΛΣΤΑΤ. (2021).

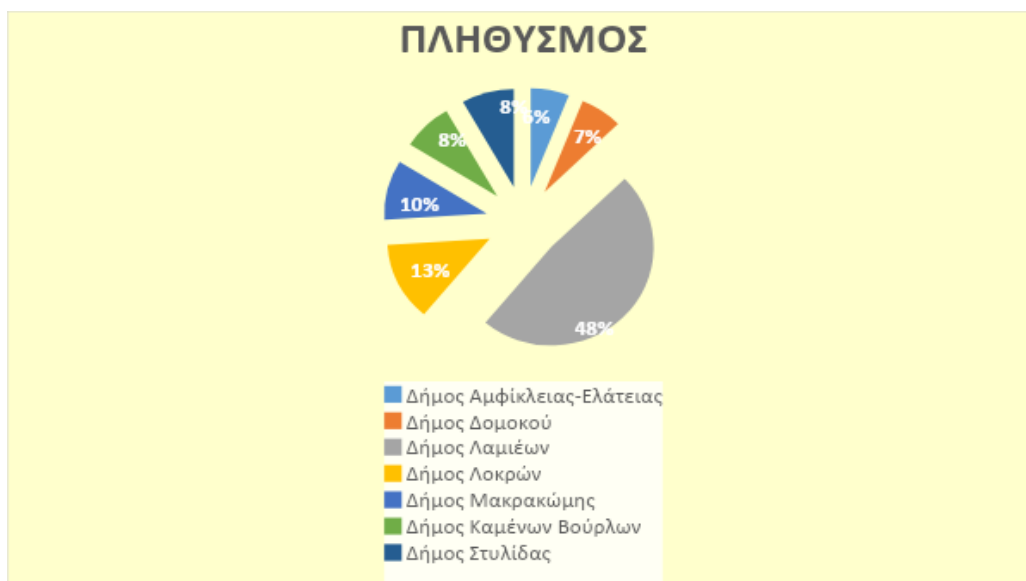
○ Ενεργά
Σωματεία
Ποδοσφαιρικών
Ομάδων: 5

● Δήμος
Μώλου – Αγίου

Κωνσταντίνου (πλέον Δήμος Καμένων Βούρλων)

- Πληθυσμός 10.924
- Ενεργά Σωματεία Ποδοσφαιρικών Ομάδων: 9
- Δήμος Εχιναίων (πλέον Δήμος Στυλίδας)
  - Πληθυσμός: 11.389
  - Ενεργά Σωματεία Ποδοσφαιρικών Ομάδων: 4

	Πληθυσμός: 137.793	Σωματεία: 46
Δήμος Αμφίκλειας – Ελάτειας	6%	6%
Δήμος Δομοκού	7%	4%
Δήμος Λαμιέων	48%	33%
Δήμος Λοκρών	13%	17%
Δήμος Μακρακώμης	10%	11%
Δήμος Καμένων Βούρλων	8%	20%
Δήμος Στυλίδας	8%	9%

Από τα στατιστικά στοιχεία και από τα γραφήματα, προκύπτει ότι ο Δήμος Αμφίκλειας – Ελάτειας έχει ακριβή αναλογία σε πληθυσμό και ενεργά ποδοσφαιρικά σωματεία, ο Δήμος Δομοκού έχει αναλογικά σχεδόν τα μισά σωματεία από ότι θα έπρεπε, βάσει του πληθυσμού του, ο Δήμος Λαμιέων, έχει σχεδόν κατά το 1/3 του αναλογικού πληθυσμού του λιγότερα σωματεία. Στο Δήμο Λοκρών υπάρχει μία σχετική αναλογία μεταξύ πληθυσμού και ομάδων, ο Δήμος Μακρακώμης έχει σχεδόν ακριβή αναλογία μεταξύ πληθυσμού και ομάδων, ο Δήμος Καμένων Βούρλων έχει κατά πολύ περισσότερα σωματεία ομάδων σε αναλογική σχέση με τον πληθυσμό του, και τέλος, ο Δήμος Στυλίδας έχει σχεδόν την ίδια αναλογία πληθυσμού και σωματείων.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Από τα ευρήματα της έρευνας προκύπτει ότι παρόλο που σε διάστημα σχεδόν ενός αιώνα ιδρύθηκαν στο νομό Φθιώτιδας γύρω στα 180 σωματεία, από αυτά έχουν καταφέρει να μείνουν ενεργά μόνο 46. Το αρχειακό υλικό που καταφέραμε να συλλέξουμε δεν ήταν αρκετό ώστε να βρεθούν στοιχειώδεις πληροφορίες σε ό,τι αφορά τα σωματεία, τις ενέργειες τους και τι οδήγησε στη διαγραφή τους ή στη συνέχιση της λειτουργίας τους. Επίσης, ολοκληρωτικά ελλιπείς ήταν και οι πληροφορίες που αφορούσαν τα διοικητικά συμβούλια του κάθε σωματείου, καθώς ούτε το αρχειακό υλικό της Ε.Π.Σ.Φ. κατάφερε να αποδώσει τέτοιες πληροφορίες ούτε οι ηλεκτρονικές πηγές και οι ιστότοποι ανέφεραν συγκεκριμένες πληροφορίες για τα σωματεία και τα διοικητικά τους συμβούλια.

Επιπλέον, σε ό,τι αφορά τα σωματεία που διαγράφηκαν, παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών διαγράφηκε τις χρονιές 2009 και 2016. Πιθανότατα, οι διαγραφές των σωματείων αυτών να είναι απόρροια της διαρκούς οικονομικής κρίσης που βίωνε εκείνα τα χρόνια η Ελλάδα, καθιστώντας δυσμενή την οικονομική ενίσχυση των σωματείων από τους προέδρους και τα διοικητικά συμβούλια των ομάδων και οδηγώντας τα στη διαγραφή τους. Ωστόσο, και για τα σωματεία που παραμένουν ενεργά είναι πολύ λίγες οι πληροφορίες που υπάρχουν και είναι αξιοποιήσιμες. Τα καταστατικά που υπάρχουν είναι ελάχιστα και οι οικονομικές πληροφορίες γύρω από κάθε σωματείο είναι ανύπαρκτες. Όπως αναφέρθηκε, ανύπαρκτες είναι και οι πληροφορίες σχετικά με τα διοικητικά συμβούλια των ομάδων, όπως ο αριθμός των μελών του διοικητικού συμβουλίου, ο τομέας δραστηριοποίησης κάθε μέλους, αλλά ακόμη και το αν είναι μόνιμοι κάτοικοι της περιοχής που βρίσκεται το εκάστοτε σωματείο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τα ευρήματα της έρευνας προκύπτει ότι στον νομό Φθιώτιδας, αν και είχαν ιδρυθεί 180 σωματεία ποδοσφαιρικών ομάδων από το 1931, παραμένουν ενεργά μόνο τα 46. Πιθανότατα, οι οικονομικές κρίσεις που έχει περάσει η χώρα τα τελευταία χρόνια να συντέλεσαν στο να προκύψουν οι διαγραφές αυτές των συλλόγων. Επιπλέον, από την έρευνα παρατηρείται ότι ο μεγαλύτερος αριθμός των σωματείων βρίσκεται αναλογικά στις μεγάλες πόλεις και κομποπόλεις του νομού, όμως φαίνεται πως η πλειοψηφία του αριθμού των σωματείων δραστηριοποιείται στις πεδινές περιοχές του νομού.

Επίσης, παρόλο που ο νομός Φθιώτιδας θεωρείται μία αρκετά ορεινή περιοχή και χαρακτηρίζεται από πολλά χωριά μεγάλου υψομέτρου, είναι αρκετά λιγότεροι οι σύλλογοι που δραστηριοποιούνται σε ορεινές περιοχές. Σαφώς, το ότι στις ορεινές περιοχές ο πληθυσμός είναι πιο γερασμένος και οι περισσότερες έχουν εγκαταλειφθεί από τους νέους, αποτελεί τροχοπέδη για την ύπαρξη ποδοσφαιρικών συλλόγων. Ακόμη, από τα στατιστικά στοιχεία προκύπτει ότι στους περισσότερους δήμους του νομού υπάρχει αντιστοιχία μεταξύ της πληθυσμιακής πυκνότητας των περιοχών με τον αριθμό σωματείων που δραστηριοποιούνται σε αυτές.

ΠΗΓΕΣ

Αετός Μενδενίτσας: Η σύνθεση του νέου Διοικητικού Συμβουλίου! LAMIA SPORTS (2020). Ανακτήθηκε 11/06/2023 από τη διεύθυνση: <https://www.lamiasports.com/2020/07/15/aetos-mendenitsas-i-synthesi-toy-neoy-dioikitikoy-symvolylioy/>.

ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΕΧΙΝΑΙΩΝ 2016 | Facebook (2023).

Αθλητική Ένωση Καλυβίων : Νέο Διοικητικό Συμβούλιο .Αλλαγή στην προεδρία. Ανακτήθηκε 11/06/2023 από τη διεύθυνση: <https://www.ilamia.gr/2019/06/01/athlitiki-enosi-kalyvion-neo-dioikitiko-symvolylio-allagi-stin-proedria/#>.

Α.Ο.Ελατειακός | Facebook (2023).

ΑΟ Καλαποδίου: ΙΣΤΟΡΙΑ (2023).

Α.Ο. Καμένα Βούρλα | Facebook (2023).

Α.Ο. Στυλίδας – Βικιπαίδεια (2023). Ανακτήθηκε 11/06/2023 από τη διεύθυνση: <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91.%CE%9F.%CE%A3%CF%84%CF%85%CE%BB%CE%AF%CE%B4%CE%B1%CF%82>.

Α.Ο. Σκάρφειας |Facebook (2023).

Α.Ο Αγρότης Τραγάνας | Facebook (2023).

Α.Ο.Κ. (Αθλητικός Όμιλος Καινούριου) | Καινούργιον | Facebook (2023).

Α.Π.Ο. Αταλάντη | WIKIPEDIA (2022). Ανακτήθηκε 11/06/2023 από τη διεύθυνση: <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91.%CE%A0.%CE%9F.%CE%91%CF%84%CE%B1%CE%BB%CE%AC%CE%BD%CF%84%CE%B7>.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ | ΕΛΣΤΑΤ. (2021). Ανακτήθηκε 11/06/2023 από τη διεύθυνση: https://elstat-outsourcers.statistics.gr/Census2022_GR.pdf.

Άρης Αγίου Κωνσταντίνου | WIKIPEDIA (2023). Ανακτήθηκε 11/06/2023 από τη διεύθυνση: <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%86%CF%81%CE%B7%CF%82.%CE%91%CE%B3%CE%AF%CE%BF%CF%85.%CE%9A%CF%89%CE%BD%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%85>.

Αρχείο:ΑΣ ΔΑΦΝΗ ΛΙΒΑΝΑΤΩΝ official logo | WIKIPEDIA (2021). Ανακτήθηκε 11/06/2023 από τη διεύθυνση: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:%CE%91%CE%A3_%CE%94%CE%91%CE%A6%CE%9D%CE%97_%CE%9B%CE%99%CE%92%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%A4%CE%A9%CE%9D_official_logo.jpg.

Αρχείο: Ε.Π.Σ. Φθιώτιδας logo | WIKIPEDIA (2021). Ανακτήθηκε 11/06/2023 από τη διεύθυνση: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:%CE%95.%CE%A0.%CE%A3._%CE%A6%CE%B8%CE%B9%CF%8E%CF%84%CE%B9%CE%B4%CE%B1%CF%82_logo.png.

Α.Σ. Δαφνησιακός - Τμήμα Βόλεϊ | Facebook (2020).

Α.Σ. Θυελλα Μεγαλης Βρυσης | Lamía (2023).

Α.Σ. "ΘΥΕΛΛΑ" ΡΟΔΩΝΙΑΣ | Facebook (2023).

Α.Σ. Η Προοδευτική Λάρυμνας | Facebook (2023).

Α.Σ. Λιανοκλαδίου | Lamía (2023).

Α.Σ ΜΕΞΙΑΤΙΚΟΣ | Facebook (2023).

Α.Σ. ΟΜΒΡΟΣ 1931 | Domokós (2023).

Α.Σ. Οπούντιος Μαρτίνου | WIKIPEDIA (2021). Ανακτήθηκε 11/06/2023 από τη διεύθυνση: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91.%CE%A3._%CE%9F%CF%80%CE%BF%CF%8D%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CE%9C%CE%B1%CF%81%CF%84%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%85.

Β' Φθιώτιδας: Το νέο Δ.Σ. της Νίκης Αγ. Παρασκευής | STARSports (2022). Ανακτήθηκε 11/06/2023 από τη διεύθυνση: <https://starsports.gr/2022/07/11/b-fthiotidas-to-neo-ds-tis-nikis-ag-paraskevis/>.

Κατάλογος ποδοσφαιρικών σωματείων Ε.Π.Σ. Φθιώτιδας | WIKIPEDIA. (2023). Ανακτήθηκε 11/06/2023 από τη διεύθυνση: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%AC%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%82_%CF%80%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%83%CF%86%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD_%CF%83%CF%89%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B5%CE%AF%CF%89%CE%BD_%CE%95.%CE%A0.%CE

[%A3.%CE%A6%CE%B8%CE%B9%CF%8E%CF%84%CE%B9%CE%B4%CE%B1%CF%82.](#)

ΔΙΒΡΗ Α.Ε | Lamía (2023).

Ένωση Ποδοσφαιρικών Σωματείων Φθιώτιδας | WIKIPEDIA. (2023). Ανακτήθηκε 11/06/2023 από τη διεύθυνση:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%88%CE%BD%CF%89%CF%83%CE%B7%CE%A0%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%83%CF%86%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD%CE%A3%CF%89%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B5%CE%AF%CF%89%CE%BD.%CE%A6%CE%B8%CE%B9%CF%8E%CF%84%CE%B9%CE%B4%CE%B1%CF%82>.

Ηρακλής Ροδίτσας | Facebook (2023).

ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΠΣΦ | Ένωση Ποδοσφαιρικών Σωματείων Φθιώτιδας. (2023). Ανακτήθηκε 11/06/2023 από τη διεύθυνση:

<https://epsf.gr/%ce%b9%cf%83%cf%84%ce%bf%cf%81%ce%b9%ce%b1-%ce%b5%cf%80%cf%83%cf%86/>.

Νέο Διοικητικό Συμβούλιο στον Ο.Φ. ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ | iLamia (2023). Ανακτήθηκε 11/06/2023 από τη διεύθυνση: <https://www.ilamia.gr/2020/06/30/neo-dioikitiko-symvoylio-ston-o-f-irakleias/>.

Ο Π.Α.Σ. ΛΑΜΙΑΣ | Τοπική ιστορία της Λαμίας (2020). Ανακτήθηκε 11/06/2023 από τη διεύθυνση: <https://lamia-history.eu/p-a-s-lamias/>.

Π.Α.Σ. Λαμία 1964 | WIKIPEDIA (2023). Ανακτήθηκε 11/06/2023 από τη διεύθυνση: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0.%CE%91.%CE%A3.%CE%9B%CE%B1%CE%BC%CE%AF%CE%B1_1964.

ΠΕΛΑΣΓΙΑΚΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ | Facebook (2023).

Σ Α Μ Ε Το Ρεγκίνι Η Σελίδα Των Φιλάθλων | Facebook (2023).

Σταυρός Λαμίας | Facebook (2023).

Συνεχίζει με Λέντα – Αποστολόπουλο ο Ολυμπιακός Λαμίας - STEREA NEWS (2023).

Συνεχίζει την στελέχωση του ρόστερ του ο Εθνικός Κομποτάδων! - Lamia Sports (2023).

Φιλικό για καλό σκοπό στη Σπερχειάδα!(pic) - Lamia Sports (2023).

ΜΑΛΕΣΙΝΑ 2008 | Supersports.gr (2023).

AMFIKLIA-Αμφίκλεια: Ξεκινάει προετοιμασία στις 17/8 ο ΓΣ Παρνασσός (2023).

CLASSIC FOOTBALL | FIFA.COM. (2013). Ανακτήθηκε 18/05/2023 από τη διεύθυνση:
<https://web.archive.org/web/20130922082153/http://www.fifa.com/classicfootball/history/the-game/Britain-home-of-football.html>.

Football | WIKIPEDIA. (2023). Ανακτήθηκε 22/05/2023 από τη διεύθυνση:
<https://en.wikipedia.org/wiki/Football>

Lamia FC | Official Website (2023). Ανακτήθηκε 22/05/2023 από τη διεύθυνση:
<https://www.lamia1964.gr/>.

mtbXpert.gr – Διοργάνωση (2023).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γάσιος Γ., (2005). Η περίπτωση των ποδοσφαιρικών σωματείων στην ελληνική κοινωνία του μεσοπολέμου 1922 - 1936, *Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία*, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο.

Διαμαντής Α. & Καρδάσης Β., (2007). Από το σχίσμα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Κοινωνία, οικονομία, πολιτισμός στη δεύτερη χιλιετία, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα.

Ζαϊμάκης, Γ. (2013). Η πολιτική οικονομία του ποδοσφαίρου στην ύστερη νεωτερικότητα. Εμπορευματοποίηση, παγκοσμιοποίηση και αποικιοποίηση. Στο Γ. Ζαϊμάκης & Ν. Κοταρίδης (επιμ.), *Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών: αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας*, Αθήνα: Πλέθρον, 27-58.

Ζαϊμάκης, Γ. (2015). Θεωρητικά ρεύματα και προσεγγίσεις στην κοινωνιολογία του αθλητισμού. Στο Γ. Ζαϊμάκης και Ε. Φουρναράκη (επιμ.), *Κοινωνία και αθλητισμός στην Ελλάδα: Κοινωνιολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, σσ, 89-130.

Νάτσιος, Δ. (2000). ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΛΑΜΙΑΚΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ (1912-1999): Συμβολή στην Τοπική ιστορία του Αθλητισμού, Λαμία.

Alexopoulos, P. THE IMPACT OF ATHLETIC SUCCESS ON THE FOOTBALL CLUBS' COST OF DEBT: EVIDENCE FROM GREECE.

Anagnostopoulos, C. (2011). Stakeholder management in Greek professional football: identification and salience. *Soccer & Society*, 12(2), 249-264.

Baltas, A. (2021). Football Clubs, Social Changes, and Political Disputes in Interwar Greece. *The International Journal of the History of Sport*, 37(11), 992-1006.

Barros, C. P., & Douvis, J. (2009). Comparative analysis of football efficiency among two small European countries: Portugal and Greece. *International Journal of Sport Management and Marketing*, 6(2), 183-199.

- Brown, A. (2000). European football and the European union: Governance, participation and social cohesion—towards a policy research agenda. *Soccer & Society*, 1(2), 129-150.
- Brown, A., Crabbe, T., & Mellor, G. (2013). Introduction: Football and community—practical and theoretical considerations. In *Football and community in the global context* (pp. 1-10). Routledge.
- Chelmiss, E., Niklis, D., Baourakis, G., & Zopounidis, C. (2019). Multicriteria evaluation of football clubs: the Greek Superleague. *Operational Research*, 19, 585-614.
- Cho, Y. (2013). Introduction: football in Asia. *Soccer & Society*, 14(5), 579-587.
- Dimitropoulos, P. E. (2006). The accounting and tax legislation of the Greek Football clubs. *Choregia*, 2.
- Djalal, D. (2015). The socio-economic value of sports: Strengthening social capital through football. *Journal of Sustainable Development*, 8(6), 16-30.
- enosi 2010: ΕΝΩΣΗ 2010-(Μακρακόμης Σπερχειάδος)Α.Σ. Λαμίας (2023).
- F-Team Sports | Athens (2023).
- Giulianotti, R. (2002). Supporters, followers, fans, and flaneurs: A taxonomy of spectator identities in football. *Journal of sport and social issues*, 26(1), 25-46.
- Giulianotti, R. (2005). Sport spectators and the social consequences of commodification: Critical perspectives from Scottish football. *Journal of Sport and Social Issues*, 29(4), 386-410.
- Giulianotti, R., & Numerato, D. (2018). Global sport and consumer culture: An introduction. *Journal of consumer culture*, 18(2), 229-240.
- Giulianotti, R., & Robertson, R. (2007). Sport and globalization: transnational dimensions. *Global networks*, 7(2), 107-112.
- Giulianotti, R., & Robertson, R. (2007). Recovering the social: globalization, football and transnationalism. *Global Networks*, 7(2), 166-186.

- Giulianotti, R., & Robertson, R. (2012). Mapping the global football field: a sociological model of transnational forces within the world game. *The British journal of sociology*, 63(2), 216-240.
- Hargrave, R. (2007). Football fans and football history: A review essay. *Soccer & Society*, 8(2-3), 240-249.
- Ingham, A. G. (2004). The sportification process: A biographical analysis framed by the work of Marx, Weber, Durkheim and Freud. *Sport and modern social theorists*, 11-32.
- Lanfranchi, P. (1992). Il calcio e il suo pubblico. Naples: ESI.
- Morrow, S. (2013). Football club financial reporting: time for a new model?. *Sport, Business and Management: An International Journal*, 3(4), 297-311.
- Palacios-Huerta, I. (2004). Structural changes during a century of the world's most popular sport. *Statistical Methods and Applications*, 13, 241-258.
- Pérez-González, A., de Carlos, P., & Alén, E. (2022). An analysis of the efficiency of football clubs in the Spanish First Division through a two-stage relational network DEA model: a simulation study. *Operational Research*, 22(3), 3089-3112.
- Savrievich, F. (2019). Psychological impact of football games to the formation of individuality of the student. *Journal of Critical Reviews*, 7(6), 2020.
- Senaux, B. (2008). A stakeholder approach to football club governance. *International Journal of Sport Management and Marketing*, 4(1), 4-17.
- Şener, İ., & Karapolatgil, A. A. (2015). Rules of the game: strategy in football industry. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 207, 10-19.
- Trikalis, C., Papanikolaou, Z., & Trikali, S. (2014). Developing Youth Football Academies in Greece: Managing Issues and Challenges. *International Journal of Sport Management, Recreation & Tourism*, 14.
- Walvin, J. (2014). *The people's game: the history of football revisited*. Random House.